

**SPRÁVA
O POĽNOHOSPODÁRSTVE A POTRAVINÁRSTVE
V SLOVENSKEJ REPUBLIKE
ZA ROK 2019**

OBSAH

1. VÝKONNOSŤ SLOVENSKEJ EKONOMIKY A POZÍCIA ODVETVIA POĽNOHOSPODÁRSTVA A POTRAVINÁRSTVA V HOSPODÁRSTVE SR	2
2. EKONOMICKÁ VÝKONNOSŤ POĽNOHOSPODÁRSTVA A POTRAVINÁRSTVA SR.....	7
2.1 POĽNOHOSPODÁRSTVO.....	7
2.2 POTRAVINÁRSTVO.....	33
3 ROZVOJ VIDIEKA	42
4 ZAHRANIČNÝ OBCHOD.....	44
5 VÝDAVKY NA POĽNOHOSPODÁRSTVO A ROZVOJ VIDIEKA.....	46
6 EKONOMIKA KRAJÍN EURÓPSKEJ ÚNIE	50
7 ZÁVERY A ODPORÚČANIA.....	55
7.1 ZÁVERY.....	55
7.2 ODPORÚČANIA.....	58

1. VÝKONNOSŤ SLOVENSKEJ EKONOMIKY A POZÍCIA ODVETVIA POĽNOHOSPODÁRSTVA A POTRAVINÁRSTVA V HOSPODÁRSTVE SR

Vývoj hlavných ukazovateľov hospodárstva SR¹

Výkonnosť ekonomiky SR meraná **hrubým domácim produktom** (HDP), sa podľa údajov ŠÚ SR, v roku 2019 medziročne zvýšila v bežných ako aj v stálych cenách. HDP dosiahol objem v bežných cenách 94 171 mil. € a v stálych cenách 89 295 mil. € a v porovnaní s rokom 2018 sa zvýšil (5,1 % v b. c.; 2,4 % v s. c.).

Tab. 1 Vývoj hlavných ukazovateľov hospodárstva SR

Ukazovateľ	2018	2019	Rozdiel 2019-2018
HDP ¹⁾ (bežné ceny) v mld. €	89,6	94,2	4,6
HDP ¹⁾ (stále ceny) v mld. € ²⁾	87,2	89,3	2,1
Tempo rastu HDP v %			
- v bežných cenách ¹⁾	6,0	5,1	-0,9
- v stálych cenách ^{1),2)}	3,9	2,4	-1,5
Miera inflácie v %	2,5	2,7	0,2
Počet pracujúcich (podľa VZPS; medziročná zmena v %)	1,4	0,7	-0,7
Miera nezamestnanosti v % (podľa VZPS)	6,6	5,8	-0,8
Saldo zahraničného obchodu ³⁾ v mld. €	2,3	1,1	-1,2
Bilancia bežného účtu k HDP ⁴⁾ v %	-2,6	-2,9	-0,3
Tvorba hrubého fixného kapitálu v % z b.c.	4,9	8,0	3,1

Prameň: ŠÚ SR - Štatistická správa o základných vývojových tendenciách v hospodárstve SR vo 4.štvrtroku 2019 (elektronická publikácia)

¹⁾ metodika ESA 2010, údaje od roku 2018 sú spresnenými štvrtročnými odhadmi ŠÚ SR

²⁾ v s. c. vypočítaných reťazením objemov k referenčnému roku 2015

³⁾ bežné ceny, hodnoty typu FOB (hodnota dovozu a vývozu s dodaním tovaru na hranicu vyvážajúcej krajiny); údaje za rok 2018 sú definitívne, údaje za rok 2019 sú predbežné;

⁴⁾ NBS (údaj platný k mesiacu marec 2020)

Poznámka: Nesúlad v stĺpci Rozdiel 2019-2018 môže byť spôsobený zaokrúhľovaním čísel za roky 2018 a 2019, VZPS – výberové zisťovanie pracovných síl

Vypracoval: NPPC – VÚEPP

Priemerná miera inflácie dosiahla úroveň 2,7 % a medziročne sa zvýšila o 0,2 p. b.

Tvorba hrubého fixného kapitálu (THFK) sa medziročne zvýšila v bežných cenách (8,0 %) aj v stálych cenách (6,8 %) a v bežných cenách v roku 2019 dosiahla 20 273,8 mil. €.

Oproti roku 2018 **počet pracujúcich**² v ekonomike SR vzrástol o 0,7 % a dosiahol 2 583,7 tisíc osôb. Priemerná miera nezamestnanosti, ktorá v roku 2019 dosiahla 5,8 % medziročne

¹ Kapitola vypracovaná s využitím publikácie Štatistická správa o základných vývojových tendenciách v hospodárstve SR vo 4. štvrtroku 2018, ŠÚ SR

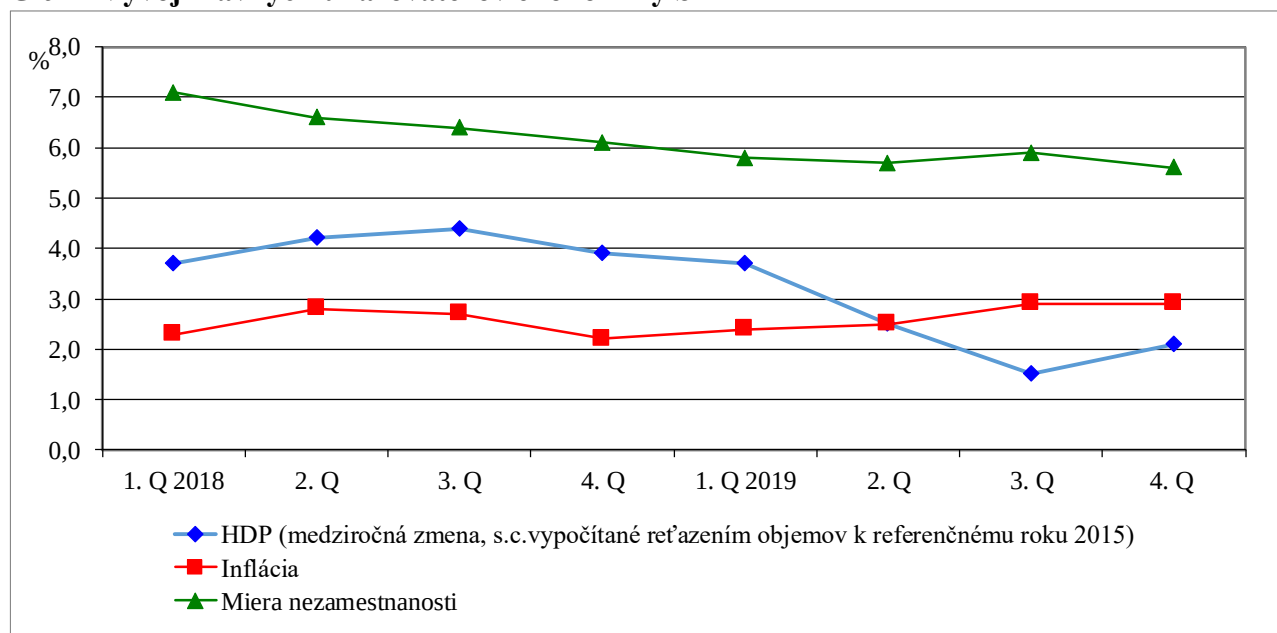
² Počet pracujúcich podľa výberového zisťovania pracovných síl (VZPS); v priemere za obdobie; pracujúci v zmysle VZPS sú všetky osoby vo veku od 15 rokov, ktoré v sledovanom (referenčnom) týždni vykonávajú aspoň 1 hodinu prácu za mzdu, plat alebo iný druh odmeny alebo prácu za účelom dosiahnutia zisku, vrátane osôb vykonávajúcich prácu na základe dohôd, sezónnych pracovníkov, osôb na riadnej materskej dovolenke, osôb pracujúcich v zahraničí menej ako 1 rok, osôb dochádzajúcich za prácou do zahraničia a osôb na platených aktivačných prácach; respondenti sú zahrnutí do odvetví podľa ekonomickej činnosti miestnej jednotky, nie celého podniku

klesla (0,8 p. b.), v dôsledku poklesu počtu nezamestnaných (12,1 %) zo 179,5 tis. osôb v roku 2018 na 157,7 tis. osôb v roku 2019.

Priemerná nominálna mesačná mzda zamestnanca v hospodárstve SR sa v roku 2019 medziročne zvýšila (o 7,8 %) na 1 092 € a v porovnaní s rokom 2018 vzrástla aj reálna mzda (o 5 %).

V rámci **zahraničného obchodu SR** sa zo SR do zahraničia vyviezol tovar za 80,5 mld. € a dovoz predstavoval 79,4 mld. €. Kladné saldo zahraničného obchodu SR medziročne kleslo o 52,5 %, z 2,3 mld. € v roku 2018 na 1,1 mld. € v roku 2019.

Graf 1 Vývoj hlavných ukazovateľov ekonomiky SR

Prameň: ŠÚ SR

Vypracoval: NPPC – VÚEPP

Vývoj hlavných ukazovateľov pôdohospodárstva³⁾ a potravinárstva⁴⁾

Hlavné ekonomické ukazovatele v pôdohospodárstve SR sa podľa údajov ŠÚ SR v roku 2019, v porovnaní s rokom 2018, zvýšili a to objem HDP v bežných a aj stálych cenách, hrubá pridaná hodnota, medzispotreba, nárast zaznamenali aj ďalšie hodnotené ukazovatele, ako sú THFK, celková zamestnanosť a priemerná nominálna mesačná mzda.

Z týchto hodnotených ukazovateľov za výrobu potravín, nápojov a tabakových výrobkov SR mal ŠÚ SR, v čase vypracovania tejto kapitoly, dostupné len dva ukazovatele, a to THFK (b.c.) a priemernú nominálnu mesačnú mzdu, ktoré medziročne vzrástli.

Zahraničný obchod s poľnohospodársko-potravinárskymi výrobkami SR naďalej zaznamenal záporné saldo (-1,8 mld. €), ktoré sa medziročne opätovne prehĺbilo.

Tendencie vývoja základných makroekonomických ukazovateľov (hrubá pridaná hodnota, medzispotreba, tvorba hrubého fixného kapitálu, zamestnanosť, priemerná nominálna mesačná mzda, zahraničný obchod) ekonomiky SR a jej odvetví - pôdohospodárstva a potravinárstva - sa odrazili

³ Do pôdohospodárstva patrí pestovanie plodín, chov zvierat, poľovníctvo a služby s tým súvisiace; lesníctvo a ťažba dreva; rybolov a akvakultúra

⁴ Odvetvie potravinárstva zahŕňa výrobu potravín, nápojov a tabakových výrobkov

v medziročných zmenách v účasti pôdohospodárstva a potravinárstva na ekonomike SR tak, že v roku 2019:

- podiel odvetvia **pôdohospodárstva** na hospodárstve SR **klesol** pri ukazovateľoch: priemernej mzde (0,95 p. b.) a pri THFK v bežných cenách (0,13 p. b.),
- podiel odvetvia **pôdohospodárstva** na hospodárstve SR **sa zvýšil** pri ukazovateľoch: HPH v stálych cenách (0,26 p.b.), HPH v bežných cenách (0,18 p.b.), medzispotrebe v s.c. (0,10 p.b.), medzispotrebe (0,02 p. b. v b. c.), a pri zamestnanosti (0,01 p.b.),
- podiel odvetvia **potravinárstva** na hospodárstve SR **sa zvýšil** THFK v bežných cenách (0,11 p.b.) a znížil pri priemernej mzde (1,19 p.b.),
- podiel **zahraničného obchodu agropotravinárstva SR** na zahraničnom obchode SR **sa zvýšil** na celkovom dovoze (0,12 p.b.), nie významne aj na celkovom vývoze (0,01 p.b.).

Tab. 2 Podiel pôdohospodárstva⁵ a potravinárstva na základných ukazovateľoch hospodárstva SR

Ukazovateľ	Podiel v %		Rozdiel 2019- 2018
	2018	2019	
Podiel pôdohospodárstva na:			
- hrubej pridanej hodnoty (b. c.) ¹⁾	2,65	2,83	0,18
- hrubej pridanej hodnoty (s. c.) ¹⁾	2,88	3,14	0,26
- medzispotrebe (b. c.) ¹⁾	1,86	1,88	0,02
- medzispotrebe (s. c.) ¹⁾	2,02	2,12	0,10
- tvorbe hrubého fixného kapitálu (b. c.) ¹⁾	2,94	2,81	-0,13
- zamestnanosti ¹⁾	2,98	2,99	0,01
- priemernej mzde ¹⁾ *	76,41	75,46	-0,95
Podiel výroby potravín a nápojov a tabak. výrobkov na:			
- hrubej pridanej hodnoty (b. c.) ¹⁾	1,32	-	-
- hrubej pridanej hodnoty (s. c.) ¹⁾	1,13	-	-
- medzispotrebe (b. c.) ¹⁾	2,31	-	-
- medzispotrebe (s. c.) ¹⁾	2,32	-	-
- tvorbe hrubého fixného kapitálu (b. c.) ¹⁾	1,62	1,73	0,11
- zamestnanosti ¹⁾	1,94	-	-
- priemernej mzde ¹⁾ *	88,55	87,36	-1,19
Podiel zahraničného agropotravinárskeho obchodu na:			
- vývoze ²⁾	3,61	3,62	0,01
- dovoze ²⁾	5,84	5,96	0,12

Prameň: prepočty NPPC - VÚEPP s použitím prameňov:

¹⁾ vypočítané z údajov vyžiadanych zo ŠÚ SR a ďalších prameňov ŠÚ SR (internet, e-publikácia); členenie podľa štatistickej klasifikácie SK NACE (vstupné ekonomické údaje podľa ŠÚ SR sú za hrubú pridanú hodnotu a medzispotrebu za rok 2018 polodefinatívne a za rok 2019 predbežné; za THFK obidva roky predbežné)

²⁾ ŠÚ SR, údaje za rok 2019 sú predbežné (marec 2020)

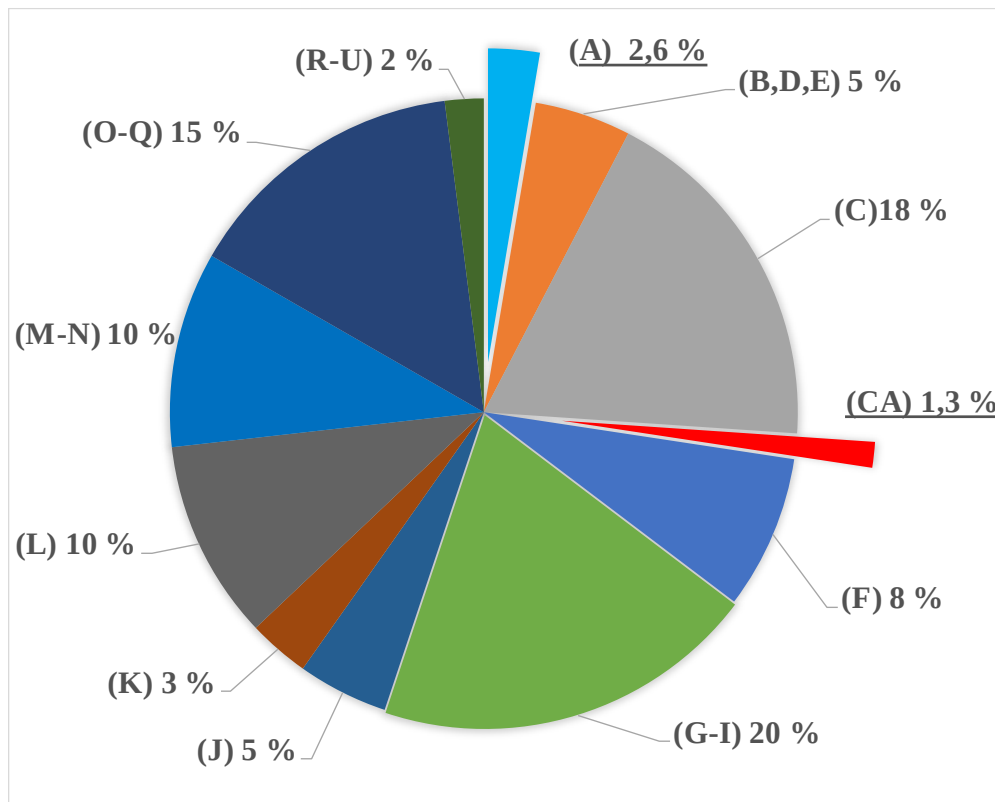
⁵ Údaje za rok 2019 sú dostupné len za pôdohospodárstvo, nie za poľnohospodárstvo, preto v záujme vykázania medziročného vývoja uvádzame údaje za pôdohospodárstvo

Vysvetlivky:

* pomer priemernej mzdy odvetvia k priemernej mzde v národnej ekonomike;

skratka: s. c. (v tejto tabuľke aj k nej prislúchajúcej časti textu) = stále ceny vypočítané reťazením objemov k referenčnému roku 2015, Vypracoval: NPPC-VUEPP

Graf 2 Podiel odvetví na hrubej pridanej hodnote hospodárstva SR v %

Vysvetlivky: (A) Poľnohospodárstvo, lesníctvo a rybolov; (B,D,E) Priemysel spolu, z toho (C) priemyselná výroba (bez CA); (CA) Výroba potravín, nápojov a tabakových výrobkov; (F) Stavebníctvo; (G – I) Veľkoobchod a maloobchod; oprava motorových vozidiel a motocyklov; doprava a skladovanie; ubytovacie a stravovacie služby; (J) Informácie a komunikácia; (K) Finančné a poisťovacie činnosti; (L) Činnosti v oblasti nehnuteľností; (M-N) Odborné, vedecké a technické činnosti; administratívne služby; (O-Q) Verejná správa, obrana, povin. sociál. zabezpečenie; vzdelávanie; zdravotníctvo a sociálna pomoc; (R-U) Umenie, zábava a rekreácia; ostatné činnosti

Údaje sú za rok 2018.

Prameň: databáza DATAcube; ŠÚ SR

Vypracoval: NPPC-VUEPP

2. EKONOMICKÁ VÝKONNOSŤ POĽNOHOSPODÁRSTVA A POTRAVINÁRSTVA SR

2.1 POĽNOHOSPODÁRSTVO

Poľnohospodárstvo, podľa predbežných údajov, dosiahlo za rok 2019 kladný **výsledok hospodárenia** pred zdanením, t.j. zisk vo výške 83,0 mil. €. V porovnaní s rokom 2018 sa jeho úroveň znížila o 20,6 mil. €. Výsledok hospodárenia bol ovplyvnený **poklesom produkčnej výkonnosti, čo sa odrazilo vo výpadku tržieb, ktorý nevykompenzoval ani mierny nárast cien poľnohospodárskych výrobkov**. Aj v porovnaní s päťročným priemerom rokov 2014-2018 bol výsledok hospodárenia v roku 2019 nižší. Rozhodujúcu úlohu v ekonomike zohrali podpory, bez ktorých by bola väčšina poľnohospodárskych podnikov stratová. Takmer 73 % finančnej podpory slovenského poľnohospodárstva bola poskytovaná zo zdrojov EÚ a len časť výdavkov bola spolufinancovaná zo štátneho rozpočtu SR. Podiel celkových podpôr na výnosoch dosiahol 34,9 % a priamych platieb 17,4 %. Naďalej pretrvávali diferencie medzi úrovňou podpôr slovenského poľnohospodárstva a poľnohospodárstva krajín EÚ-15.

Tab. 3 **Základné ekonomické ukazovatele za poľnohospodárstvo (v mil. € b. c., index v % a podiel v %)**

Ukazovateľ	Priemer 2014-2018	2018	2019	Index	
				2019/2018	2019/Ø2014-18
Výnosy	2 837,6	3 033,9	2 812,3*	92,7	99,1
Náklady	2 744,0	2 930,3	2 729,3*	93,1	99,5
Výsledok hospodárenia pred zdanením	93,5	103,6	83,0*	80,1	88,8
Pridaná hodnota	415,4	449,4	466,4	103,8	112,3
Tržby za vlastné výrobky	1 629,1	1 826,2	1 628,2	89,2	99,9
- z toho: rastlinné	932,4	1 086,0	886,1	81,6	95,0
živočíšne	696,7	740,2	742,0	100,2	106,5
Tržby za tovar **	269,7	265,0	284,0	107,2	105,3
Rentabilita nákladov	3,4	3,5	3,0	86,0	89,2
Nákladovosť výnosov	96,7	96,6	97,0	100,5	100,4
Podpory spolu	784,6	876,5	980,4	111,9	124,9
Podiel celkových podpôr na výnosoch	27,7	28,9	34,9	-	-
Podiel priamych platieb na výnosoch	14,8	16,0	17,4	-	-
Podiel ziskových podnikov **	72,84	76,0	68,3	-	-

Prameň: ŠÚ SR, Štatistická správa o základných vývojových tendenciách v hospodárstve SR

* predbežný údaj z IL MPRV SR, ** údaj z IL MPRV SR, Vypracoval: NPPC-VÚEPP

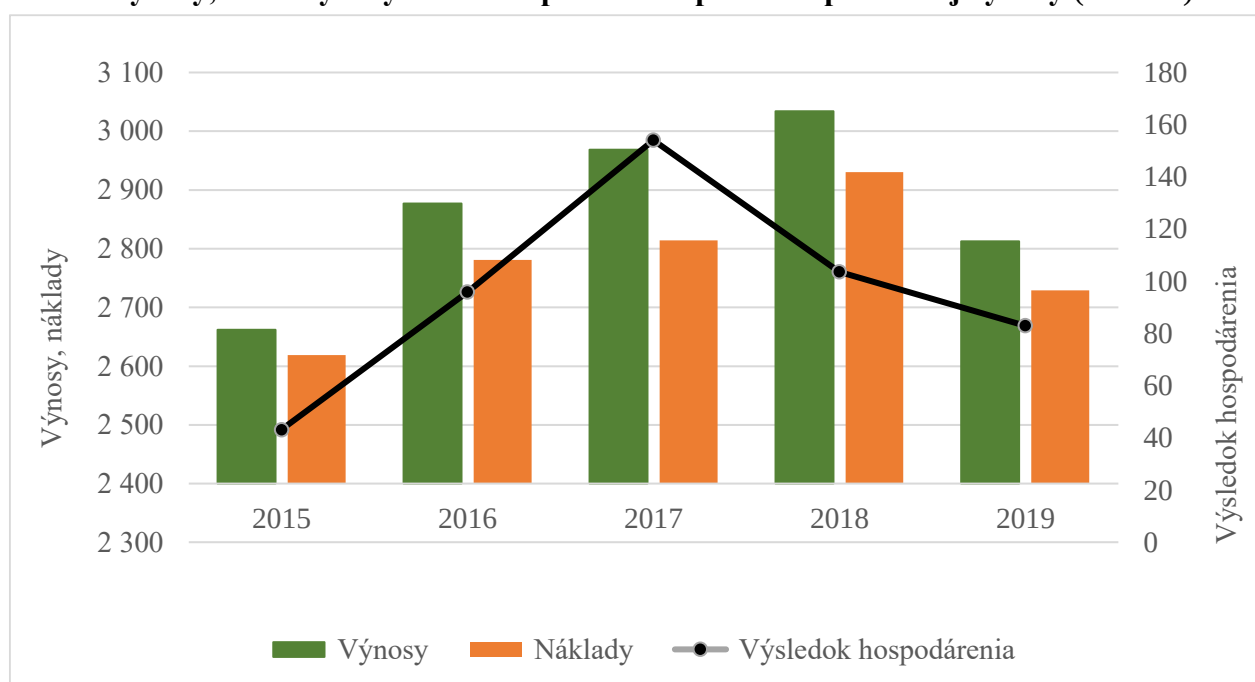
Ekonomické výsledky poľnohospodárskych podnikov ovplyvnili viaceré výnosovo-nákladové a produkčné faktory, a to:

- rýchlejší pokles **výnosov** (o 7,3 %) ako **nákladov** (o 6,9 %) prispel k poklesu rentability nákladov,
- pokles **produkčnej výkonnosti odvetvia**, t.j. hrubej poľnohospodárskej produkcie v bežných cenách (o 4,0 %), tak rastlinnej (o 2,2 %), ale najmä živočíšnej produkcie (o 6,9 %),
- pokles **tržieb z predaja vlastných výrobkov** (o 10,8 %) v dôsledku výraznejšieho zníženia celkových tržieb za rastlinné výrobky (o 18,4 %) a pomalšieho zvýšenia až stagnácie tržieb za živočíšne výrobky (o 0,2 %),
- **zvýšenie cien poľnohospodárskych výrobkov** (o 1,8 %), najmä rastlinnej (o 1,4 %) a mierne zníženie cien výrobkov živočíšnej výroby (o 0,3 %); s najväčším nárastom cien u zemiakov (o 38,1 %) a zo živočíšnych výrobkov u jatočných ošipáných (o 4,8 %),
- **zvýšenie cien nákladových faktorov** pod vplyvom nárastu cien (o 2,2 %), najmä cien hnojív a zlepšovadiel pôdy (o 9,6 %), elektriny (o 7,5 %), krmív pre zvieratá (o 3,1 %), osív a sadív (o 1,4 %),
- **nárast podpôr** (o 11,9 %) v dôsledku ich zvýšenia zo zdrojov EÚ (o 9,1 %) a národných zdrojov SR (o 19,8 %), pod vplyvom rýchlejšieho nárastu finančných prostriedkov z priamych platieb (o 9,4 %) a pomalšieho nárastu z PRV SR 2014-2020 (o 4,6 %),
- pokračujúci **trend dominancie podielu** rastlinnej (62,8 %) pred živočíšnou (37,2 %) produkciou,
- **pokles hektárových úrod** väčšiny komodít rastlinnej výroby s dosahom na stagnáciu až zníženie ich naturálnej – hmotnostnej produkcie najmä kukurice na zrno (o 4,7 %), cukrovej repy (o 4,6 %), olejnin (o 15,5 %), kŕmnych okopanín (o 15,0 %) a ovocia (o 19 %),
- **pokles stavov hovädzieho dobytku, ošipáných, oviec** s dosahom na zníženie naturálnej živočíšnej produkcie (o 8,1 %) takmer u všetkých rozhodujúcich skupín jatočných zvierat a to jatočného hovädzieho dobytku (o 13,4 %), ošipáných (o 6,4 %), oviec (o 4,5 %), a ich produktov ovčieho mlieka (o 8,0 %) a ovčej vlny (o 6,7 %) okrem jatočných kôz a kravského mlieka, ktoré stagnovali na úrovni predchádzajúceho roka,
- **nárast počtu pracujúcich** (o 20,9 %), a tým nákladov na prácu, v súvislosti s nárastom plôch poľných plodín a záhradníckych plôch,
- **negatívny vplyv počasia počas vegetačného obdobia**, extrémne sucha ovplyvňujúce intenzitu výroby naprieč regiónmi Slovenska (najmä produkčného juhozápadu) s dosahom na živočíšnu výrobu (objemové krmoviny), ľadovec, privalové dažde a premnoženie poľovnej zveri a hrabošov,
- **nízke úrokové sadzby** s vplyvom na nárast celkových úverov (o 22,4 %), a nákladovosť úrokov,
- **uplatnenie racionalizačných opatrení** obstaraním vysokovýkonnej techniky a technológií vzhľadom na štruktúru a vývoj poľnohospodárskej produkcie s dosahom na celkovú a sezónnu agrárnu zamestnanosť,
- **nájomné** za prenájom poľnohospodárskej pôdy (s podielom 2,6 % na celkových nákladoch),
- **riadenie rizík cenových vplyvov** na produkciu, predajom poľnohospodárskych komodít za vopred dohodnuté ceny cez v budúcnosti zrealizovaný obchod,

- **daňové zaťaženie** poľnohospodárskych pozemkov.

Optimalizácia nákladov v poľnohospodárskych podnikoch prebiehala aj v roku 2019. Poľnohospodárske podniky aj v roku 2019 v snahe dosiahnuť priaznivejší výsledok hospodárenia a celkovú efektívnosť výroby redukovali neefektívne odvetvia. Ekonomika výrobných odvetví bola rozhodujúca pri zmenách štruktúry výroby. Výnosy dosiahli úroveň 2 812,3 mil. € a boli o 83,0 mil. € vyššie ako náklady (2 729,3 mil. €). Nárast cien vstupov, najmä energií, sa premietol do nákladovosti výnosov, ktorá dosiahla 97,0 €. Výrobná základňa, t.j. disponibilná poľnohospodárska pôda poľnohospodárskych podnikov bola aj v roku 2019 predpokladom vyrobenia dostatočnej domácej produkcie, ale úhrada výrobných nákladov cenami realizovanej produkcie jednotlivých komodít, nebola dostatočná. Poľnohospodárske podniky, v snahe zabezpečiť odbyt produkcie, riadili riziká spojené s výkyvmi cien komodít speňazovaním produkcie prostredníctvom dohôd za vopred stanovené ceny o budúcom predaji produkcie.

Graf 3 Výnosy, náklady a výsledok hospodárenia poľnohospodárskej výroby (v mil. €)

Prameň: ŠÚ SR, Štatistická správa o základných vývojových tendenciách v hospodárstve SR, IL MPRV SR,
Vypracoval: NPPC-VÚEPP

Predajom poľnohospodárskych výrobkov boli dosiahnuté tržby 1 628,2 mil. €, z toho za predaj rastlinných výrobkov 886,1 mil. € a predaj živočíšnych výrobkov 742 mil. €. Medziročne klesli tržby o 10,8 %, najmä vplyvom výrazne rýchlejšieho poklesu tržieb z rastlinných výrobkov (18,4 %) a stagnácie tržieb za živočíšne výrobky. Tento vývoj prerušil doterajší kontinuálny nárast tržieb z rastlinnej výroby. Ekonomicky a produkčne rozhodujúci podiel poľnohospodárskych podnikov tvorili právnické osoby s prevahou prenajatej pôdy (89,7 %) z obhospodarovanej pôdy.

Priemerná úroveň výsledku hospodárenia (pred zdanením), v prepočte na hektár poľnohospodársky využívannej pôdy, bola 52,0 €. V početnosti podnikov dominovali ziskové podniky s podielom 68,3 %, ktorých podiel sa medziročne znížil o 8,3 p.b.

Rozhodujúcim nákladovým faktorom poľnohospodárskych podnikov boli pracovné náklady, ktoré kolísali od štruktúry a sezónnosti výroby. Aj pri uplatnení racionalizačných opatrení v kontexte

s obnovou materiálo-technickej základne sa zvýšil počet zamestnaných v poľnohospodárstve (20,9 %), k čomu prispeli i opatrenia PRV SR 2014-2020.

Podobne, ako v minulých rokoch, aj v roku 2019 významný podiel na výnosoch v poľnohospodárstve dosiahli celkové podpory (30,1 %) z európskych a národných zdrojov, ktoré pozitívne ovplyvnili výnosy, a tým výsledok hospodárenia podnikov. Z hľadiska zabezpečenia plynulosti financovania prevádzkových potrieb poľnohospodárskych podnikov rozhodujúce boli podpory, tržby z predaja vlastných výrobkov a úvery.

Celková zadlženosť majetku dosiahla 47,4 % a to pri medziročnom náraste záväzkov (5,7 %), ale najmä dlhodobých pohľadávok (20,5 %). V roku 2019 sa zvýšil dopyt poľnohospodárov po úveroch (22,4 %). Objem celkových úverov v poľnohospodárstve, lesníctve a rybolove za rok 2019 dosiahol 913 286 tis. €. Úvery v pôdohospodárstve zaznamenali značný nárast s najvyššou hodnotou v sledovanom období (2014 – 2019).

Tab. 4 Úvery za poľnohospodárstvo (v tis. €, index v % a podiel v %)

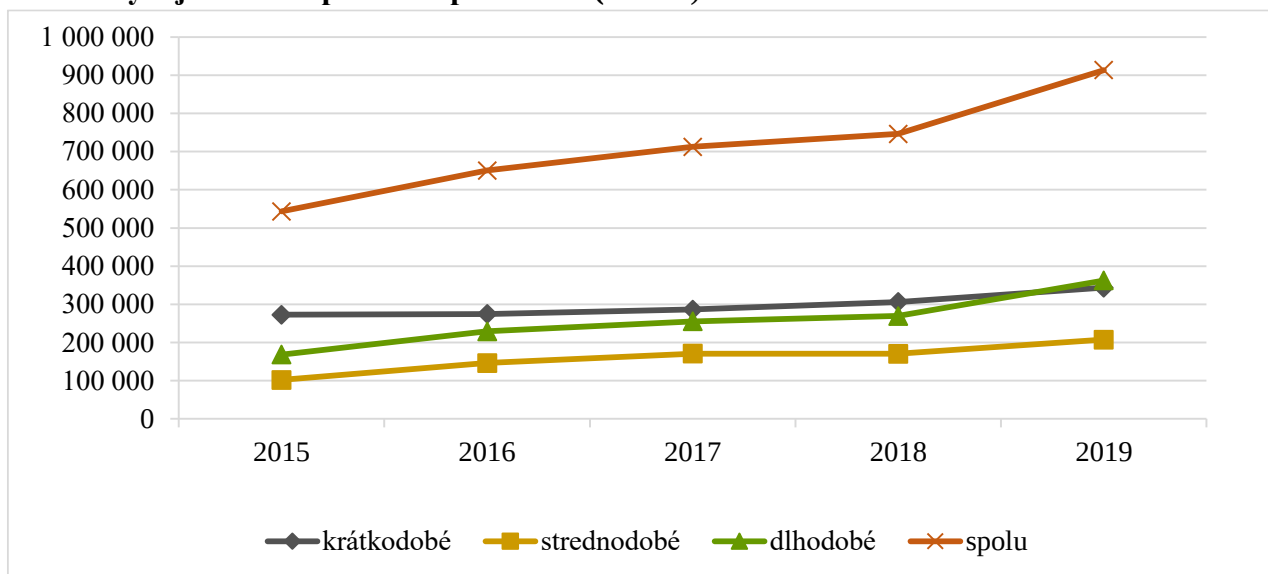
Úvery	Priemer 2014-2018	2018	2019	Index	
				2019/2018	2019/ Ø2014-18
Krátkodobé	276 054	306 130	343 485	112,2	124,4
Strednodobé od 1-5 rokov	136 354	170 569	207 357	121,6	152,1
Dlhodobé nad 5 rokov	213 420	269 383	362 444	134,5	169,8
Spolu úvery	625 828	746 082	913 286	122,4	145,9
z toho: rizikové úvery	36 879	42 358	55 683	131,5	151,0
Podiel úverov odvetvia na úveroch národného hospodárstva	1,24	1,25	1,43	-	-

Prameň: NBS, Poznámka: Údaje sú vrátane úverov za lesníctvo a rybolov, rok 2019 - predbežné údaje
Vpracoval: NPPC-VÚEPP

V štruktúre úverov dominovali dlhodobé úvery, čo súviselo s investíciami najmä do nákupu poľnohospodárskej pôdy ale aj do ostatného hmotného majetku. Nález Ústavného súdu SR č. 33/2019 Z. z. v zákone č. 140/2014 Z. z. o nadobúdaní vlastníctva poľnohospodárskeho pozemku a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov predstavoval jeden z možných dôvodov zvýšeného záujmu o investície do pôdy. Stratili účinnosť ustanovenia § 4 až 6 predmetného zákona, ktoré upravovali postup pri prevode vlastníctva, zverejnenie ponuky prevodu vlastníctva ako aj overenie a preukázanie podmienok nadobúdania vlastníctva poľnohospodárskeho pozemku, ktorých konečným cieľom bola ochrana poľnohospodárskej pôdy pred poškodením a neodôvodneným znižovaním jej výmery, kvality a objemu. Strata účinnosti ustanovení mala za následok uvoľnenie zásadných obmedzení prevodu vlastníctva tej poľnohospodárskej pôdy, ktorá podliehala režimu podľa tohto zákona. Prevod poľnohospodárskej pôdy sa začal riadiť štandardným postupom ako ktorékoľvek iné pozemky.

Pri úveroch na nákup poľnohospodárskej pôdy išlo o ciele úvery, ktoré nemožno použiť na iné účely. K najčastejším formám zabezpečenia úverov bolo záložné právo k pôde, ktorá je predmetom úveru, alebo k inému nehnuteľného majetku.

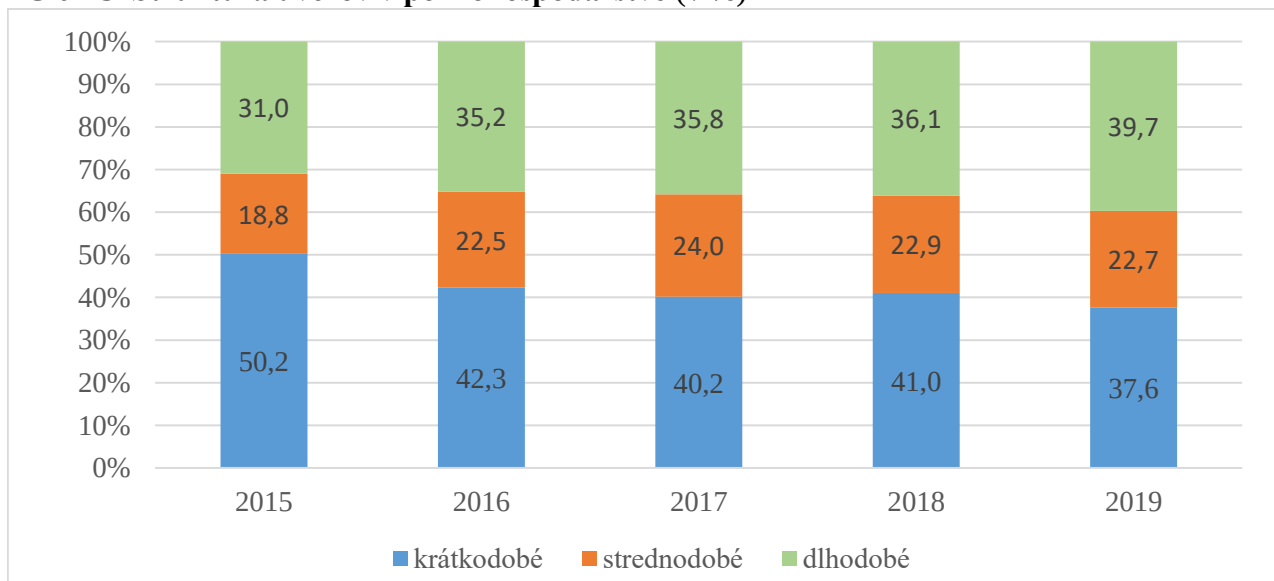
Graf 4 Vývoj úverov v poľnohospodárstve (v tis. €)

Prameň: NBS

Vypracoval: NPPC-VÚEPP

Graf 5 Štruktúra úverov v poľnohospodárstve (v %)

Prameň: NBS

Vypracoval: NPPC-VÚEPP

Graf 6 Vývoj úverov na nákup poľnohospodárskej pôdy (v tis. €)

Prameň: Informačné listy MPRV SR, CD NPPC-VÚEPP

Vypracoval: NPC-VÚEPP

Krátkodobé úvery boli čerpané najmä malými a strednými podnikmi, ktoré si zabezpečovali potrebnú likviditu v prípade výpadkov v cash-flow. Významne prispeli k preklenutiu časového obdobia medzi potrebou financovania prevádzky podnikov a získaním podpôr, ktoré sú úzko späté so systémom refundácie schválených platieb zo strany Pôdohospodárskej platobnej agentúry (PPA) z prostriedkov EÚ.

Podnikateľské prostredie a tým konkurencieschopnosť v poľnohospodárstve ovplyvňuje aj **daňová politika**, ktorá vplýva na úroveň nákladov poľnohospodárskych podnikov, investícií do pôdy, technológií a práce. Daňová politika je všeobecne platná a pre odvetvie poľnohospodárstva platia osobitné daňové úľavy len pri spotrebnej dani (zelená nafta) a cestnej dani. Od roku 2019 SR obnovila režim zliav na daň z pohonných hmôt pre poľnohospodárov. Oslobodené od cestnej dane sú motorové vozidlá používané v poľnohospodárstve.

V roku 2019 sa znížil celkový objem vybraných priamych daní v porovnaní s rokom 2018. Do štátneho rozpočtu SR a do rozpočtov miest a obcí odvedli poľnohospodárske podniky na priamych daniach 56,2 mil. €, čo bolo o 3,9 % menej ako pred rokom. Pokles priamych daní spôsobil zníženie daní z príjmov v dôsledku zníženia výsledku hospodárenia ako základu pre stanovenie dane.

V štruktúre priamych daní dominovali dane z nehnuteľností s podielom až 57,3 % a výškou 32,1 mil. €, ktoré boli rozhodujúce z hľadiska naplňovania rozpočtov miest a obcí, najmä daň z pozemkov. Hodnoty pôdy sa líšia podľa regiónov a každá obec (správca dane) si môže stanoviť svoju daňovú sadzbu (znižit' alebo zvýšiť) podľa miestnych podmienok (s určitými obmedzeniami). Na dani z pozemkov sa vybralo 26,7 mil. € a medziročne klesla (3,5 %). Zvýšenie výberu cestnej dane (15,2 %) ovplyvnili vyššie investície do dopravných zariadení a ich zaradenie do podnikania.

Objem platieb do fondov⁶ dosiahol 116,5 mil. €, s medziročným zvýšením o 1,1 %, k čomu prispelo aj povinné odvádzanie príspevkov zamestnávateľov aj za zamestnancov zamestnaných na dohody o prácach vykonávaných mimo hlavného pracovného pomeru (a to v závislosti od druhu tejto dohody).

Tab. 5 **Priame dane a platby do fondov za poľnohospodárstvo*** (v tis. € a index v %)

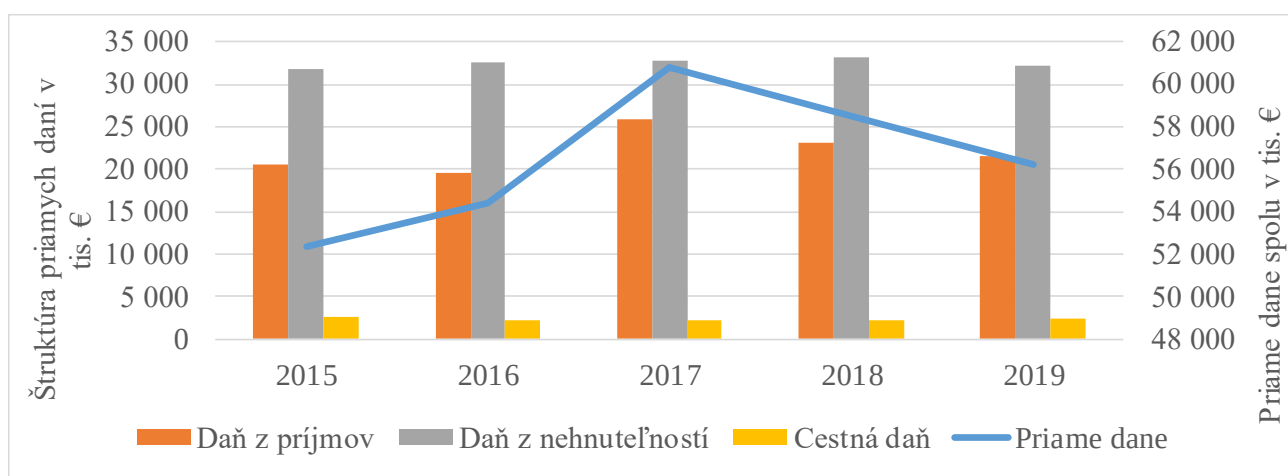
Ukazovateľ/ rok	Priemer 2014-2018	2018	2019	Index	
				2019/2018	2019/Ø2014-18
Priame dane	56 260	58 515	56 222	96,1	99,9
-daň z príjmov	21 745	23 171	21 568	93,1	99,2
-daň z nehnuteľností	32 498	33 205	32 190	96,9	99,1
z toho z: pozemkov	27 842	27 660	26 694	96,5	95,9
stavieb	4 605	5 545	5 496	99,1	119,4
- cestná daň	2 531	2 139	2 464	115,2	97,4
Platby do fondov	109 710	115 193	116 458	101,1	106,2

Prameň: Informačné listy MPRV SR, CD NPPC-VÚEPP

*Údaje sú za výberovú vzorku podnikov IL MPRV SR, nie sú vyčerpávajúce za celé odvetvie

Vypracoval: NPPC-VÚEPP

Graf 7 **Vývoj priamych daní v poľnohospodárstve (v tis. €)**

Prameň: Informačné listy MPRV SR, CD NPPC-VÚEPP

Vypracoval: NPC-VÚEPP

Poľnohospodárska výroba je charakteristická vysokou rizikovosťou, ktorá zásadne ovplyvňuje príjmy poľnohospodárov. Doposiaľ neboli vybudované systémové mechanizmy na kompenzáciu straty z rizík, ktoré nie sú kryté komerčnými poisťovňami (ťažko poistiteľné až nepoistiteľné riziká, t. j. neprimerane vysoké riziká). Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR pripravilo „Návrh systému riadenia rizík v poľnohospodárstve“ - Rizikový fond. Fond by mal byť tvorený kombináciou súkromných a verejných zdrojov, a to participáciou príspevkov zo štátneho rozpočtu, ako aj samotných poľnohospodárov.

⁶ Zdravotné a sociálne poistenie, vrátane poistenia v nezamestnanosti platené zamestnávateľom.

Rizikovosť poľnohospodárskej výroby v SR je v súčasnosti riešená:

- poistením úrody, zvierat a majetku v komerčných poisťovniach,
- podporou poistenia u vybraných špeciálnych plodín - vinohradov,
- ad hoc opatreniami vlády z prostriedkov štátneho rozpočtu - v prípade škôd katastrofického rozsahu nekrytých komerčným poistením.

Poistenie je dôležitým nástrojom na riešenie rizikovosti poľnohospodárskej výroby. Sú ním eliminované škody z následkov nepredvídaných udalostí na poľnohospodárskej produkcii a ostatnom majetku poľnohospodárskych podnikov. Kompenzuje straty z výpadku príjmov vyplývajúcich zo škôd spôsobených na úrode plodín, zvieratách a majetku poľnohospodárskych podnikov. Poistenie v poľnohospodárstve je dobrovoľné a deklarované v zmluvných podmienkach komerčných poisťovní. Je založené na prerozdeľovacom procese centralizovaného fondu v poisťovniach tvoreného poistným poľnohospodárskych podnikov. Kompenzácia škôd je väčšinou lokálneho charakteru a menej celoplošného.

V roku 2019 si poľnohospodárske podniky poistili v komerčných poisťovniach majetok, úrodu a zvieratá. Nie všetky následky rizík sú kryté poistením. Okrem možností využitia komerčného poistenia, si podniky diverzifikovali vplyv rizík prostredníctvom optimalizácie štruktúry výroby, tvorbou vlastných finančných rezerv, hedžingu komodít cez futures obchody na burze. Rok 2019 bol, podľa škodového priebehu, rizikovo priemerný a zo zaplateného poistného za poistenie majetku, plodín a zvierat (23,0 mil. €) bolo podnikom vyplatené 37,8 % náhrady škôd (8,6 mil. €). Medziročne bolo odvedené do poisťovní na poistnom o 9,4 % viac finančných prostriedkov, ako v predchádzajúcom roku a na poistných náhradách bolo vyplatené medziročne o 18,4 % viac finančných prostriedkov. V porovnaní s päťročným priemerom sa zvýšilo poistné aj vyplatené poistné plnenie vo forme náhrady škody. Najviac preferované medzi poľnohospodármi bolo poistenie majetku v celkovej výške 14,4 mil. €, pri ktorom podiel náhrad škôd k zaplatenému poistnému dosiahol 38,4 % (5,5 mil. €). Najvyšší podiel vyplatených náhrad škôd z poistného dosiahol poistenie úrody - plodín (45,4 %), potom majetok (38,3 %) a najmenej zvieratá (3,7 %), čo súvisí s menším zastúpením živočíšnej výroby aj keď poistné medziročne vzrástlo o 7,7 %.

Poľnohospodárskym podnikom bol poskytnutý z komerčných poisťovní v roku 2019 minimálny objem finančných prostriedkov na zábranné opatrenie, t.j. ako preventívne opatrenie na predchádzanie rizík (5 543 €).

Z dlhodobého hľadiska najrýchlejšie rastie poistenosť majetku. Poľnohospodárske podniky si tým významne manažujú rizikovosť z hľadiska lokálneho, resp. plošného výskytu rizikových faktorov.

Tab. 6 **Poistenie v poľnohospodárstve*** (v tis. €, index v %)

Ukazovateľ/ rok	Priemer 2014-2018	2018	2019	Index	
				2019/2018	2019/Ø2014-18
Poistné	20 532	21 033	23 009	109,4	112,1
- majetok	12 967	13 484	14 379	106,6	110,9
- plodiny	5 923	5 916	6 873	116,2	116,0
-zvieratá	1 642	1 632	1 757	107,7	107,0
Náhrady škôd	8 215	7 348	8 698	118,4	105,9
- majetok	5 633	5 780	5 514	95,4	97,9

SPRÁVA O POĽNOHOSPODÁRSTVE A POTRAVINÁRSTVE V SLOVENSKEJ REPUBLIKE ZA ROK 2019

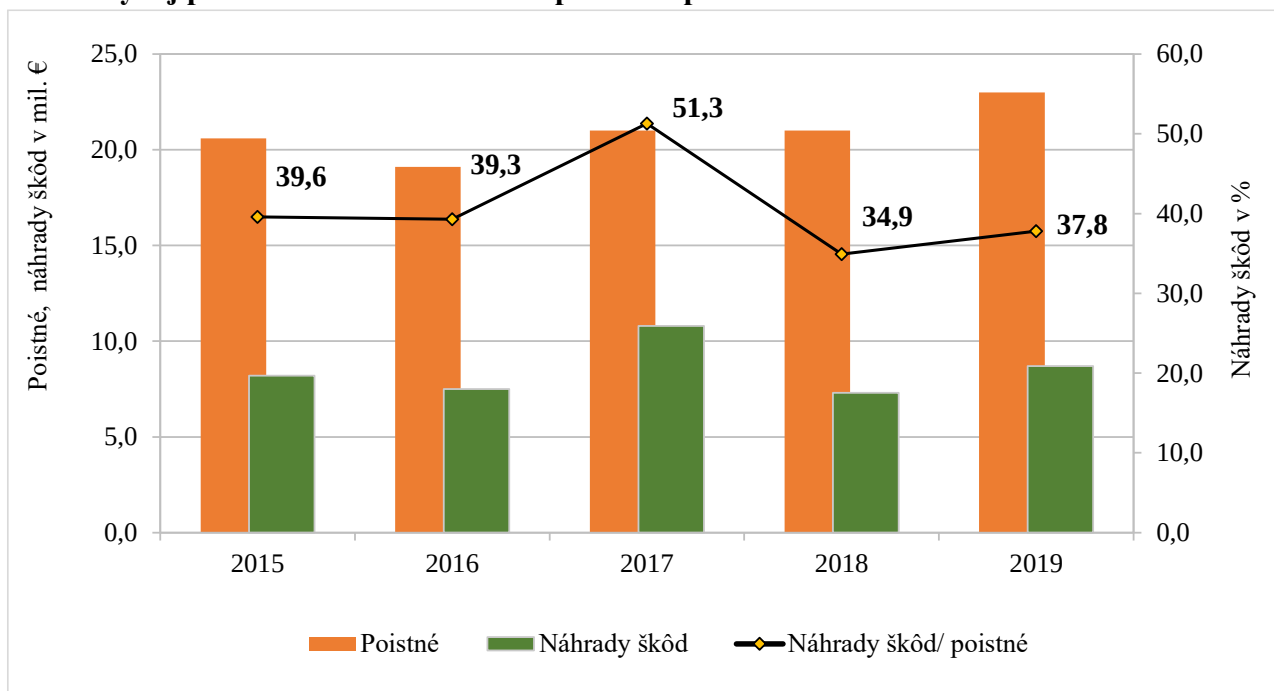
- plodiny	2 347	1 469	3 119	212,3	132,9
-zvieratá	207	99	65	66,0	31,5
Podiel náhrad škôd zo zaplateného poistného v %	40,0	34,9	37,8	-	-

Prameň: Informačné listy MPRV SR, CD NPPC-VÚEPP

*Údaje sú za výberový vzorku podnikov IL MPRV SR, nie sú vyčerpávajúce za celé odvetvie

Vypracoval: NPPC-VÚEPP

Graf 8 Vývoj poistného a náhrad škôd v poľnohospodárstve

Prameň: Informačné listy MPRV SR, CD NPPC-VÚEPP

Vypracoval: NPPC-VÚEPP

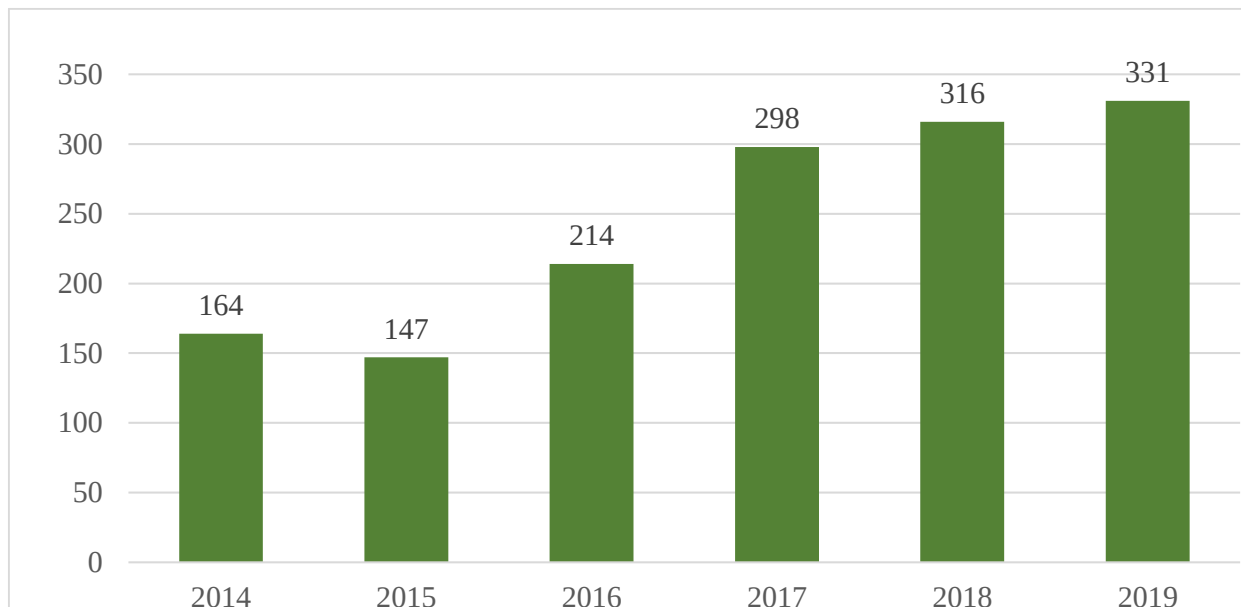
Priebeh poistenia poukazuje na diferencie medzi zaplateným poistným a poskytnutými náhradami škôd, čo napovedá, že poľnohospodárske poistenie sa dlhodobo značne podieľa na tvorbe centralizovaného rezervného poistného fondu komerčných poisťovní.

V roku 2019 bola realizovaná štátna pomoc (schéma na poistiteľné riziká), vo forme dotácie na platby poistného, ktorej účelom bolo poskytovanie pomoci s cieľom podporiť podnik pôsobiaci v odvetví poľnohospodárskej prvovýroby. Štátna pomoc bola poskytnutá 532 subjektom a vyčerpala sa celá alokovaná suma vo výške 4 mil. €. Maximálna možná dotácia nemala presahovať 65 % oprávnených nákladov. Skutočná refundácia nákladov bola vyplatená až do výšky 56 % z uhradeného poistného. Do výzvy sa nemohli zapojiť žiadatelia o podporu na poistenie úrody pre rok 2019 v zmysle nariadenia vlády SR č. 83/2017 Z. z. o podmienkach poskytovania podpory v rámci spoločnej organizácie trhu s vínom v znení nariadenia vlády č. 77/2019 Z. z., ktorí sa stali neoprávnenými žiadateľmi.

V rámci podporných opatrení (upravených v nariadení vlády SR č. 83/2017 Z. z. o podmienkach poskytovania podpory v rámci spoločnej organizácie trhu s vínom v znení nariadenia vlády č. 77/2019 Z. z.) bolo v roku 2019 prijatých 52 žiadostí o podporu na poistenie úrody

vinogradov a poskytnutých 331 tis. €, čo predstavovalo 4,9 % medziročný nárast. Finančné prostriedky boli vyplatené z rozpočtu EÚ.

Graf 9 Podpora poistenia úrody vinogradov (v tis. €)

Prameň: PPA

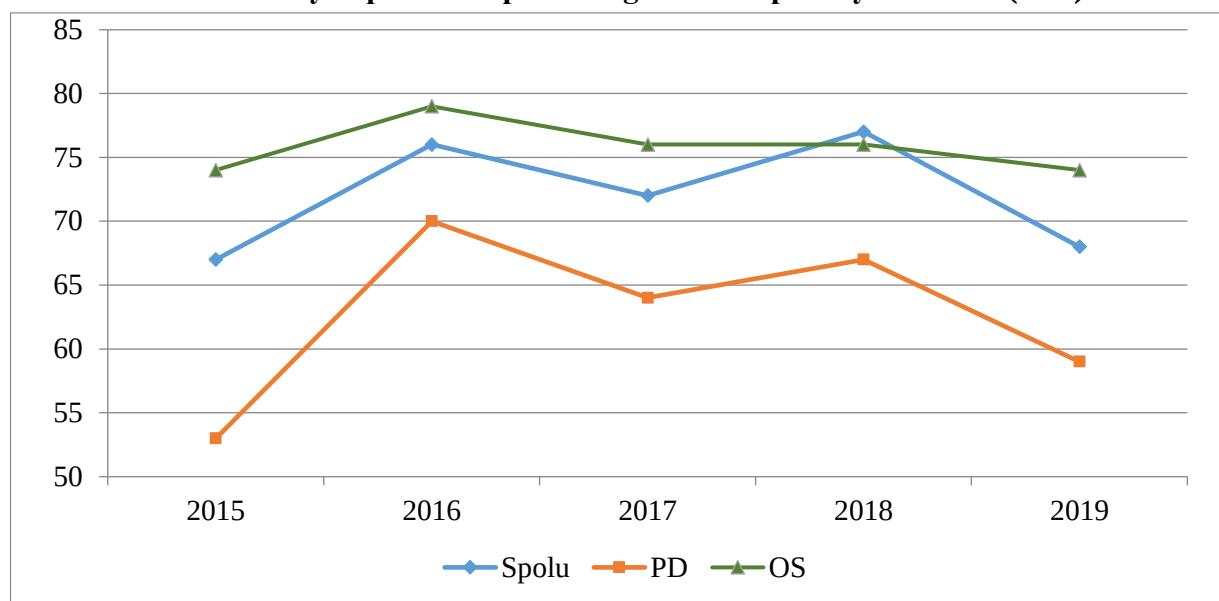
Vypracoval: NPPC- VÚEPP

Výsledky hospodárenia poľnohospodárskych družstiev a obchodných spoločností

V roku 2019 naďalej pretrvávali diferencie vo výsledku hospodárenia a ostatných ekonomických a finančných ukazovateľov medzi poľnohospodárskymi družstvami (PD) a obchodnými spoločnosťami (OS). Na základe databázy údajov z Informačných listov MPRV SR⁷⁾ ziskových bolo 68,3 % podnikov právnických osôb. Vyšší podiel ziskových podnikov dosiahli obchodné spoločnosti (73,5 %) ako poľnohospodárske družstvá (58,5 %). Obidve právne formy hospodárenia dosiahli zisk, ktorý bol nižší ako v predchádzajúcom roku. Medziročná dynamika jeho poklesu bola rýchlejšia v poľnohospodárskych družstvách ako v obchodných spoločnostiach.

⁷⁾ Ekonomické a finančné ukazovatele, prepočítané na ha poľnohospodársky využívanej pôdy, boli získané z údajov, ktoré zabezpečilo MPRV SR formou Informačných listov, uložených v CD MPRV SR na NPPC- VÚEPP. Hodnotený súbor zahŕňa 2 224 subjektov právnických a fyzických osôb. Keďže Informačné listy zachytávajú údaje z poľnohospodárskych podnikov, ktoré obhospodarujú 75,04 % výmery využívanej poľnohospodárskej pôdy SR dokladovanej ŠÚ SR a tvoria súbor, ktorý nie je vyčerpávajúci, preto sa jeho výsledky prepočítali na ha p. p. (podľa deklarácie poľnohospodárskych pozemkov – LPIS).

Graf 10 Podiel ziskových podnikov podľa organizačno-právnych foriem (v %)

Prameň: Informačné listy MPRV SR, CD NPPC-VÚEPP

Vypracoval: NPPC-VÚEPP

Podľa rovnakých kritérií a podmienok boli poskytnuté podpory obidvom právnym formám, tak poľnohospodárskym družstvám ako aj obchodným spoločnostiam.

 Tab. 7 Ekonomické údaje poľnohospodárskych podnikov – právnické osoby (v €. ha⁻¹ p. p., v %)

Ukazovateľ	Právnické osoby			Poľnohosp. družstvá			Obchodné spoločnosti		
	2018	2019	Index	2018	2019	Index	2018	2019	Index
Pridaná hodnota	334	300	89,8	282	259	91,8	377	335	88,9
Podpory spolu	325	348	107,1	333	349	104,8	315	346	109,8
- neinvestičné podpory	316	339	107,3	326	345	105,8	304	332	109,2
Čistý obrat	1 800	1 466	81,4	1 075	1 095	101,9	2 454	1 776	72,4
Nákladovosť výnosov	96,7	97,4	100,8	98,6	99,8	101,1	95,5	96,0	100,5
Zadlženosť majetku v %	47,0	48,2	102,5	38,4	41,2	107,2	52,4	52,4	100,0
Podiel ziskových podnikov v %	77	68	88,3	67	59	88,1	76	74	97,4

Prameň: Informačné listy CD MPRV SR, NPPC-VÚEPP

Vypracoval: NPPC-VÚEPP

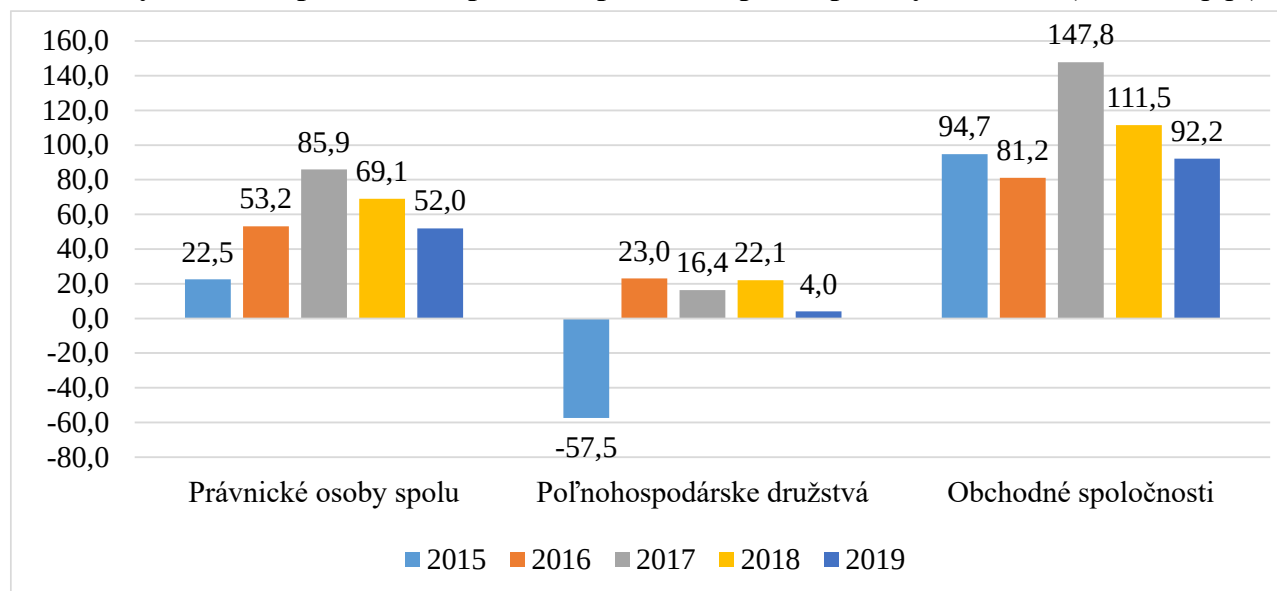
Obchodné spoločnosti hospodárili efektívnejšie a dosiahli nižšiu nákladovosť výnosov (96,0 %) ako poľnohospodárske družstvá (99,8 %). Pretrvávajúce diferencie v efektívnosti hospodárenia v rozdielnych organizačno-právnych formách sú dôsledkom štruktúry výroby s preferenciou rastlinnej výroby pred živočíšnou a vyššej úspornosti nákladových faktorov, najmä pracovných nákladov. Poľnohospodárske družstvá sa v ostatných rokoch vnútorne premieňajú

na kapitálové spoločnosti s majoritným majetkovým podielom len niekoľkých členov, podobne ako vo väčšine obchodných spoločností a podobne redukujú pracovne náročnejšie odvetvia výroby a zamestnanosť.

Vyššia efektívnosť hospodárenia v obchodných spoločnostiach, môže byť odrazom nielen úspor z rozsahu výroby s nižším podielom najmä živočíšnej výroby, a tým úspor pracovných nákladov, ale aj 7,8 krát vyšších tržieb z predaja tovaru ako v poľnohospodárskych družstvách. Vyššia úroveň tržieb z predaja vlastných výrobkov v obchodných spoločnostiach (o 35,3 %) ako v poľnohospodárskych družstvách je odrazom aj vyššej intenzifikácie výroby vyjadrenej výrobnou spotrebou (o 21,4 %). Vyššie intenzifikačné vklady v obchodných spoločnostiach boli podmienené aj dominantnejšou rastlinnou výrobou. Diferencie v zadlžení majetku s vyššou zadlženosťou v obchodných spoločnostiach (52,4 %) ako v poľnohospodárskych družstvách (41,2 %) sú odrazom vyššej ekonomickej bonity obchodných spoločností voči komerčným bankám z hľadiska cash flow, a tým splácania úverov.

Pretrvávajúce diferencie vo výsledkoch hospodárenia medzi poľnohospodárskymi družstvami a obchodnými spoločnosťami sú spôsobené aj doznievajúcimi vplyvmi založenia obchodných spoločností, ktoré väčšinou vznikli z bonitných častí majetku poľnohospodárskych družstiev, bez prevzatia adekvátnych záväzkov voči bankám a obchodným partnerom ako aj bez vyrovnania podielov, čo prispelo k ich nižšej nákladovosti výroby.

Graf 11 Výsledok hospodárenia v poľnohospodárstve podľa právnych foriem (v € na ha p.p.)

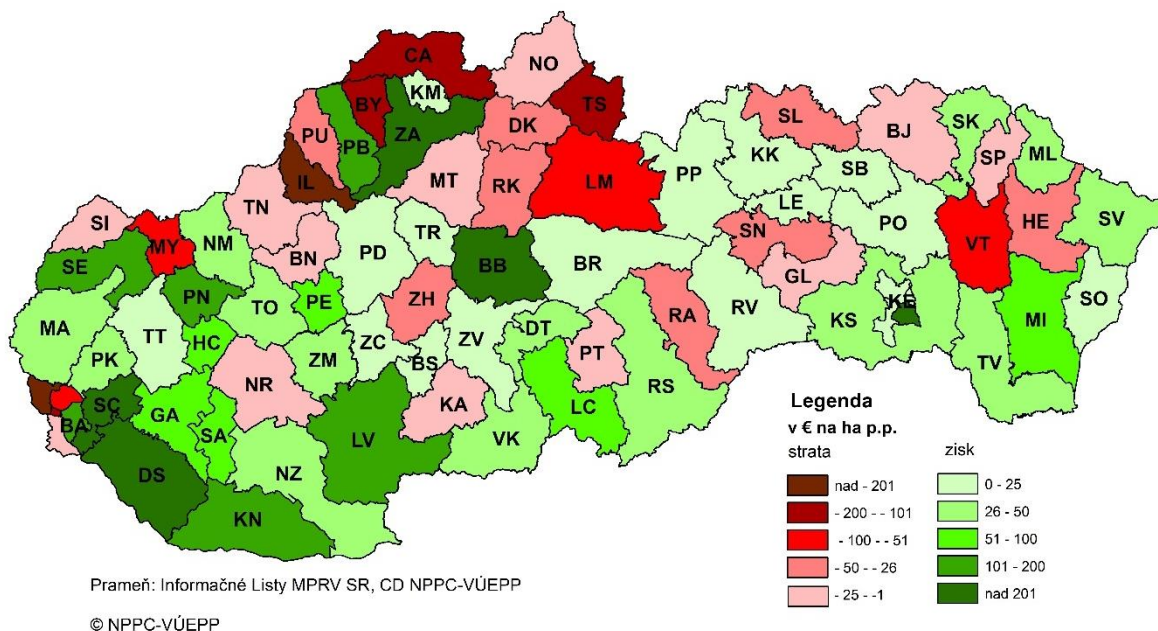

Prameň: Informačné listy CD MPRV SR, NPPC-VÚEPP

Vypracoval: NPPC-VÚEPP

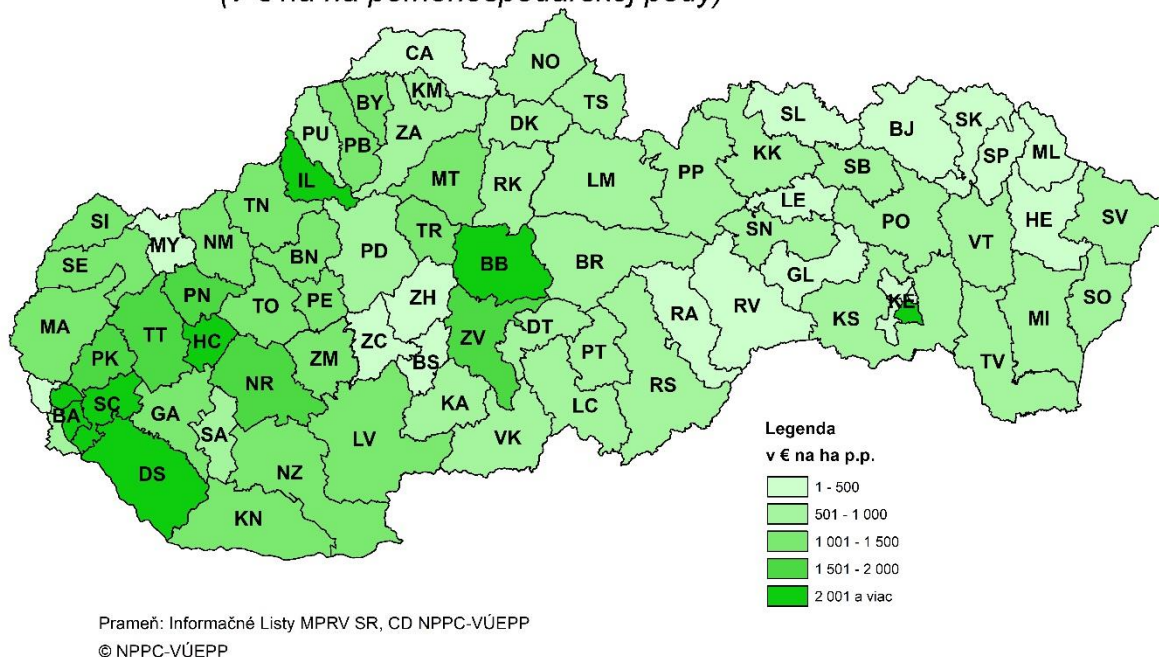
Mapa 1

Výsledok hospodárenia poľnohospodárstva za právnické osoby za rok 2019
(v € na ha poľnohospodárskej pôdy)

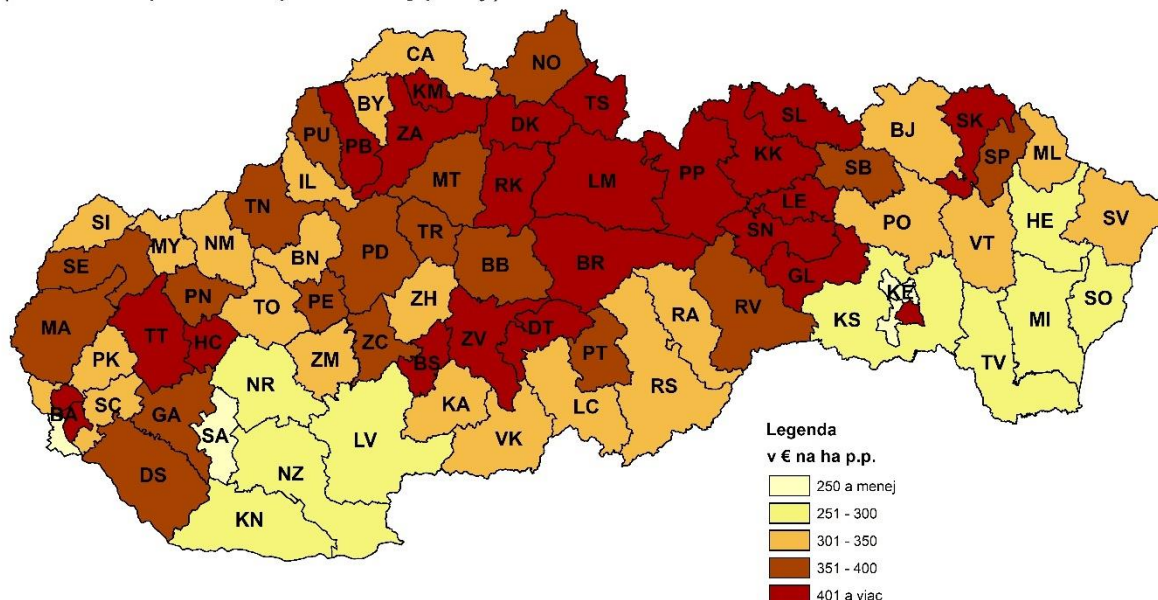
Mapa 2

Tržby z predaja vlastných výrobkov za rok 2019
(v € na ha poľnohospodárskej pôdy)

Mapa 3

Neinvestičné podpory do poľnohospodárstva za právnické osoby za rok 2019
(v € na ha poľnohospodárskej pôdy)

Prameň: Informačné Listy MPRV SR, CD NPPC-VÚEPP
© NPPC-VÚEPP

Výsledky hospodárenia samostatne hospodáriacich roľníkov - fyzických osôb

V roku 2019 bolo v databáze Informačných listov MPRV SR sledovaných 988 Samostatne hospodáriacich roľníkov (SHR) - fyzických osôb, ktorí obhospodarovali 9,1 % poľnohospodárskej pôdy podľa evidencie LPIS. Počet sledovaných SHR sa vo výberovej vzorke medziročne znížil (o 5,8 %). Výsledky hospodárenia SHR boli značne rozdielne v závislosti od veľkosti obhospodarovanej plochy, ale väčšina podnikov bola zisková.

Podľa metodiky, bez zápočtu osobného dôchodku roľníka do výsledku hospodárenia, dosiahlo až 83,2 % SHR kladný výsledok hospodárenia (príjmy - výdavky) v priemere 63,4 €·ha⁻¹ p.p., ktorý sa medziročne zvýšil o 5,9 %. Po zohľadnení osobného dôchodku roľníka vo výdavkoch (vyčísleného na úrovni priemernej mzdy v poľnohospodárstve), by SHR dosiahli stratu (- 10,7 € ha⁻¹ p.p.).

Podľa výmery obhospodarovanej pôdy najviac SHR (97 %) v roku 2019 hospodáril, podobne ako v predchádzajúcich rokoch, na výmere do 500 ha p.p. Najvyššiu úroveň výsledku hospodárenia (príjmy - výdavky) dosiahli SHR hospodáriaci na výmere do 50 ha p.p. Najvyšší podiel ziskových SHR (98,3 %) bol na výmerách nad 500 ha. Kladný výsledok hospodárenia (príjmy - výdavky) bol dosiahnutý v priemere vo všetkých intervaloch výmery poľnohospodárskej pôdy. Po zohľadnení osobného dôchodku roľníka bol výsledok hospodárenia podstatne nižší a SHR hospodáriaci na malých výmerách do 50 ha, resp. do 100 ha p.p. boli SHR najviac stratoví. S veľkosťou obhospodarovanej poľnohospodárskej pôdy sa úroveň výsledku hospodárenia zvyšovala, čo možno chápať ako výhodu ekonomiky z rozsahu.

Rozhodujúci vplyv na výsledok hospodárenia mali aj podpory, bez ktorých by väčšina SHR bola stratová, podobne ako pri právnických osobách. Taktiež to bola efektívnosť, čiže nákladovosť

príjmov, ktorá sa medziročne znížila pod vplyvom mierne rýchlejšieho nárastu príjmov (4,2 %) ako výdavkov (4,1 %).

Výsledok hospodárenia SHR v porovnaní s právnickými osobami ovplyvnili:

- nižšia nákladová náročnosť, najmä výdavkov na prácu vplyvom nižších mzdových nákladov, a tým aj odvodov do fondov (využívanie podnikov služieb a účtovne nezapočítaného osobného dôchodku do výdavkov),
- nižší objem zásob,
- nižšia majetková vybavenosť DHM a tým nižšie náklady na odpisy a udržiavanie,
- nižšie záväzky.

Tab. 8 Výsledky hospodárenia a počet podnikov SHR podľa intervalov výmery poľnohospodárskej pôdy (v € na ha p.p., index v %)

Interval výmery poľnohosp. pôdy v ha	Počet podnikov		Výsledok hospodárenia (príjmy – výdavky)			Výsledok hospodárenia (príjmy – výdavky – osobný dôchodok)		Nákladovosť príjmov*	
	2018	2019	2018	2019	Index	2018	2019	2018	2019
do 50	358	327	145,4	108,4	74,6	-298,3	-333,3	93,7	95,0
nad 50 - 100	249	238	69,8	95,7	137,1	-54,5	-38,7	92,8	93,3
nad 100 - 500	403	393	48,5	48,8	100,6	3,8	2,1	96,0	96,0
nad 500	39	30	64,0	77,1	120,5	52,6	64,6	95,5	94,6
Spolu	1 049	988	59,9	63,4	105,8	-8,9	-10,7	95,4	95,3

Prameň: Informačné listy MPRV SR, CD NPPC-VÚEPP, *nezapočítaný osobný dôchodok

Vypracoval: NPPC-VÚEPP

Celkové príjmy vzrástli o 4,2 % takmer vo všetkých príjmových položkách, okrem tržieb za tovar, ktoré mali klesajúcu tendenciu (4,5 %). Príjmy vzrástli najviac u podnikov od 50-100 ha p.p. Klesajúcu tendenciu mali u podnikov do 50 ha p.p.. Najviac vzrástli príjmy z predaja výrobkov a služieb (7,2 %) a ostatné príjmy (7,8 %). Rozhodujúca príjmová položka v štruktúre príjmov bol predaj výrobkov a služieb (58,3 %). Podiel ostatných príjmov (vrátane dotácií) na celkových príjmoch bol 29,4 %. K nárastu príjmov SHR prispela aj diverzifikácia služieb, najmä v agroturistike ako aj systém ekologického poľnohospodárstva, tak v rastlinnej ako aj v živočíšnej výrobe. Tržby zo živočíšnej výroby vzrástli (10 %), ale aj napriek tomu SHR svoju výrobnú činnosť zameriavali, podobne ako v predchádzajúcich rokoch, najmä na rastlinnú výrobu, ktorá bola nákladovo menej náročná ako živočíšna výroba a prinášala väčšie efekty. Z celkových príjmov predstavovali tržby z rastlinnej výroby 43,5 % a z celkových tržieb 87,6 %.

Rozdiel medzi celkovými výdavkami a príjmami bol zanedbateľný, čo bolo výsledkom optimalizácie nákladových položiek. V štruktúre výdavkov najvyššiu položku tvorili najmä zásoby (42,5 %), ostatné výdavky (26,7 %) a výdavky na služby (20,5 %). Nižší podiel v štruktúre výdavkov pripadal na mzdy (6 %) a platby poisťného a príspevky do fondov (4,2 %). Výdavky na prenájom poľnohospodárskej pôdy dosahovali len 3,8 % z celkových výdavkov, keďže prevažná časť SHR hospodárili na vlastnej pôde, čo je odlišná situácia ako u právnických osôb, ktoré majú v prenájme rozhodujúci podiel poľnohospodárskej pôdy.

Zveľaďovanie celkového majetku v predchádzajúcich rokoch prispelo k zvýšeniu jeho hodnoty (3,1 %) takmer vo všetkých veľkostných skupinách podnikov, najmä v podnikoch s výmerou do 50 ha p.p., kde vzrástol (26,6 %).

Tab. 9 Majetok a záväzky SHR podľa intervalov poľnohospodárskej pôdy (v € na ha p.p.)

Interval poľn. pôdy	Majetok celkom			Závazky celkom			z toho: úvery		
	2018	2019	Index	2018	2019	Index	2018	2019	Index
do 50	3 069	3 884	126,6	459	586	127,7	121	208	171,9
nad 50 - 100	1 305	1 444	110,7	397	339	85,4	200	184	92,0
nad 100 - 500	1 621	1 643	101,4	506	560	110,7	269	284	105,6
nad 500	2 263	2 282	100,8	1074	1040	96,8	507	415	81,9
Spolu	1 800	1 856	103,1	616	618	100,3	305	290	95,1

Prameň: Informačné listy MPRV SR, CD NPPC-VÚEPP

Vypracoval: NPPC-VÚEPP

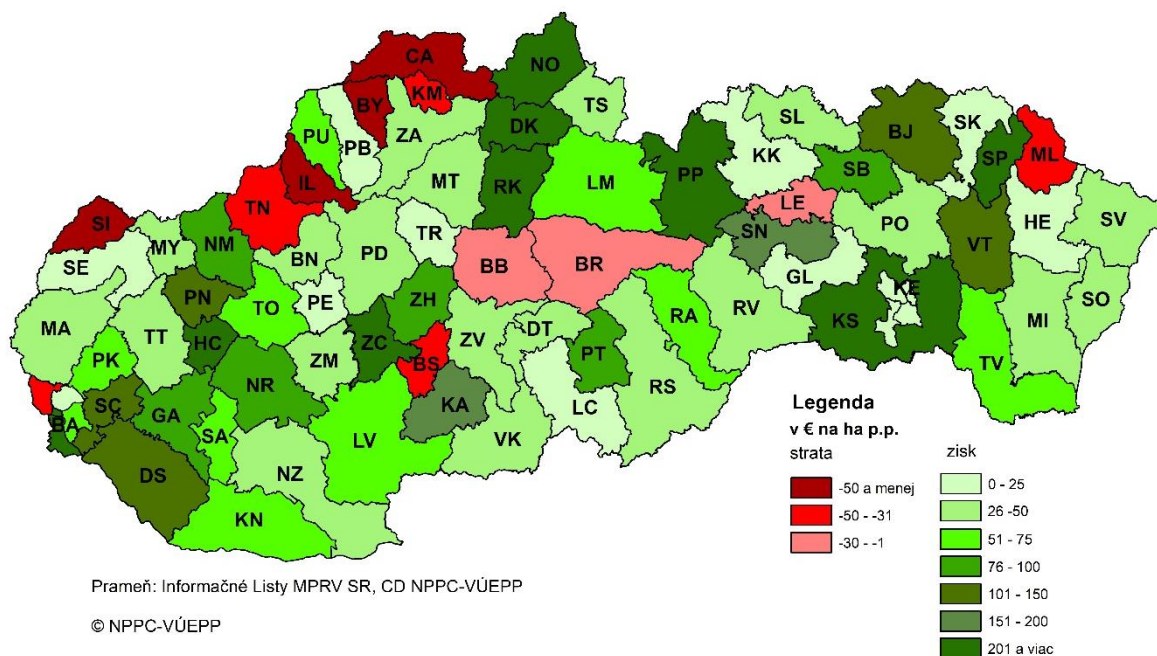
SHR financovali investície tak z vlastných ako aj cudzích zdrojov, o čom svedčí aj zvýšenie celkových záväzkov (0,3 %), ale pri poklese úverov (5,0 %).

Podrobnejšie informácie o výsledku hospodárenia, početnosti podnikov a výrobe SHR podľa okresov znázorňujú jednotlivé mapy.

Mapa 4

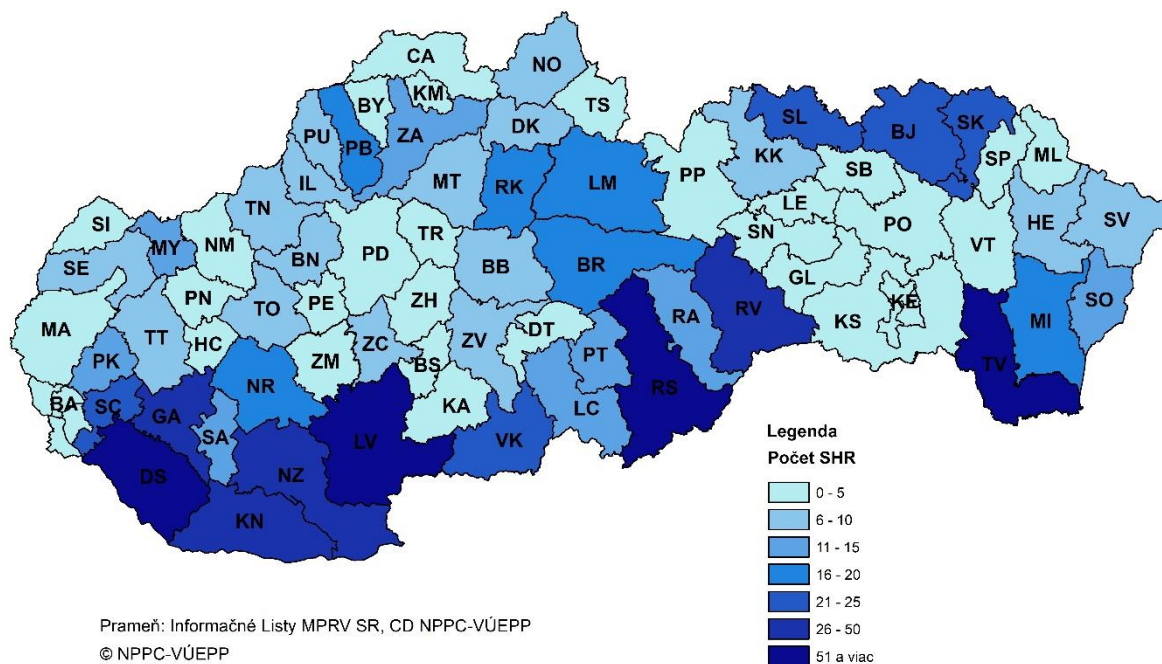
Výsledok hospodárenia SHR za rok 2019

(v € na ha poľnohospodárskej pôdy)

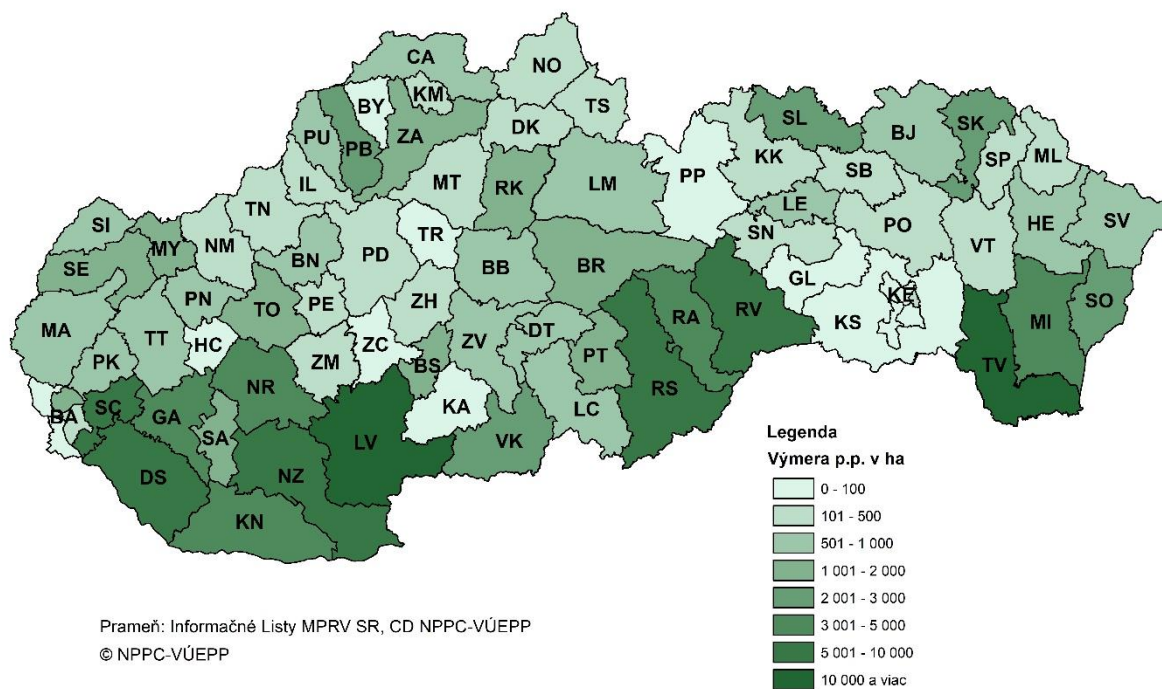
Mapa 5

Počet podnikov SHR v roku 2019

Mapa 6

Výmera poľnohospodárskej pôdy obhospodarovaná SHR v roku 2019 v ha

Pôda a vlastnícke vzťahy k pôde

Z celkovej výmery poľnohospodárskej pôdy 2 379 101 ha bolo v poľnohospodárstve využitých 1 915 733 ha, t.j. o 0,20 % menej ako v roku 2018. Využitá výmera klesla aj pri trvalých lúkach a pasienkoch a domácich záhradkách. Výmera ornej pôdy a trvalých porastov naopak nepatrne vzrástla.

Tab.10 Výmera pôdy v SR (v ha)

Ukazovateľ		Ø 2014/2018	2018	2019	Index 2019/2018	Index 2019/ Ø2014-2018
Využitá poľnohospodárska pôda		1 918 359	1 919 541	1 915 733	99,80	99,86
v tom:	orná pôda	1 349 494	1 348 019	1 348 919	100,07	99,96
	trvalé porasty ¹⁾	18 016	17 271	17 304	100,19	96,05
	domáce záhradky	32 010	30 699	30 693	99,98	95,89
	trvalé lúky a pasienky	518 811	523 552	518 415	99,02	99,92

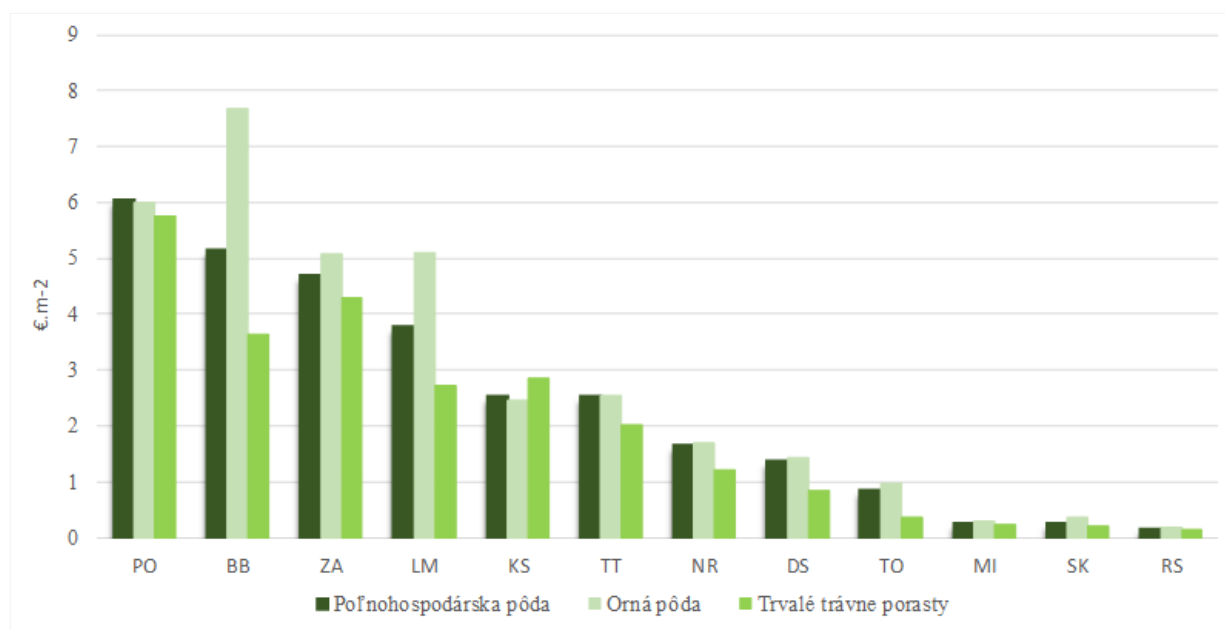
Poznámka: ¹⁾ vinohrady, vinohradnícke plochy v rekultivácii, ovocné sady, chmeľnice, a iné trvalé plodiny

Prameň: ŠÚ SR – Súpis plôch osiatych poľnohospodárskymi plodinami (vlastné výpočty)

Vypracoval: NPPC – VÚEPP

Priemerná trhovú cenu poľnohospodárskej pôdy bola 0,87 €/m², o viac ako 3,5 % vyššia ako v roku 2017. Za najvyššie priemerné ceny boli opäť predávané ovocné sady (4,06 €/m²) a vinice (1,34 €/m²), hoci priemerná cena oboch v porovnaní s predošlým rokom významnejšie klesla pri ovocných sadoch o takmer 56 % a pri viniciach o viac ako 79 %. Orná pôda sa predávala za 1,21 €/m² a mierne stúpila o 1,35 % a trvalé trávne porasty len za 0,46 €/m², ich hodnota bola vyššia o 8,36 %.

Graf 12 Priemerná trhovú cenu poľnohospodárskej pôdy podľa druhu pozemku vo vybraných okresoch SR v roku 2018

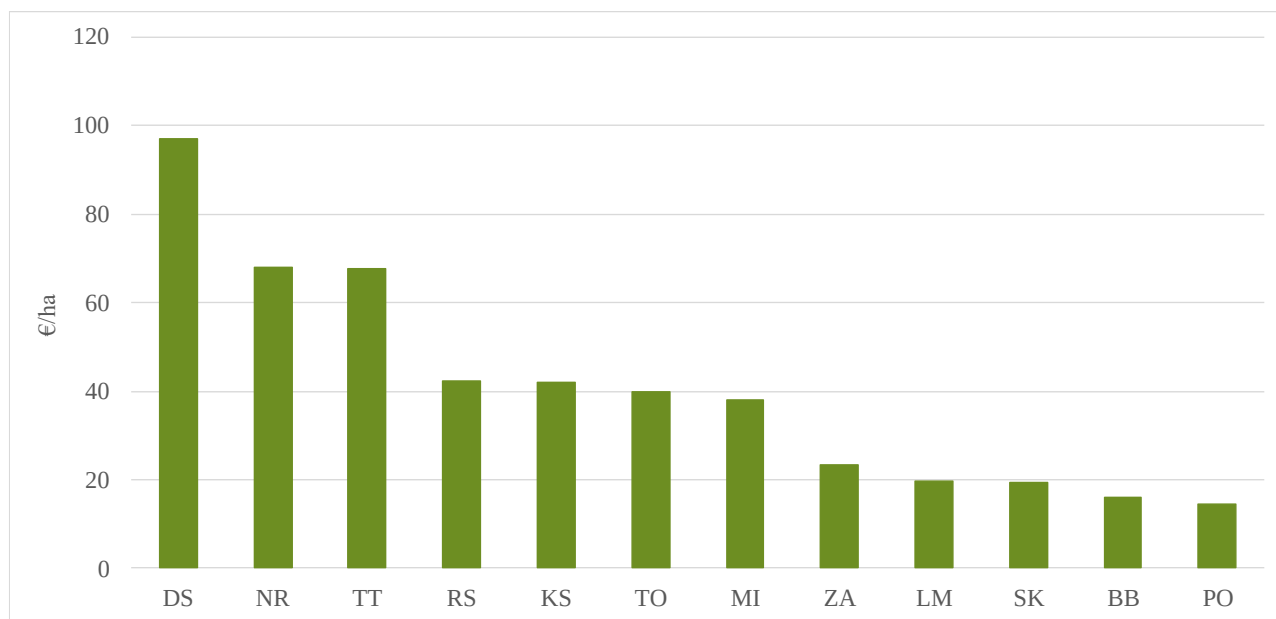

Prameň: VÚGK (vlastné výpočty)

Vypracoval: NPPC – VÚEPP

V roku 2018 bola priemerná výška nájomného vo vybraných okresoch určená na základe údajov získaných z Informačných listov MPRV SR. Najvyššie nájomné za hektár prenajatej poľnohospodárskej pôdy platili poľnohospodárske subjekty v okrese Dunajská Streda 97,09 €·ha⁻¹, Nitra 68,02 €·ha⁻¹ a Trnava 67,71 €·ha⁻¹.

Graf 13 Priemerná výška nájomného vo vybraných okresoch SR v roku 2018 (v € na ha poľnohospodárskej pôdy)

Prameň: Informačné listy MPRV SR (vlastné výpočty)

Vypracoval: NPPC – VÚEPP

Zamestnanosť

Podľa VZPS v roku 2019 medziročne vzrástol počet pracujúcich v poľnohospodárstve o 9,2 tis. osôb na 53,2 tis. pracujúcich, t. j. o 20,9 %.⁸ Celkovo podiel pracujúcich v poľnohospodárstve na počte pracujúcich osôb SR medziročne vzrástol o 0,4 p. b. na 2,1 %.

Tab. 11 Vývoj počtu pracujúcich v poľnohospodárstve (v tis. osobách)

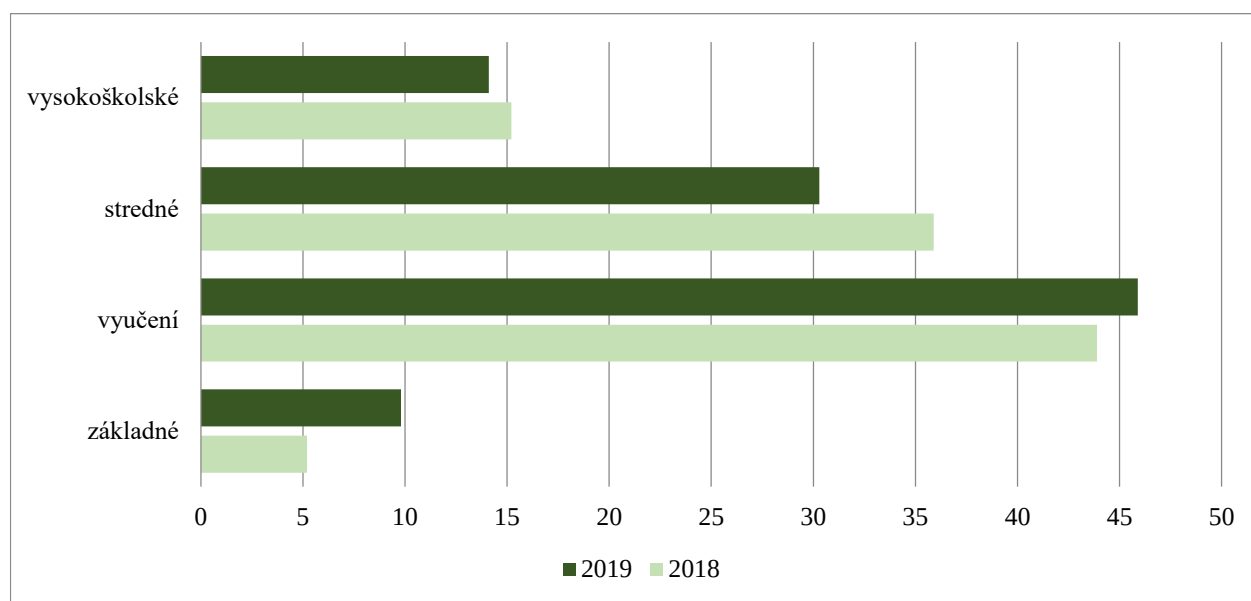
Pracujúci v poľnohospodárstve	Rok			Index v %	
	2017	2018	2019	2019/18	2018/17
Pracujúci	48,5	44,0	53,2	120,9	90,7

Prameň: prepočty VÚEPP podľa: ŠÚ SR, Výberové zisťovanie pracovných síl (VZPS)

Vypracoval: NPPC – VÚEPP

Priemerná mesačná mzda v poľnohospodárstve⁹ sa medziročne zvýšila o 7,5 % (57,0 €) a dosiahla 820 €. I napriek vyššiemu tempu zvýšenia, výška dosiahnutej mzdy dosiahla 75,1 % mzdy v hospodárstve SR, čo znamenalo pokles o 0,2 p. b.

Graf 14 Štruktúra pracujúcich v poľnohospodárstve podľa vzdelania (v %)

Prameň: ŠÚ SR, VZPS, Vypracoval: NPPC-VÚEPP

⁸ V rámci zjednotenia metodiky zisťovania a zvýšenia validity údajov sa na základe konzultácií so ŠÚ SR pre výpočet zamestnanosti do roku 2013 použili údaje z VZPS a Európskeho systému národných a regionálnych účtov, ďalej len ESNÚ95. Zamestnanosť ESNÚ95 je vyjadrená počtom osôb zamestnancov a samozamestnávateľov, ktorí sú zapojení do výrobných činností spadajúcich do rámca výroby v SNÚ. Pri konštrukcii ukazovateľov účtov práce sa používa metóda bilancovania, t. j. bilancuje sa ponuka pracovných síl s dopytom. Ide o porovnávanie a harmonizovanie dát získaných z podnikových zisťovaní s dátami získanými z výberového zisťovania pracovných síl v domácnostiach tak, aby zodpovedali definíciám ILO a ESNÚ95. Podľa ESNÚ je zamestnanosť vyjadrená v domácom koncepte. V tomto koncepte sa získavajú dáta z podnikových zisťovaní.

Od 1. 9. 2014 bol pre podrobný opis ekonomiky v SR implementovaný medzinárodne porovnateľný účtovný rámec EÚ - Európsky systém národných a regionálnych účtov ESA 2010. Zmeny v metodike systému národných účtov ESA 2010 oproti doteraz používanej ESNÚ 95 (ESA 95) sú orientované na zachytenie zmien ekonomickej reality v podmienkach narastajúcej globalizácie. Manuál ESA 2010 bol uverejnený v Úradnom vestníku EÚ ako príloha A k Nariadeniu Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 549/2013 a prílohu B tohto nariadenia tvorí Program zasielania údajov ESA 2010.

⁹ ŠÚ SR, Štatistická klasifikácia ekonomických činností SK NACE Rev. 2, bez podnikateľských príjmov, upravené o štatistický odhad nevidovaných miezd.

Pol'nohospodárska výroba a agropotravinársky trh

Podľa predbežných údajov za rok 2019 hrubá poľnohospodárska produkcia vyjadrená v bežných cenách klesla o 3,99 % v dôsledku poklesu tak hrubej rastlinnej produkcie o 2,16 % ako aj hrubej živočíšnej produkcie o 6,94 %. Štruktúra hrubej poľnohospodárskej produkcie v bežných cenách sa mierne zvýšila v prospech rastlinnej produkcie o 1,2%.

Hodnota hrubej poľnohospodárskej produkcie v stálych cenách roku 2010 medziročne klesla o 5,71 % v dôsledku poklesu hodnoty hrubej rastlinnej produkcie o 5,17 % a poklesu hodnoty hrubej živočíšnej produkcie o 6,66 %. V štruktúre hrubej poľnohospodárskej produkcie v stálych cenách v medziročnom porovnaní nastal posun o 0,4 p.b. v prospech vyššieho podielu rastlinnej produkcie na 64,55% pri nižšom podiele živočíšnej produkcie, ktorej podiel klesol na 36,27%.

Tab. 12 Vývoj hrubej poľnohospodárskej produkcie (v mil. €)

Ukazovateľ	Priemer 2014 – 2018	2018	2019**	Index 2019/2018	Index 2019/Ø2014- 2018	2018 podiel v %	2019 podiel v %
Hrubá poľnohospodárska produkcia v cenách roku 2010	1953,8	1873,7	1766,7	94,3	90,4		
z toho : Hrubá rastl. produkcia	1234,0	1202,7	1140,5	94,8	92,4	64,2	64,6
Hrubá živoč. produkcia	732,1	686,6	640,9	93,3	87,5	36,6	36,3
Hrubá poľnohospodárska produkcia bežných cenách	2 107,2	2 048,1	1 966,4	96,0	93,3		
z toho : Hrubá rastl. produkcia	1 283,9	1 262,4	1 235,1	97,8	96,2	61,6	62,8
Hrubá živoč. produkcia	823,3	785,8	731,2	93,1	88,8	38,4	37,2

** 2. odhad za rok 2019

Prameň : ŠÚ SR, vyžiadané údaje, prepočty VÚEPP,

Vypracoval: NPPC-VÚEPP

Rastlinná výroba

Rastlinná produkcia v hodnotovom vyjadrení medziročne klesla o 2,2 %. V roku 2019 sa vysiali **poľné plodiny** na výmere 1 348,9 tis. ha, čo znamenalo medziročné zvýšenie pestovateľskej výmery o 0,1 % (0,9 tis. ha). Podiel osiatej plochy na využívanej poľnohospodárskej pôde v SR sa zvýšil o 0,2 p. b. na 70,4 %.

Pestovateľská výmera **zrnín** sa medziročne zvýšila o 3,4 % na 783,2 tis. ha. Z toho **obilniny** sa vysiali na výmere 773,4 tis. ha, čo bolo medziročne viac o 3,7 % (27,3 tis. ha). Výmera pšenice sa medziročne zvýšila o 1,0 % (4,2 tis. ha) na 408,2 tis. ha, výmera jačmeňa o 1,8 % (2,3 tis. ha) na 126,9 tis. ha. Výmera kukurice na zrno sa medziročne zvýšila o 11,1 % (19,8 tis. ha) na 198,4 tis. ha. Pokles bol zistený v prípade **olejnín**, kde výmera medziročne klesla o 7,9 % (22,3 tis. ha) na 259,8 tis. ha. Z toho výmera slnečnice klesla o 28,6 % (19,7 tis. ha) na 49,3 tis. ha a výmera repky o 4,7 % (7,2 tis. ha) na 147,2 tis. ha.

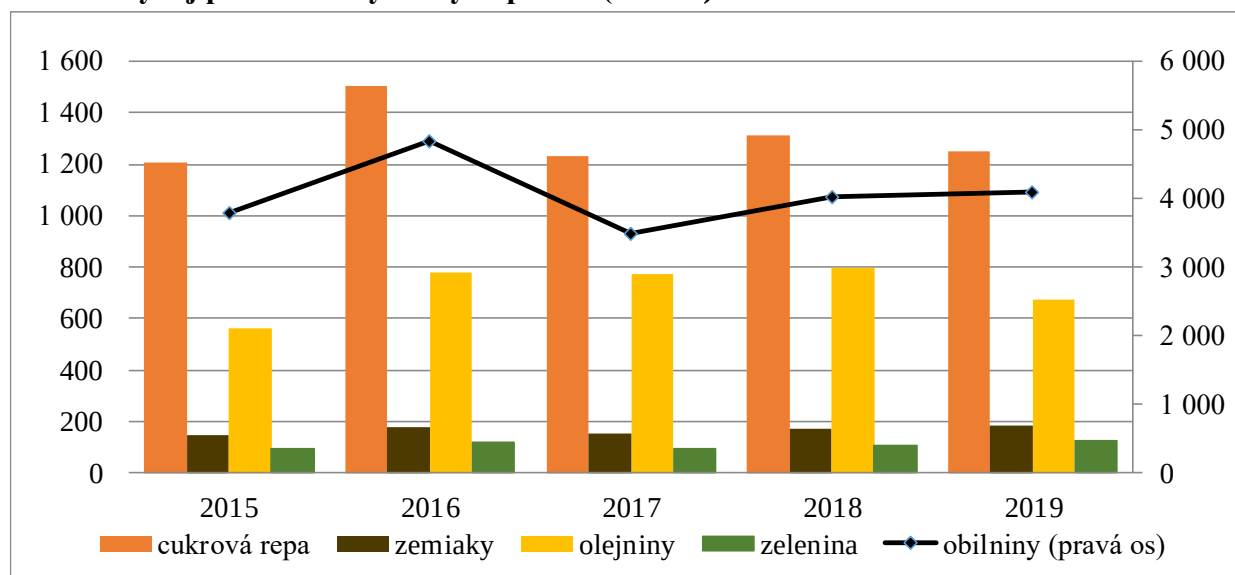
Tab. 13 Indexy medziročných zmien naturálnej produkcie hlavných plodín

Index	Obilniny	Z toho		Cukrová repa	Zemiaky	Repka olejná	Strukoviny	Zelenina
		pšenica	kukurica					
2019/ Ø(14-18)	98,3	94,2	102,7	92,0	111,2	98,1	90,3	123,9
2019/2018	101,6	100,6	95,3	95,4	107,3	87,0	100,5	119,1

Prameň: Definitívne údaje o úrode poľnohospodárskych plodín, ovocia a zeleniny v SR, ŠÚ SR

Vypracoval: NPPC-VÚEPP

Graf 15 Vývoj produkcie vybraných plodín (v tis. t)

Prameň: ŠÚ SR

Vypracoval: NPPC-VÚEPP

Živočišna výroba

Živočišna produkcia v hodnotovom vyjadrení medziročne klesla o 6,9 %, a to v dôsledku poklesu prírodnej produkcie jatočných zvierat spolu o 8,1 % pri súčasnom poklese cien živočišných komodít o 0,3 %. Produkcia všetkých druhov jatočných zvierat (s výnimkou kôz) sa znížila, s najvyššou dynamikou poklesu u jatočného HD (13,4 %).

Tab. 14 Indexy medziročných zmien prírodnej produkcie hlavných komodít

Index	Jatočné zvieratá spolu*	z toho			Kravské mlieko	Jatoč. hydina	Konz. vajcia	Ovčie mlieko	Ovčia vlna
		Hovädzí dobytok	Ošipané	Ovce					
2019/Ø(14-18)	90,5	84,2	92,4	94,1	99,0	106,2	98,6	98,1	91,3
2019/18	91,9	86,6	93,6	95,5	100,0	99,6	95,5	92,0	93,3

Prameň: Živočišna výroba a predaj výrobkov z prvovýroby, ŠÚ SR, MPRV SR rezortný výkaz BM (MPRV SR) 1-12, Odhad samozásobenia

* Hrubá domáca produkcia = zabitia na bitúnkoch + odhad samozásobenia +/- zahraničný obchod

Vypracoval: NPPC-VÚEPP

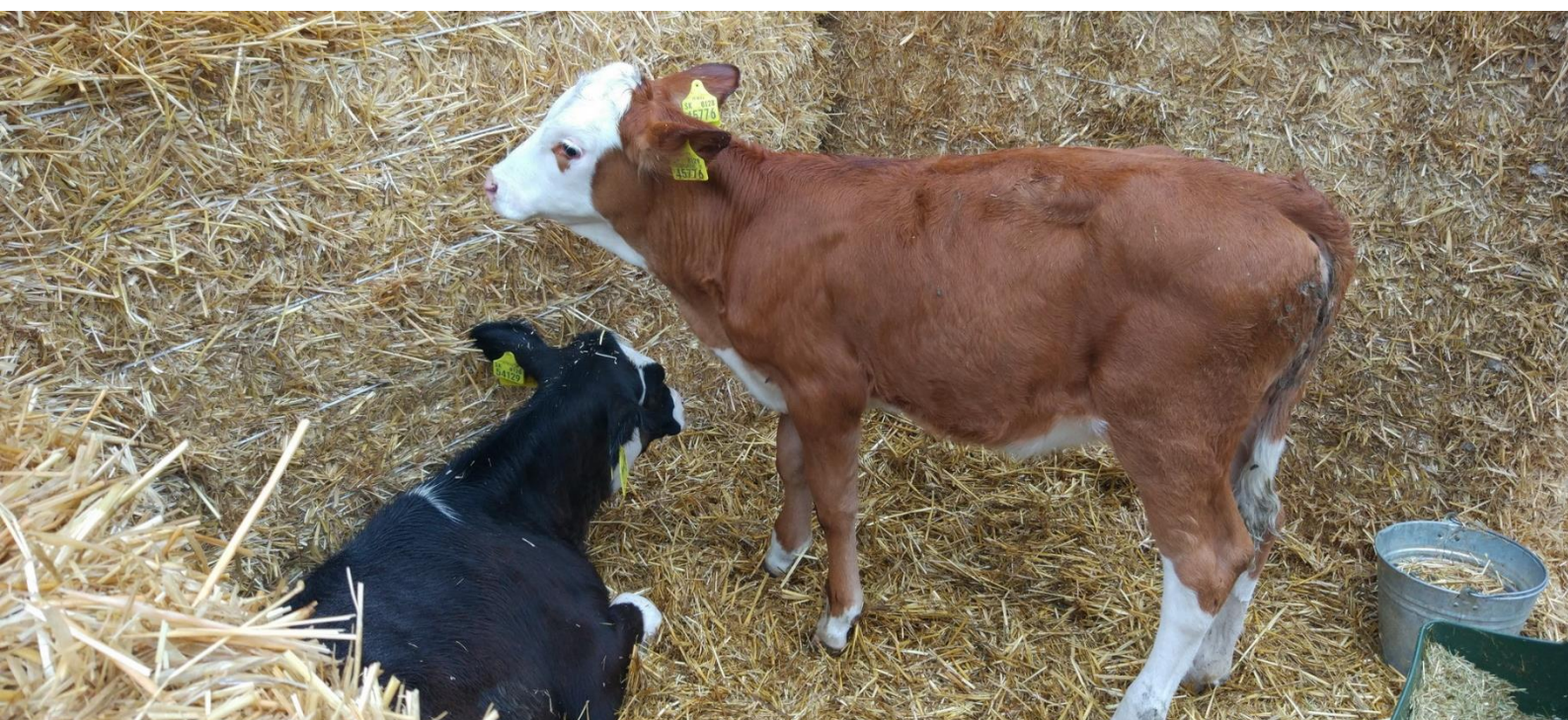
Medziročne sa znížil počet kusov všetkých druhov hospodárskych zvierat, najviac oviec, hydiny a ošipaných.

Tab. 15 Medziročný pokles počtu hospodárskych zvierat (2019/2018)

Druh	HD	Kravy	Ošipané	Hydina	Ovce	Kozy
Počet (v tis. ks)	432,3	191,9	589,2	13 131,9	320,6	35,6
Pokles (v %)	1,5	1,5	6,0	6,6	8,7	3,6

Prameň: Súpis hospodárskych zvierat ŠÚ SR

Vypracoval: NPPC-VÚEPP

Cenový vývoj na agropotravinárskom trhu

Ceny vstupov do poľnohospodárstva sa v roku 2019 medziročne zvýšili o 2,2 %. Index cien vstupov do poľnohospodárstva ovplyvnil najmä výrazný medziročný rast cien hnojív a zlepšovadiel pôdy (9,6 %). Ceny skupiny energií a mazív zostali takmer stabilné s miernym medziročným rastom (0,3 %), čo bolo ovplyvnené zvýšením cien elektriny (7,5 %) a naopak medziročným znížením cien benzínu (5,0 %) ako aj motorovej nafty (2,2 %).

Ceny poľnohospodárskych komodít medziročne vzrástli o 1,8 %. **Ceny rastlinných komodít** vzrástli o 1,4 % (bez ovocia a zeleniny). Medziročne vzrástli najvýraznejšie ceny zemiakov, a to o 38,1 %. Ceny obilnín klesli o 0,4 %.

Tab. 16 Indexy cien rastlinných výrobkov

Index	Rastlinné výrobky spolu**	Z toho:					Ovocie*	Zelenina
		Obilniny	Strukoviny jedlé	Olejníny	Zemiaky	Cukrová repa		
2019/2015	103,7	103,1	89,7	95,8	137,2	73,7	116,6	121,6
2019/2018	103,2	99,6	99,1	102,9	138,1	99,1	100,5	113,6

Prameň: ŠÚ SR, *vrátane orechov, ** vrátane ovocia a zeleniny

Vypracoval: NPPC - VÚEPP

Ceny živočíšnych komodít medziročne klesli o 0,3 %, najvýraznejšie klesli ceny slepačích vajec, a to o 7,5 %. Ceny jatočných ošípaných vzrástli o 4,8 % a ceny jatočného HD o 1,4 %.

Tab. 17 Indexy cien živočíšnych výrobkov

Index	Živočíšne výrobky spolu	Z toho:						
		Jat. HD bez teliat	Jatočné ošípané	Jatočné ovce a jahňatá	Kravske mlieko*	Jatočná hydina	Slepačie vajcia	Ovčie mlieko
2019/2015	101,7	103,8	109,6	91,8	109,9	96,6	100,1	95,8
2019/2018	99,7	101,4	104,8	99,7	101,0	99,8	92,5	100,1

Prameň: ŠÚ SR, Indexy cien poľnohospodárskych výrobkov v SR, * kravske mlieko spolu

Vypracoval: NPPC - VÚEPP

Ceny výrobcov potravín, nápojov a tabaku sa v roku 2019 medziročne zvýšili o 2,7 %, čo ovplyvnil najmä medziročný rast cien potravín (3,3 %), z toho najmä výroby mlynských výrobkov, škrobu a škrobových výrobkov, ktoré boli o 6,5 % vyššie ako v roku 2018. Medziročne sa zvýšili ceny takmer všetkých podskupín, okrem cien výroby mliečnych výrobkov, u ktorých bol zaznamenaný mierny medziročný pokles (0,5 %).

Spotrebiteľské ceny potravín a nealkoholických nápojov sa v porovnaní s rokom 2018 zvýšili o 4,0 %. Medziročný rast bol zaznamenaný najmä v prípade konzumných zemiakov (42,1 %). Vyššie ceny boli zistené u väčšiny potravín monitorovaných ŠÚ SR. Klesli najmä ceny jabĺk (19,6 %), čerstvých slepačích vajec (8,7 %) a čerstvého masla (2,6 %).

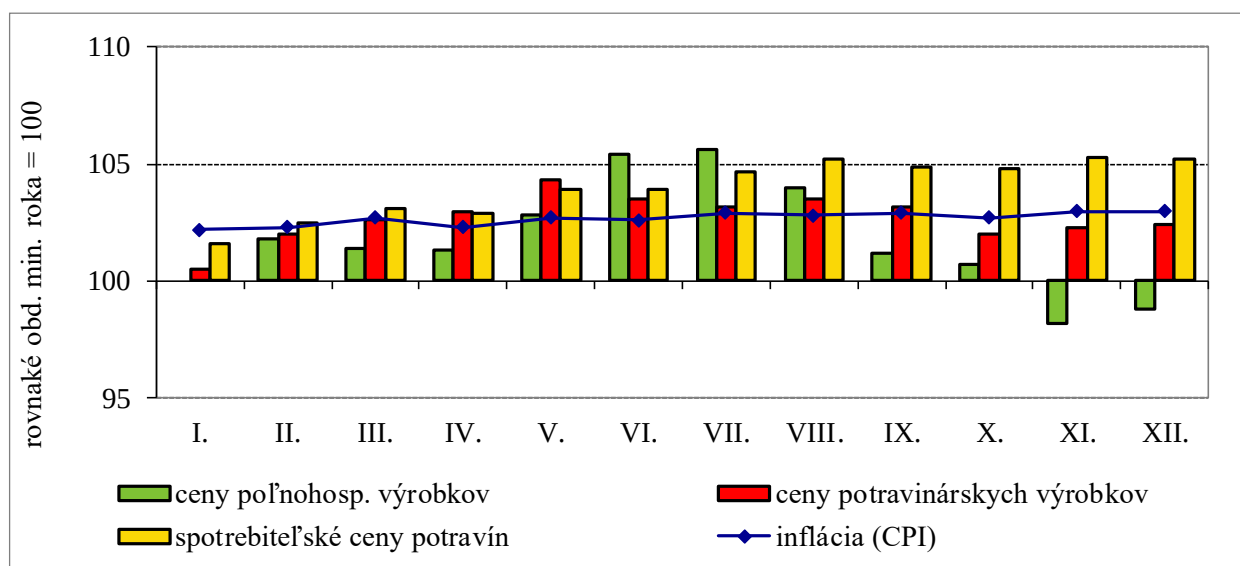
Tab. 18 Vývoj súhrnných cenových indexov

Index	Priem. výroba	Vstupy do poľnohospodárstva	Poľnohosp. výrobky	Výroba potravín, nápojov a tabaku	Spotrebiteľské ceny potravín a nealko nápojov	Inflácia (CPI)
2019/2015	106,3	102,2	102,9	106,2	-	-
2019/2018	100,7	102,2	101,8	102,7	104,0	102,7

Prameň: ŠÚ SR

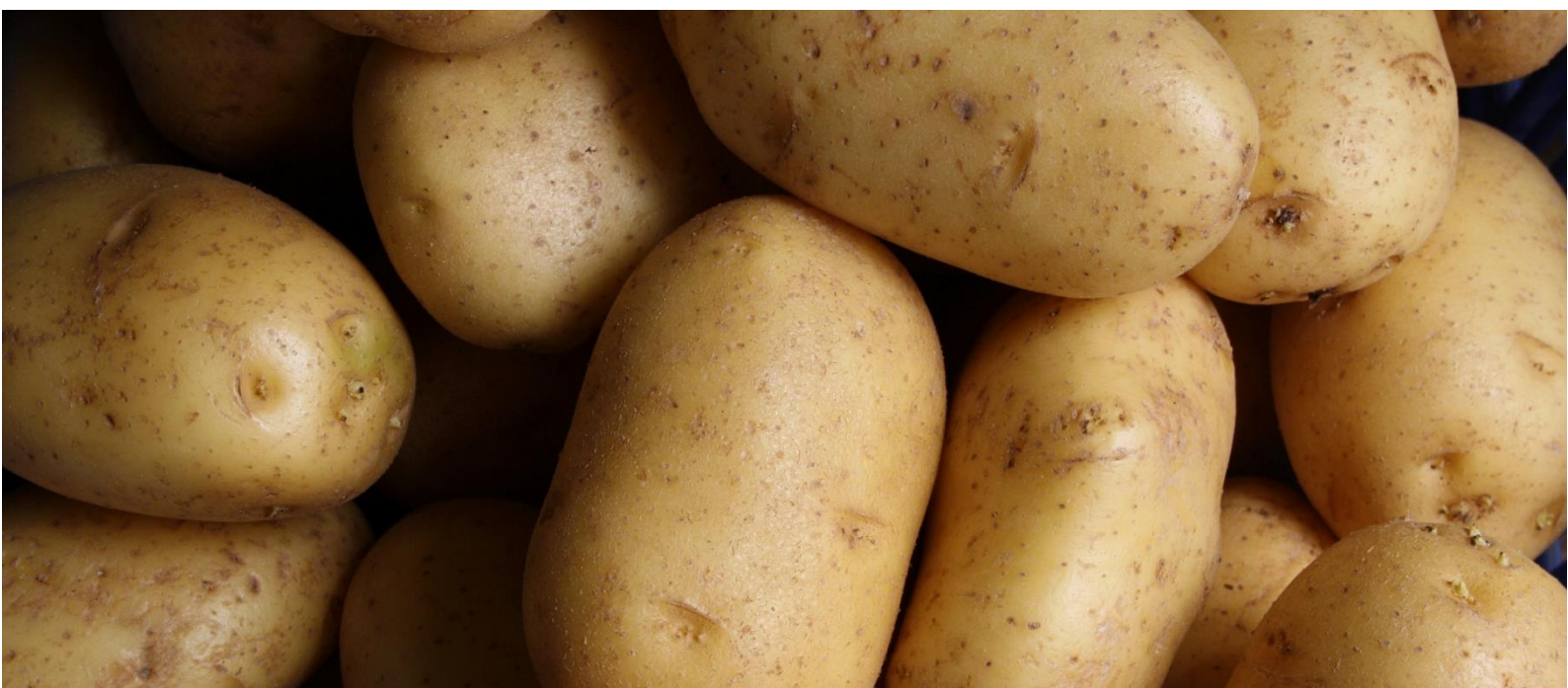
Vypracoval: NPPC - VÚEPP

Graf 16 Vývoj cenových indexov v potravinovej vertikále v roku 2019

Prameň: ŠÚ SR

Vypracoval: NPPC – VÚEPP

Vplyv poľnohospodárstva na kvalitu ovzdušia

Poľnohospodársky sektor sa podieľa približne 7,3 % na celkovom objeme emisií skleníkových plynov vyprodukovaných v SR. V roku 2018 sa podľa SHMÚ medziročne znížil objem vyprodukovaných skleníkových plynov z poľnohospodárstva o 3,5 % na úroveň 2 745,29 Gg CO₂ ekvivalentu. Vývoj emisií skleníkových plynov z poľnohospodárstva má od roku 1990 klesajúci charakter a od roku 2005 sa mení len minimálne.

Približne 50,7 % z vyprodukovaného objemu emisií tvorí oxid dusný emitovaný do ovzdušia hlavne z obhospodarovanej poľnohospodárskej pôdy a v menšom rozsahu (6,2 %) ako dôsledok chovu hospodárskych zvierat (odbúravanja živočíšnych exkrementov) v SR.

36,2 % emisií z vyprodukovaného objemu emisií tvorí metán (CH₄) emitovaný do ovzdušia hlavne ako priamy produkt látkovej výmeny u bylinožravcov (enterická fermentácia) a ako produkt odbúravanja živočíšnych exkrementov (3,9 %).

Podiel amoniaku emitovaného z poľnohospodárskej pôdy z celkového objemu emisií amoniaku z poľnohospodárstva predstavoval 66,1 %. Podiel amoniaku vyprodukovaného zo živočíšnej výroby predstavoval 33,9 %. Najvyšší podiel amoniaku zo živočíšnej výroby vyprodukovali nosnice (26,3 %), ostatný HD (18,2 %), dojnice (16,2 %), brojlerov (16,0 %) a ošípané (14,9 %).

Amoniak emitovaný z poľnohospodárstva sa na národnom súčte NH₃ podieľa majoritným podielom 92,8 %.

2.2 POTRAVINÁRSTVO

Potravinársky priemysel SR (výroba potravín, nápojov a tabakových výrobkov) podľa **predbežných údajov** ŠÚ SR za rok 2019 dosiahol kladný **výsledok hospodárenia** pred zdanením vo výške 219,1 mil. €, čo bolo o 14,4 % viac v porovnaní s rokom 2018.

Tab. 19 Vývoj výsledku hospodárenia za výrobu potravín, nápojov a tabakových výrobkov (v mil. €, index v %)

Ukazovateľ	Priemer* 2014 – 2018	2017 defin.**	2018 defin.**	2019 predbež.***	Index 2019/2018
Výnosy****	4 512,16	4 637,29	4 780,38	4 902,70	108,6
Náklady****	4 396,14	4 533,14	4 640,19	4 683,63	108,4
Výsledok hospodárenia****	116,01	104,15	140,19	219,07	114,4

Prameň: ŠÚ SR, Poznámka: vrátane podnikov do 19 zamestnancov

*= z definit.údajov; ** z ročných spracovaní vyčerpávajúcich štatistických zisťovaní ŠÚ SR za korporácie s počtom 20 a viac zamestnancov a výberových zisťovaní za korporácie s počtom 0 – 19 zamestnancov.;***zo štvrt'roč. štatistického výkazníctva ŠÚ SR /výberové štatistické zisťovania za nefinančné korporácie s počtom zamestnancov 0 - 19 (štatistické zisťovanie Prod 13-04) a s počtom 20 a viac zamestnancov (štatistické zisťovanie Prod 3-04).); **** roky 2017, 2018, 2019 = e-databáza DATAcube, ŠÚ SR;

Vypracoval: NPPC – VÚEPP

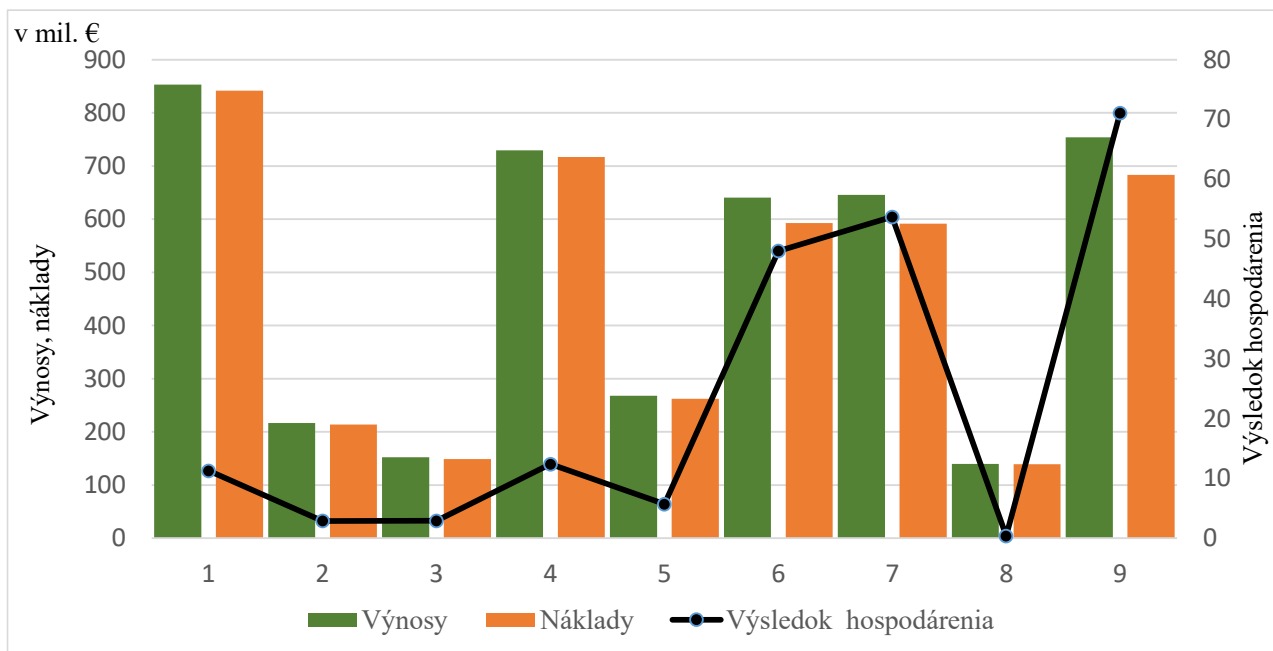
Na výrobe výrobkov potravinárskeho priemyslu¹⁰ SR mali rozhodujúci podiel podniky s počtom 20 a viac¹¹ zamestnancov (305 podnikov), ktoré v roku 2019 vytvorili kladný výsledok hospodárenia¹², ktorý medziročne vzrástol o 28,1 mil. € (15,6 %) na úroveň 208,4 mil. €. Z celkového počtu podnikov predstavovali ziskové podniky 72 % a vytvorili zisk v objeme 273 mil. €.

¹⁰ Štvrt'ročné štatistické výkazníctvo ŠÚ SR (predbežný charakter údajov); len súčet výroby potravín a nápojov

¹¹ Výkaz Prod 3-04 zahŕňa podniky zapísané v obchodnom registri, príspevkové organizácie, ktoré sú trhovými výrobcami, s počtom zamestnancov 20 a viac a organizácie s počtom zamestnancov 0 až 19 s ročnými tržbami za vlastné výkony a tovar 5 miliónov € a viac, a nezahŕňa organizácie s počtom zamestnancov 0 až 19 s ročnými tržbami za vlastné výkony a tovar do 5 miliónov €, vrátane dopočtov so zohľadnením váh; zahrnuté výrobné potravinárske podniky, okrem podnikov s výrobou tabakových výrobkov.

¹² Myslí sa kladný výsledok hospodárenia pred zdanením

Graf 17 Výnosy, náklady, výsledok hospodárenia za výrobu potravín a nápojov SR podľa odborov v roku 2019

Vysvetlivky:

- 1 Spracovanie a konzervovanie mäsa a mäsových produktov
- 2 Spracovanie a konzervovanie rýb kôrovcov a mäkkýšov + Výroba rastlinných a živočíšnych olejov a tukov
- 3 Spracovanie a konzervovanie ovocia a zeleniny
- 4 Výroba mliečnych výrobkov
- 5 Výroba mlynárskych výrobkov a škrobových výrobkov
- 6 Výroba pečiva a múčnych výrobkov
- 7 Výroba ostatných potravinárskych výrobkov
- 8 Výroba a príprava krmív pre zvieratá
- 9 Výroba nápojov

Prameň: Prod 3-04, ŠÚ SR

Vypracoval: NPPC - VÚEPP

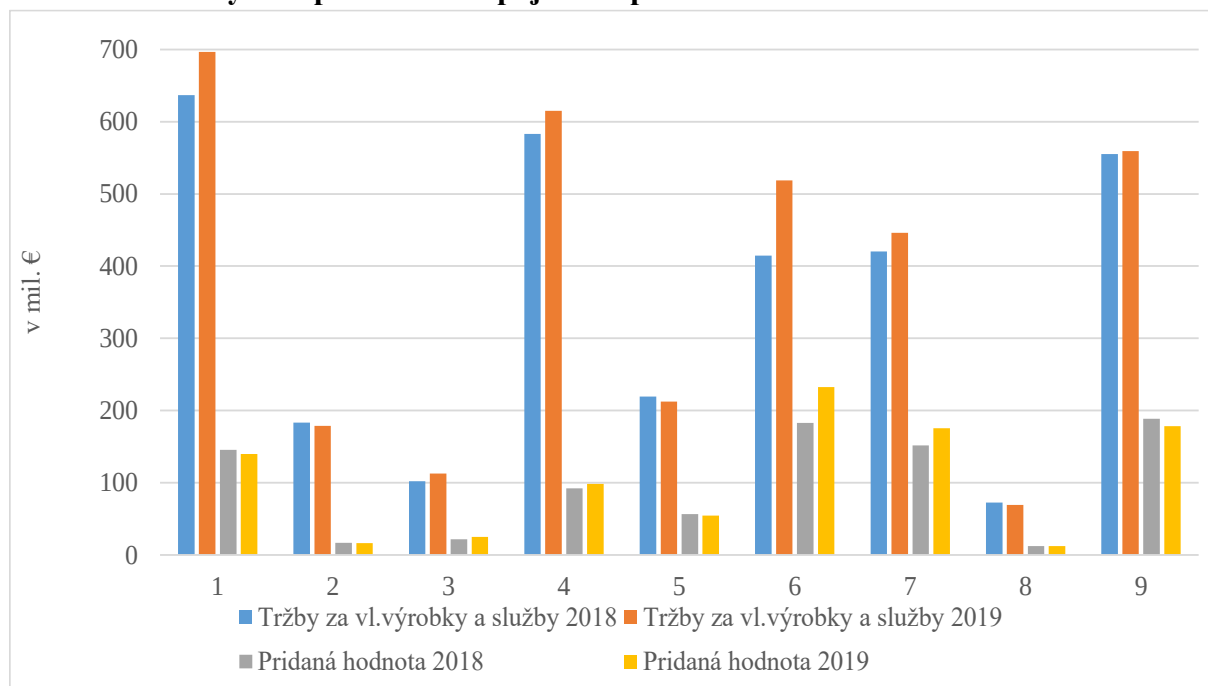
Najvyšší kladný výsledok hospodárenia dosiahol odbor výroby nápojov (71,1 mil. €), tiež výroba ostatných potravinárskych výrobkov¹³ (53,7 mil. €) a výroba pečiva a múčnych výrobkov (48,0 mil. €).

Na dosiahnutie 100 € výnosov vynaložili podniky 95,26 € nákladov, pričom nákladovosť výnosov medziročne (o 0,5 €) klesla. Najvyššiu úroveň nákladovosti výnosov dosiahli v odbore výroby a prípravy krmív pre zvieratá (99,73 €), v odbore spracovania a konzervovania mäsa a mäsových produktov (98,68 €), v spracovaní a konzervovaní rýb, kôrovcov a mäkkýšov vrátane výroby rastlinných a živočíšnych olejov a tukov (98,67 €), vo výrobe mliečnych výrobkov (98,30 €), v spracovaní a konzervovaní ovocia a zeleniny (98,09 mil. €) a vo výrobe mlynárskych výrobkov a škrobových výrobkov (97,87 €).

Pridaná hodnota v odvetví medziročne vzrástla o 7,5 % a dosiahla 932 mil. €. Najvýraznejšie sa zvýšila v odbore výroby pečiva a múčnych výrobkov (27,1 %), vo výrobe ostatných potravinárskych výrobkov (15,8 %) a v spracovaní a konzervovaní ovocia a zeleniny (15,7 %).

¹³Odbor zahŕňa výrobu cukru; výrobu kakaa, čokolády a cukrovínok; spracovanie čaju a kávy; výrobu korenín a chuťových prísad; výrobu pripravených pokrmov a jedla; výrobu a prípravu homogenizovaných a diétnych potravín a výrobu ostatných potravinárskych výrobkov inde neuvedených

Graf 18 Vývoj pridanej hodnoty a tržieb za vlastné výrobky a z predaja služieb v rokoch 2018 a 2019 vo výrobe potravín a nápojov SR podľa odborov

Vysvetlivky:

1 Spracovanie a konzervovanie mäsa a mäsových produktov

2 Spracovanie a konzervovanie rýb kôrovcov a mäkkýšov + Výroba rastlinných a živočíšnych olejov a tukov

3 Spracovanie a konzervovanie ovocia a zeleniny

4 Výroba mliečnych výrobkov

5 Výroba mlynárskych výrobkov a škrobových výrobkov

6 Výroba pečiva a múčnych výrobkov

7 Výroba ostatných potravinárskych výrobkov

8 Výroba a príprava krmív pre zvieratá

9 Výroba nápojov

Prameň: Prod 3-04, CD MPRV SR, NPPC-VÚEPP

Vypracoval: NPPC - VÚEPP

Podľa údajov ŠÚ SR priemyselná produkcia v odvetví **výroba potravín, nápojov a tabakových výrobkov**, vyjadrená indexom priemyselnej produkcie, v roku 2019 medziročne vzrástla.

Tab. 20 Priemyselná produkcia (PP) vo výrobe potravín, nápojov a tabakových výrobkov (Index)

PP (rovnaké obdobie minulého roka = 100)	2016	2017	2018	2019
očistená o vplyv počtu pracovných dní	99,6	102,7	103,9	105,4
neočistená o vplyv počtu pracovných dní	99,6	102,5	104,2	105,3

Prameň: ŠÚ SR, údaje Štatistického úradu SR aktualizované pre PP neočistenú aj očistenú o vplyv počtu pracovných dní k 15. 6. 2020

Pozn.: PP je krátkodobý ukazovateľ, ktorý vyjadruje zmenu objemu produkcie v priemyselných odvetviach SR. Výpočet PP v SR vykonáva ŠÚ SR na základe metódy, ktorá je v súlade so štandardami EÚ.

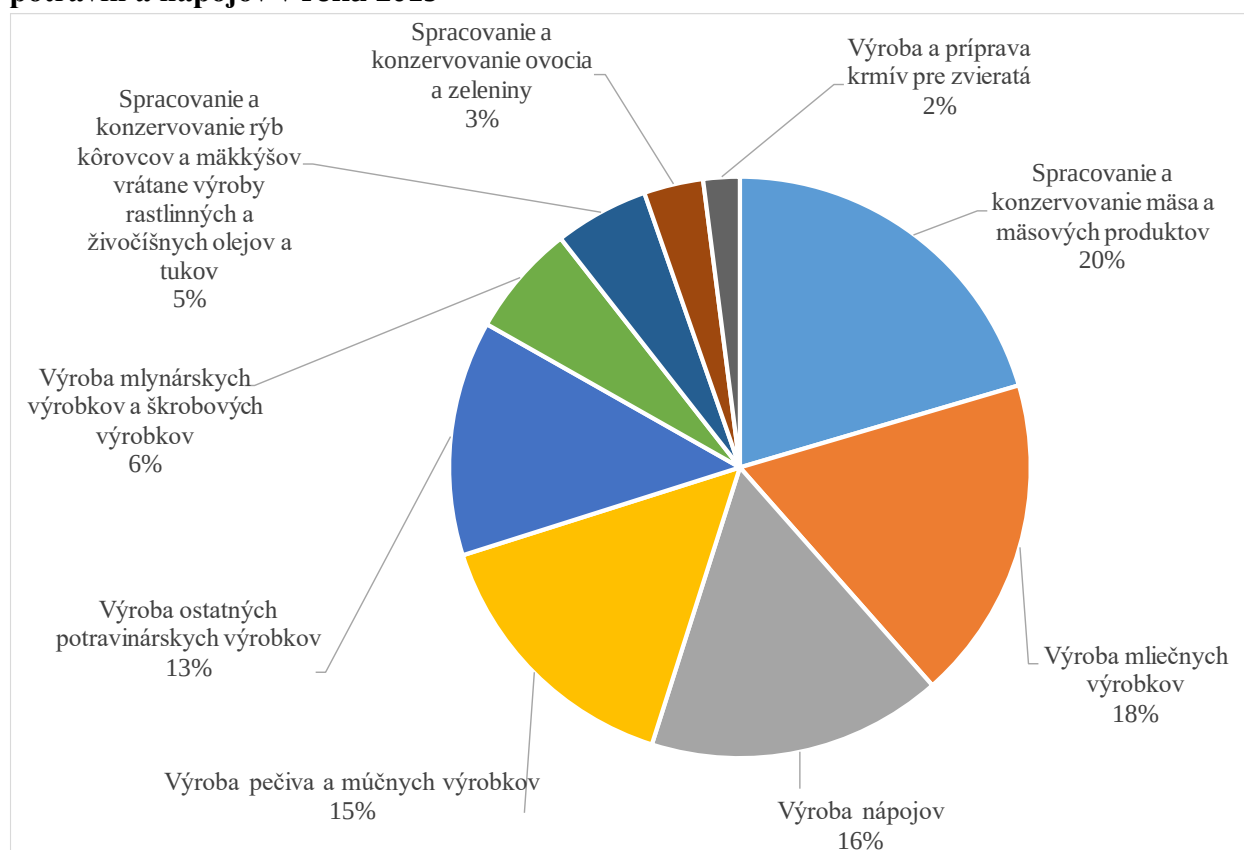
Vypracoval: NPPC - VÚEPP

Z hlavných sledovaných potravinárskych výrobkov sa v naturálnom vyjadrení zvýšila výroba zeleninových výrobkov (4,8 %), pšeničnej múky (3,6 %), masla (2,2 %), výroba syrov (1,4 %) a sladu (1 %).

V naturálnom vyjadrení klesla výroba vína (36 %), ovocných výrobkov (31,1 %), chleba a čerstvého pečiva (8,5 %), konzumného mlieka (6,0 %), cestovín (4,2 %), konzumných vajec (3,3 %), výrobkov z mäsa (2,2 %) a výrobkov zo zabitej hydiny (0,4 %).

Tržby za vlastné výrobky a služby vo výrobe potravín a nápojov SR¹⁴ v podnikoch s počtom zamestnancov 20 a viac v roku 2019 medziročne vzrástli o 7 % na 3 408 mil. €. Z hľadiska podielu na celkových tržbách za vlastné výrobky a z predaja služieb v roku 2019 najvyšší podiel dosiahol odbor spracovania a konzervovania mäsa a mäsových produktov (20,4 %). Ďalej nasledovali výroba mliečnych výrobkov (18,0 %), výroba nápojov (16,4 %), výroba pečiva a múčnych výrobkov (15,2 %), výroba ostatných potravinárskych výrobkov¹⁵ (13,1 %), výroba mlynárskych výrobkov, škrobu a škrobových výrobkov (6,2 %); spracovanie a konzervovanie rýb, kôrovcov a mäkkýšov vrátane výroby rastlinných a živočíšnych olejov a tukov (5,2 %)¹⁶, spracovanie a konzervovanie ovocia a zeleniny (3,3 %) a výroba a príprava krmív pre zvieratá (2,0 %).

Graf 19 Štruktúra tržieb za vlastné výrobky a z predaja služieb v odboroch odvetvia výroba potravín a nápojov v roku 2019

Prameň: PROD 3-04, ŠÚ SR, Vypracoval: NPPC – VÚEPP

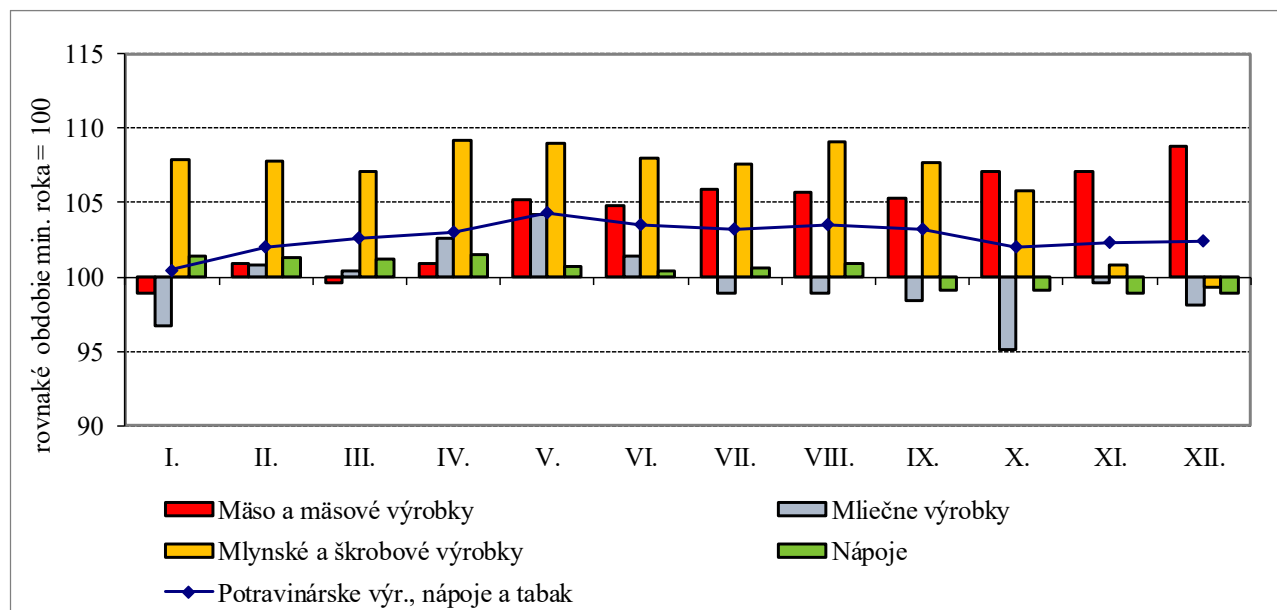
¹⁴ Potravinársky priemysel SR s počtom 20 a viac zamestnancov; predbežné údaje ŠÚ SR

¹⁵ odbor zahŕňa výrobu cukru; výrobu kakaa, čokolády a cukrovín; spracovanie čaju a kávy; výrobu korenín a chuťových prísad; výrobu pripravených pokrmov a jedla; výrobu a prípravu homogenizovaných a diétnych potravín a výrobu ostatných potravinárskych výrobkov inde neuvedených

¹⁶ odbor rybný s tukovým je spočítaný z dôvodu zachovania anonymity údajov

Ceny výrobcov potravín, nápojov a tabaku sa v roku 2019 medziročne zvýšili o 2,7 %, čo ovplyvnil najmä medziročný rast cien potravín (3,3 %), z toho najmä výroby mlynských výrobkov, škrobu a škrobových výrobkov, ktoré boli o 6,5 % vyššie ako v roku 2018. Medziročne sa zvýšili ceny takmer všetkých podskupín, okrem cien výroby mliečnych výrobkov, u ktorých bol zaznamenaný mierny medziročný pokles (0,5 %).

Graf 20 Vývoj cenových indexov vybraných potravinárskych odborov v roku 2019, (bez spotrebnej dane)

Prameň: ŠÚ SR

Vypracoval: NPPC-VÚEPP

V potravinárskej výrobe sa podľa (VZPS) v roku 2019 zvýšil počet pracujúcich osôb o 11,6 % (o 5,9 tis. osôb) na 56,7 tis. osôb.

Tab. 21 Vývoj počtu pracujúcich v potravinárskej výrobe (v tis. osobách)

Pracujúci v potravinárskej výrobe	Rok			Index v %	
	2017	2018	2019	2019/18	2018/17
Zamestnanci	48,6	48,1	52,9	110,0	99,0
Podnikatelia	1,8	2,6	3,8	146,2	144,4
Vypomáh. člen. dom.	0,1	0,2	0,1	50,0	200,0
Pracujúci spolu	50,5	50,8	56,7	111,6	100,6

Prameň: ŠÚ SR, VZPS

Vypracoval: NPPC-VÚEPP

Priemerná mesačná mzda vo výrobe potravín¹⁷ sa medziročne zvýšila (8,7 %) na 1 040 €. Výška priemernej mzdy predstavovala 95,2 % mzdy zamestnanca v hospodárstve SR, čo znamenalo medziročné zvýšenie o 0,7 p. b.

Spotreba potravín

V roku 2019 medziročne vzrástla spotreba mäsa v hodnote na kosti o 3,9 kg na osobu. Spotreba hovädzieho mäsa zostala na úrovni predchádzajúceho roka, čo je negatívne vzhľadom na odporúčané dávky potravín (ODP), keďže jeho spotreba je dlhodobo nízka a hlboko pod hodnotou ODP. Spotreba hydiny vzrástla o 3,8 kg na 26,0 kg na osobu. Spotreba bravčového mäsa vzrástla o 0,1 kg na 35,5 kg na osobu.

Spotreba mlieka a mliečnych výrobkov vzrástla o 1,7 kg na 172,8 kg na osobu, spotreba obilnín v hodnote múky klesla o 0,1 kg na osobu. Pozitívnym javom je nárast spotreby zemiakov o 3,8 kg na 53,6 kg na osobu a ovocia o 0,4 kg na 65,1 kg na osobu. Negatívnym javom je pokles spotreby zeleniny o 1,7 kg na 103,8 kg na osobu. Spotreba rýb zostala na úrovni predchádzajúceho roka (5,5 kg na osobu), rovnako sa nezmenila ani spotreba tukov (21,2 kg na osobu).

Tab. 22 Spotreba vybraných druhov potravín na obyvateľa v SR (v kg na osobu a rok)

Druh potravín	Skutočnosť					Rozdiel 2019-18	ODP ³⁾	Prípustný interval rac. spotreby
	2010	2015	2016	2018	2019			
Mäso v hodnote na kosti	55,8	50,6	58,4	64,3	68,2	3,9	57,3	51,6-63,0
Ryby	5,1	5,3	5,1	5,5	5,5	0,0	6,0	
Mlieko a mliečne výrobky	162,8	169,2	176,2	171,1	172,8	1,7	220,0	206,0-240,0

¹⁷ Štatistická klasifikácia ekonomických činností SK NACE Rev. 2, bez podnikateľských príjmov, údaje upravené o štatistický odhad neevidovaných miezd.

Obilniny v hodnote múky	80,3	81,2	78,9	76,6	76,5	-0,1	98,5	94,0-103,0
Tuky spolu	23,1	21,1	22,1	21,2	21,2	0,0	22,0	19,8-23,1
Zemiaky	47,6	48,9	47,7	49,8	53,6	3,8	80,6	76,3-84,9
Strukoviny	1,6	1,5	1,7	1,5	1,5	0,0	2,6	2,1-3,2
Zelenina ¹⁾	94,6	100,9	108,2	105,5	103,8	-1,7	127,9	116,9-138,9
Ovocie ²⁾	53,6	65,7	60,4	64,7	65,1	0,4	96,7	86,7-106,7

Prameň: ŠÚ SR, údaj za rok 2019 = predbežný údaj ŠÚ SR

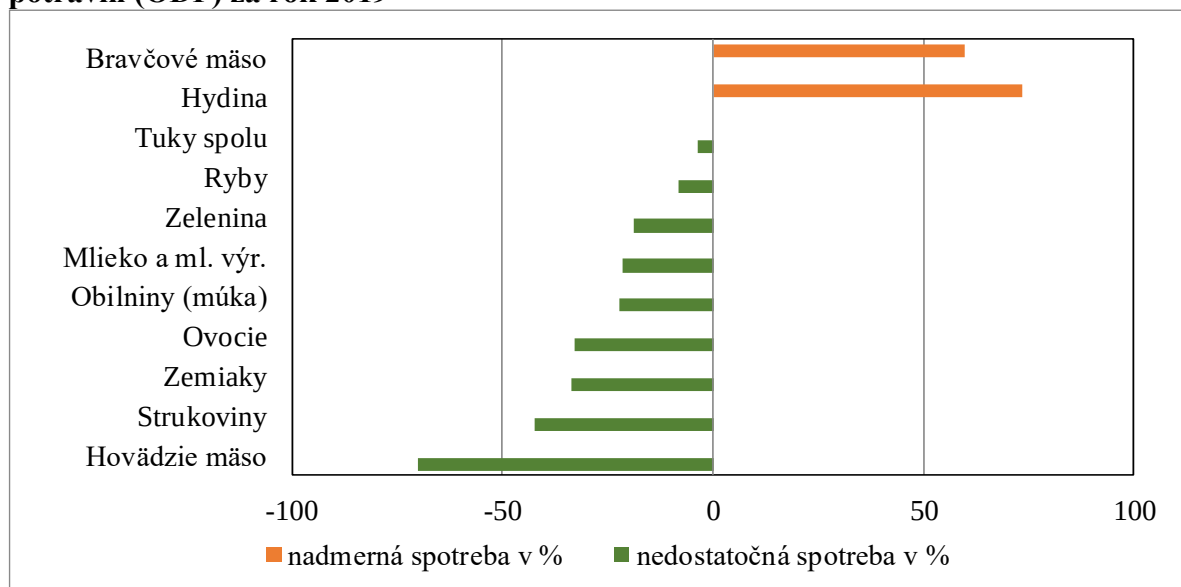
¹⁾ zelenina a zeleninové výrobky v hodnote čerstvej

²⁾ ovocie a ovocné výrobky spolu v hodnote čerstvej sú bez spotreby orechov

³⁾ ODP = odporúčaná dávka potravín

Vypracoval: NPPC - VÚEPP

Graf 21 Porovnanie spotreby vybraných druhov potravín v SR s odporúčanými dávkami potravín (ODP) za rok 2019

Prameň: ŠÚ SR, údaje za rok 2019 – odhad ŠÚ SR, prepočty NPPC-VÚEPP

Vypracoval: NPPC – VÚEPP

Podľa predbežných údajov ŠÚ SR o spotrebe potravín nadmerná spotreba, čiže konzumácia vyššia ako sú odporúčané výživové dávky potravín, bola zistená pri bravčovom mäse a hydine, kde spotreba prevyšuje ODP o 59,9 % a 73,3 %. Nedostatočná spotreba, v dôsledku nižšej konzumácie ako sú odporúčané výživové dávky potravín, bola hlavne v prípade hovädzieho mäsa (nižšia o 70,1 %), ale i strukovín, ovocia a zeleniny.

Orgánmi úradnej kontroly potravín v SR sú orgány Štátnej veterinárnej a potravinovej správy SR a orgány štátnej správy v oblasti verejného zdravotníctva. Úradná kontrola potravín sa v SR vykonáva v zmysle zákona NR SR č. 152/1995 Z. z. o potravinách v znení neskorších predpisov v prípade surovín a potravín rastlinného a živočíšneho pôvodu, zákona č. 39/2007 Z. z. o veterinárnej starostlivosti v znení neskorších predpisov v prípade produktov živočíšneho pôvodu a zákona č. 355/2007 Z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Hlavným cieľom úradných kontrol potravín bolo overovanie dodržiavania právnych predpisov na zabezpečenie eliminácie nedostatkov u potravín vyrobených na našom území, zabránenie vstupu rizikových potravín z tretích krajín, ako i odhaľovanie zavádzania a klamania spotrebiteľov a falšovanie potravín tak, aby bola zabezpečená ochrana zdravia ľudí a záujmov spotrebiteľov EÚ.

V roku 2019 **Štátna veterinárna a potravinová správa SR** prostredníctvom regionálnych veterinárnych a potravinových správ celkovo skontrolovala 20 202 objektov, čo je 92,15 % objektov z celkového počtu registrovaných a schválených prevádzkarní. Štátny veterinárny a potravinový ústav prostredníctvom svojich ústavov analyzoval a vyhodnotil v roku 2019 **13 796 vzoriek** potravín a surovín rastlinného a živočíšneho pôvodu, z ktorých **3,18 %** nevyhovelo požiadavkám legislatívy. Nedostatky boli zistené v označovaní potravín (9,2 %), vo fyzikálno–chemických ukazovateľoch (4,17 %), v mikrobiologických ukazovateľoch (2,7 %) a v prekročení prídavných látok (1,3 %).

Podrobné informácie sú zverejnené vo Výročnej správe za rok 2019 na webovom sídle Štátnej veterinárnej a potravinovej správy SR: https://www.svps.sk/zakladne_info/oznamenia.asp

V roku 2019 bolo **orgánmi verejného zdravotníctva SR** spolu vykonaných 33 132 kontrol v 18 574 kontrolovaných potravinárskych prevádzkach, vrátane zariadení spoločného stravovania z celkového počtu 52 684 prevádzok registrovaných orgánmi verejného zdravotníctva SR. Spolu bolo odobratých a vyšetrených **13 572 vzoriek** potravín, pokrmov, prídavných látok do potravín a materiálov a predmetov určených na styk s potravinami. Z uvedeného počtu bolo vyšetrených 6 817 vzoriek hotových pokrmov, vrátane pokrmov rýchleho občerstvenia. V odoberaných vzorkách potravín sa vyšetrovala predovšetkým mikrobiologická kontaminácia, iná kontaminácia, zloženie výrobku a označenie výrobku. Z celkového počtu vyšetrených vzoriek bolo celkovo nevyhovujúcich 1 011 vzoriek, čo predstavuje **7,45 %**. Celkovo najvyššie percento nevyhovujúcich vzoriek v porovnaní s ostatnými vzorkami potravín bolo zaznamenané v prípade nealkoholických nápojov (55,1 %), ovocných a bylinných čajov (28,3 %), lahôdkarských výrobkov (16,8 %) a vody vo watercooleroch (15,1 %). V roku 2019 sa zistilo vyššie percento nevyhovujúcich vzoriek epidemiologicky rizikových potravín pri porovnaní s predchádzajúcimi tromi rokmi len v prípade lahôdkarských výrobkov.

V súvislosti s kvalitou potravín MPRV SR pracuje s dvoma systémami, a to „Značka kvality SK“ a „Politika kvality EÚ“.

„Značky kvality SK“

V priebehu roka 2019 bolo zmenené logo značky a jeho grafická úprava. Logo manuál sa nachádza na webovej stránke <http://znackakvality.sk>

V roku 2019 sa konalo jedno slávnostné odovzdávanie certifikátov Značky kvality a to v rámci výstavy Agrokomplex 2019 v Nitre. Spolu v rámci roka bola pridelená Značka kvality SK 173 výrobcom a 1 341 výrobkom rastlinného a živočíšneho pôvodu.

„Politika kvality EÚ“ je filozofia rozvoja kvality originálnych, tradičných poľnohospodárskych výrobkov a potravín a podpory kultúrnych tradícií a regiónov, v ktorých sa tieto výrobky vyrábajú. Systém bol vytvorený ako odpoveď na narastajúce falšovanie výrobkov a zneužívanie tradičných názvov, ktoré zaručovali dobrú povesť tradičných regionálnych výrobkov. Pod pojmom „Politika kvality EÚ“ sa rozumie zabezpečenie ochrany poľnohospodárskych výrobkov a potravín a podpora ich predaja. Tieto potraviny musia spĺňať určité kvalitatívne parametre, ktoré ich odlišujú od ostatných obdobných výrobkov svojimi presne definovanými požiadavkami na ich surovinové zloženie a technologický postup výroby. EÚ v rámci Politiky kvality EÚ akceptuje, chráni, podporuje, registruje a kontroluje výrobky rozdelené do troch kategórií označených ako:

Chránené zemepisné označenie CHZO - (Protected geographical indication - PGI)

Chránené označenie pôvodu CHOP - (Protected designation of origin - PDO)

Zaručená tradičná špecialita ZTŠ - (Traditional speciality guaranteed - TSG)

Aktuálne má SR v Registri chránených označení EK registrovaných 19 označení potravinárskych výrobkov slovenskej proveniencie, a to CHOP 2, CHZO 10 a ZTŠ 7 výrobkov.

3. ROZVOJ VIDIEKA

Projektové opatrenia PRV SR 2014 – 2020

V roku 2019 PPA vyhlásila 8 výziev. Od začiatku programového obdobia 2014 - 2020 do konca roka 2019 PPA vyhlásila 44 výziev na jednotlivé opatrenia a podopatrenia PRV SR 2014 - 2020.

Počas roka 2019 sa ukončilo vyhodnotenie verejného obstarávania pre 424 projektov. Zároveň sa vykonávali opätovné kontroly, preverenia dokumentácií na základe odporúčaní auditov, dožiadania a pod. Agenda záložného práva bola na základe Zmluvy o poskytovaní služieb č. 1/2019/SPP400 zverejnenej v Centrálnom registri zmlúv presunutá na externého dodávateľa. Za rok 2019 PPA administrovala a zverejnila celkom 489 Zmlúv o zriadení záložného práva (ZP) a dala 252 súhlasov na výmaz ZP.

V roku 2019 bolo podpísaných 109 Zmlúv o poskytnutí nenávratného finančného príspevku (NFP) s Miestnymi akčnými skupinami (MAS) pre podopatrenia 19.2 a 19.4. Na základe uvedených zmlúv PPA v uplynulom roku zadministrovala 109 harmonogramov na vyhlásenie výziev MAS, 360 výziev na predkladanie žiadostí MAS, bolo prijatých 757 žiadostí, pričom všetky uvedené činnosti od podania žiadosti žiadateľom, cez administráciu žiadostí, ich odborné hodnotenie a ďalšie spracovanie sú elektronické. Z uzatvorených zmlúv vyhlásených výziev programového obdobia 2014 – 2020 ako aj z pokračujúcich projektov programového obdobia 2007 - 2013 bolo v roku 2019 autorizovaných 1 004 žiadostí o platbu.

Za rok 2019 bolo za projektové opatrenia bez technickej pomoci (TP) čerpaných 146 267 035,87 € (v tejto sume je zarátaná aj vratka na zálohovú platbu vyplatenú aj vrátenú v tom istom roku). Na celkovom čerpaní PRV SR 2014 – 2020 sa najviac podieľa opatrenie 4 – Investície do hmotného majetku s autorizovanou výškou príspevku 83 698 831,31 €.

Ďalším významným prijímateľom pomoci z PRV SR 2014 – 2020 boli obce. PPA v roku 2019 podporila 322 obcí (v opatrení 7 a v podopatrení 4.3) s 391 žiadosťami, čo je takmer 40 % prijímateľov v danom roku.

V roku 2019 bolo intenzívnejšie podporené aj opatrenie 7 – Základné služby a obnova dedín vo vidieckych oblastiach, kam smerovalo 25 285 343,72 € a opatrenie 8 – Investície do rozvoja lesných oblastí a zlepšenie životaschopnosti lesov, ktoré bolo podporené sumou 18 782 208,40 €.

Z uzatvorených zmlúv vyhlásených výziev programového obdobia 2014 – 2020 ako aj z pokračujúcich projektov programového obdobia 2007 - 2013 bolo autorizovaných 1 004 žiadostí o platbu. Úroveň kontrahovania ku koncu roka 2019 dosiahla kumulatívne 68 %. Čerpanie bolo v 36 % miere zo schválených výdavkov.

Neprojektové opatrenia PRV SR 2014 – 2020

PPA administrovala v roku 2019 nasledovné neprojektové opatrenia PRV SR 2014 – 2020: platba pre oblasti s prírodnými obmedzeniami alebo inými osobitnými obmedzeniami (ANC), platba v rámci sústavy Natura 2000 na poľnohospodársky pozemok (UEV), platba v rámci sústavy Natura 2000 na lesný pozemok (LUEV), platba pri zaradení do agroenvironmentálno-klimatického opatrenia (AEKO), v rámci ktorého je aj platba na chov a udržanie ohrozených druhov zvierat, platba na ekologické poľnohospodárstvo (EKO), platba na lesnícko-environmentálne a klimatické služby a

ochranu lesov (LEKS), prvé zalesnenie poľnohospodárskej pôdy, platba na dobré životné podmienky zvierat (ZPZP).

Pri administrovaní žiadostí o poskytnutie priamych podpôr na neprojektové opatrenia PRV SR 2014 – 2020 aj v roku 2019 pretrvávala vysoká chybovosť pri žiadostiach z dôvodu neplnenia podmienok. Táto chybovosť má za následok zníženie súm za jednotlivé podporné schémy z dôvodu nedodržovania podmienok a záväzkov a uplatnením sankcií v zmysle platnej legislatívy EÚ a SR.

Prostriedky boli poskytované v pomere 53 % z EPFRV a 47 % zo ŠR pre iné regióny (Bratislavský kraj), 75 % z EPFRV a 25 % zo ŠR pre menej rozvinuté regióny (SR bez Bratislavského kraja).

Dňa 20.11.2019 zverejnila PPA na svojom webovom sídle Oznámenie o podozrení na neplnenie podmienok zaťaženia pre žiadateľov o neprojektové opatrenia PRV SR 2014 – 2020 na žiadosti na rok 2019 v počte 298 žiadateľov pre ANC, 2 žiadateľov pre EKO a 13 žiadateľov pre AEKO.

V roku 2019 bolo prijatých spolu 8 059 žiadostí. Do 31.12.2019 bolo schválených spolu 3 504 žiadostí v celkovej výške 37 495 487,10 € na opatrenia ANC a UEV.

Od roku 2014 k 31.12.2019 PPA schválila žiadateľom a odoslala na vyplatenie finančné prostriedky na neprojektové opatrenia PRV SR 2014 – 2020 v celkovej sume 623 106 658,46 €. Najväčší objem z poskytnutých finančných prostriedkov tvorí suma na opatrenie ANC vo výške 376 524 512,75 €.

OP RH 2014 – 2020

V roku 2019 PPA pokračovala v administrovaní žiadostí z vyhlásených výziev a vyzvaní. V roku 2019 bolo predložených spolu 18 a autorizovaných 16 žiadostí v celkovom objeme 685 523,50 € (5 predfinancovanie, 5 priebežná platba, 6 zúčtovanie predfinancovania). Najväčší podiel z celkovo vyplatenej sumy z Operačného programu Rybné hospodárstvo 2014 - 2020 v roku 2019 predstavovali žiadosti dopytovo-orientovaných projektov, projekty z podpory akvakultúry, ktorá je environmentálne udržateľná, efektívne využíva zdroje, je inovačná, konkurencieschopná a založená na znalostiach.

4. ZAHRANIČNÝ OBCHOD

Vývoj zahraničného obchodu SR v roku 2019 bol charakteristický podobným vývojom celkového a agropotravinárskeho zahraničného obchodu. Celkový zahraničný obchod, ako aj agropotravinársky zahraničný obchod, vykazuje rastúci trend primárne na strane dovozu. Vyššia dynamika nárastu agroimportu v porovnaní s agroexportom viedla k zvýšeniu negatívnej obchodnej bilancie až o 182,7 mil. € (11,2 %) a záporné saldo dosiahlo – 1 812,5 mil. €. Z hľadiska teritoriálnej štruktúry agroobchodu dominantné postavenie si naďalej upevňovali členské krajiny EÚ. Na celkovom vývoze poľnohospodárskych a potravinárskych výrobkov sa vývoz do krajín EÚ-28 podieľal 96,0 % a dovoz z krajín EÚ-28 90,3 % na celkovom dovoze.

Medzi skupiny výrobkov, ktoré dosiahli za sledované obdobie najvyššiu hodnotu vývozu patria výrobky skupiny 10 – obilie, skupiny 04 – mlieko, mliečne výrobky, vajcia a med, skupiny 21 – rôzne jedlé prípravky, ďalej išlo o čokoládu, kávu, pekársky tovar, cukrovinky, repkové semená, slad, hydínové mäso, párky a salámy, slnečnicové semená a ostatné cukry.

V slovenskom dovoze medzi skupiny výrobkov, ktoré dosiahli za sledované obdobie najvyššiu hodnotu dovozu patria výrobky skupiny 02 – hovädzie, bravčové a hydínové mäso, skupiny 22 – nealkoholické a alkoholické nápoje a ocot, skupiny 04 – mlieko, mliečne výrobky, vajcia a med, ďalej išlo o dovozy čokolády, potravinových prípravkov, pekárskych výrobkov, cigariet, krmív, kávy, párkov a salám, konzervovaného mäsa a banánov.

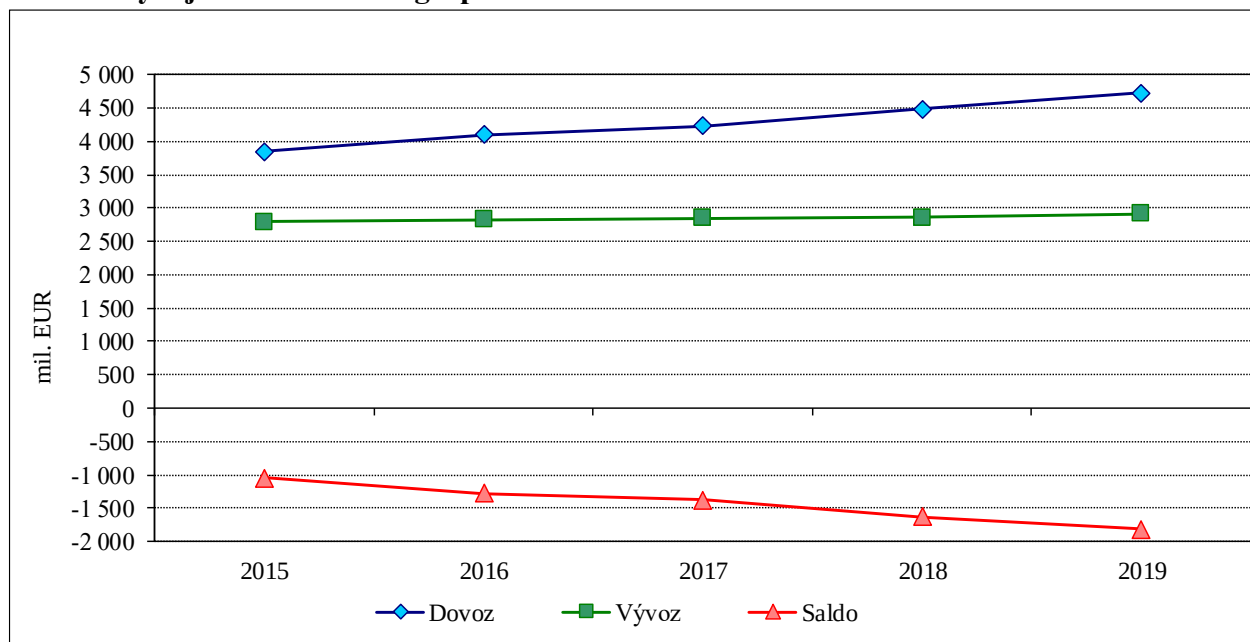
Tab. 23 Vývoj zahraničného obchodu (v mil. €)

Ukazovateľ		Ø2014-2018	2018	2019 ¹	Index 2019/2018	Index 2019/Ø2014-2018
Zahraničný obchod za SR celkom HS 01-99	Vývoz	70 945	79 145	80 460	101,7	113,4
	Dovoz	67 608	76 835	79 362	103,3	117,4
	Obrat	138 553	155 980	159 822	102,5	115,4
	Saldo	3 337	2 310	1 097	47,5	32,9
z toho: agropotrav. sektor za SR celkom HS 01-24	Vývoz	2 814	2 856	2 915	102,1	103,6
	Dovoz	4 092	4 486	4 728	105,4	115,5
	Obrat	6 906	7 343	7 643	104,1	110,7
	Saldo	-1 278	-1 630	-1 812	111,2	141,8
v tom: zahraničný obchod agrosektoru SR s EÚ HS 01-24	Vývoz	2 691	2 746	2 799	101,9	104,0
	Dovoz	3 719	4 047	4 268	105,5	114,8
	Obrat	6 409	6 793	7 067	104,0	110,3
	Saldo	-1 028	-1 301	-1 469	112,9	142,9

Prameň: Štatistický úrad SR, ¹⁾ Predbežné údaje (marec 2020)

Vypracoval: NPPC-VÚEPP

Graf 22 Vývoj zahraničného agropotravinárskeho obchodu SR

Prameň: ŠÚ SR, ¹⁾ Predbežné údaje (marec 2020)

Vypracoval: NPPC-VÚEPP

Medziročne sa výrazne zvýšila hodnota dovozu tzv. nahraditeľných komodít z 3 460,0 mil. € na 3 647,5 mil. € (5,4 %). V obchode so spracovanými poľnohospodárskymi výrobkami (výrobky s vyššou pridanou hodnotou) SR za sledované obdobie dosiahla zápornú obchodnú bilanciu. Vo vývoze prevládali výrobky s nižšou pridanou hodnotou na rozdiel od dovozov, kde prevládali výrobky s vyššou pridanou hodnotou. Tento trend môže pokračovať aj v nasledujúcich rokoch, čo sa môže nepriaznivo odzrkadliť na negatívnom vývoji salda obchodnej bilancie. Pokiaľ sa nezvýši výkonnosť a efektívnosť potravinárskeho priemyslu, zlepšenie tejto situácie nie je možné riešiť masívnym zvýšením poľnohospodárskeho vývozu, pretože bude viesť k ďalšej eskalácii potravinárskeho importu s vysokou pridanou hodnotou, kde bude základom surovina exportovaná zo SR.

5. VÝDAVKY NA POĽNOHOSPODÁRSTVO A ROZVOJ VIDIEKA

Celkové výdavky na poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka v roku 2019 predstavovali **980,43 mil. €** a medziročne sa zvýšili o 11,9 %. Najväčší podiel na celkových výdavkoch (50,0 %) tvorili výdavky na priame platby. Druhou skupinou podpôr, ktorá sa podieľala 28,8 % na celkových výdavkoch, boli prostriedky z PRV SR 2014 – 2020. Zostávajúcich 21,2 % tvorili výdavky na všeobecné služby, TOV, OPRH, štátnu pomoc a národné opatrenia.

Tab. 24 Celkové výdavky na poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka v rokoch 2018 a 2019 (v mil. €)

Tituly	2018			2019		
	EÚ	SR	Spolu	EÚ	SR	Spolu
Trhovo orientované výdavky	9,37	3,69	13,06	12,68	3,98	16,66
Priame platby	443,66	4,67	448,33	486,51	4,12	490,63
PRV SR 2014-2020	201,28	69,23	270,51	211,12	71,78	282,9
OP RH SR 2014 - 2020	0,7	0,2	0,87	0,51	0,17	0,68
Štátna pomoc a národné podpory	0	9,57	9,57	0	54,05	54,05
Všeobecné služby	0	134,2	134,2	0	135,51	135,51
SPOLU	655,01	221,54	876,54	710,82	269,61	980,43

Prameň: MPRV SR, PPA

Vypracoval: NPPC – VÚEPP

Podpory na **priame platby** boli v roku 2019 poskytované formou oddelených priamych platieb: prechodný zjednodušený režim základnej platby (jednotná platba na plochu), platba na poľnohospodárske postupy prospešné pre klímu a životné prostredie, platba pre mladých poľnohospodárov, ako aj viazaných priamych platieb: platba na pestovanie chmeľu, platba na pestovanie cukrovej repy, platba na pestovanie vybraných druhov ovocia s vysokou prácnosťou, platba na pestovanie vybraných druhov ovocia s veľmi vysokou prácnosťou, platba na pestovanie vybraných druhov zeleniny, platba na pestovanie vybraných druhov bielkovinových plodín, platba na pestovanie rajčiakov, platba na výkrm vybraných kategórií hovädzieho dobytku, platba na kravy s trhovou produkciou mlieka a platba na chov bahníc, jariet a kôz. Platby boli vyplácané z Európskeho poľnohospodárskeho záručného fondu (EPZF). Najväčší objem prostriedkov z priamych platieb bol vyplatený na prechodný zjednodušený režim základnej platby (SAPS). Zároveň sa v rámci prechodných vnútroštátnych platieb poskytovala doplnková vnútroštátna platba na dobytie jednotky z prostriedkov štátneho rozpočtu.

Tab. 25 Sadzby pre priame platby (v €)

Oddelené priame platby	Merná jednotka	2018	2019
Prechodný zjednodušený režim základnej platby	ha	140,37	136,74
Platba na poľnohospodárske postupy prospešné pre klímu a životné prostredie	ha	72,53	73,35
Platba pre mladých poľnohospodárov	ha	63,75	118,41
V zmysle § 15 ods. 2 nariadenia vlády SR č. 342/2014 Z.z., koeficient úhrady finančnej disciplíny (r.2018) je 1,348051 %.			
V zmysle § 15 ods. 2 nariadenia vlády SR č. 342/2014 Z.z., koeficient úhrady finančnej disciplíny (r.2019) je 1,381096 %.			
Viazané priame platby			
Platba na pestovanie cukrovej repy	ha	370,38	378,11
Platba na pestovanie chmeľu	ha	414,13	451,43
Platba na pestovanie vybraných druhov ovocia s vysokou prácnosťou	ha	135,63	137,55
Platba na pestovanie vybraných druhov ovocia s veľmi vysokou prácnosťou	ha	262,67	294,02
Platba na pestovanie vybraných druhov zeleniny s vysokou prácnosťou	ha	45,44	-
Platba na pestovanie vybraných druhov zeleniny s veľmi vysokou prácnosťou	ha	101,87	-
Platba na pestovanie vybraných druhov zeleniny	ha	-	357,29
Platba na pestovanie vybraných druhov bielkovinových plodín	ha	-	323,64
Platba na pestovanie rajčiakov	ha	568,73	561,23
Platba na chov bahníc, jariet a kôz	ks	18,04	19,67
Platba na výkrm vybraných kategórií HD	DJ	227,23	220,34
Platba na kravy chované v systéme s trhovou produkciou mlieka	ks	288,95	294,27
V zmysle § 16 nariadenia vlády SR č. 36/2015 Z.z., koeficient úhrady finančnej disciplíny (r.2018) je 1,348051 %.			
V zmysle § 15 ods. 2 nariadenia vlády SR č. 342/2014 Z.z., koeficient úhrady finančnej disciplíny (r.2019) je 1,381096 %.			
Prechodné vnútroštátne platby			
Doplňková vnútroštátna platba na plochu	ha	0	0
Doplňková vnútroštátna platba na chmeľ:	ha	0	0
Doplňková vnútroštátna platba na dobytčie jednotky:			
podľa § 4 ods. 2 písm. a), b), c) a f) nariadenia vlády č. 152/2013 Z. z.:	DJ	0	0
podľa § 4 ods. 2 písm. d) nariadenia vlády č. 152/2013 Z. z.:	DJ	84	77
podľa § 4 ods. 2 písm. e) nariadenia vlády č. 152/2013 Z. z.:	DJ	54,6	50,05

Prameň: MPRV SR, PPA

Vypracoval: NPPC – VÚEPP

Tab. 26 **Vyplatené priame platby** (v mil. €)

Tituly	2018	2019
Prechodné vnútroštátne platby, z toho:		
- doplnková vnútroštátna platba na dobyčie jednotky	4,67	4,12
Prechodný zjednodušený režim základnej platby	249,13	270,2
Platby na poľnohospodárske postupy prospešné pre klímu a životné prostredie (greening)	131,30	144,75
Platba pre mladých poľnohospodárov	0,58	0,84
Viazané priame platby, z toho:		
- platba na pestovanie cukrovej repy	8,04	9,95
- platba na pestovanie chmeľu	0,09	0,04
- platba na pestovanie vybraných druhov ovocia s vysokou prácnosťou	0,13	0,21
- platba na pestovanie vybraných druhov ovocia s veľmi vysokou prácnosťou	0,39	0,55
- platba na pestovanie vybraných druhov zeleniny s vysokou prácnosťou	0,07	0,04
- platba na pestovanie vybraných druhov zeleniny s veľmi vysokou prácnosťou	0,73	0,26
- platba na pestovanie rajčiakov	0,29	0,1
- platba na pestovanie vybraných druhov bielkovinových plodín	0	5,71
- platba na pestovanie vybraných druhov zeleniny	0	0,74
- platba na chov bahníc, jariiek a kôz	5,19	4,90
- platba na výkrm vybraných kategórií hovädzieho dobytká	8,60	8,78
- platba na kravy chované v systéme s trhovou produkciou mlieka	33,52	33,04
Refundácia priamej pomoci vo vzťahu k finančnej disciplíne	5,60	6,39
Priame platby spolu	448,33	490,63

Prameň: Odbor pôdohospodárskej politiky, MPRV SR, 2019, údaje o čerpaní EPZF zasielané EK na základe vyhlásení o výdavkoch PPA

Program rozvoja vidieka SR 2014 - 2020 je stanovený pre celé územie Slovenska (NUTS I PRV SR 2014 – 2020 je dokumentom, na základe ktorého sa poskytuje pomoc v rámci 16 opatrení (vrátane opatrenia „Technická pomoc“) prislúchajúcim k šiestim prioritám rozvoja vidieka.

Program bol schválený EK vykonávacím rozhodnutím C (2015) 831 dňa 13. 2. 2015. Na jeho implementáciu bolo vyčlenených celkovo 2 079 595 129 € z verejných výdavkov, z toho 1 545 272 844 € predstavuje príspevok EPFRV a 534 322 285 € predstavuje príspevok štátneho rozpočtu SR.

Vykonávacím rozhodnutím EK č. C(2016) 526 zo dňa 27. januára 2016 bolo zmenené vykonávacie rozhodnutie č. C(2015) 831. Na základe uvedenej zmeny (modifikácie PRV SR 2014-2020) boli verejné príspevky na implementáciu programu rozvoja vidieka navýšené z 2 079 595 129 € na úroveň 2 099 199 696 € a maximálny príspevok z EPFRV z 1 545 272 844 € na úroveň 1 559 691 844 €. K maximálnemu príspevku EPFRV je priradené spolufinancovanie zo štátneho rozpočtu vo výške 539 507 852 €.

Tab. 27 Výdavky na PRV SR 2014 – 2020 za rok 2019 (v mil. €)

Opatrenie	Verejné výdavky spolu (€)	z toho: EPFRV (€)	z toho: ŠR (€)
Prenos znalostí a informačné akcie	0,02	0,02	0,01
Poradenské služby	0,00	0,00	0,00
Investície do hmotného majetku	82,99	62,20	20,79
Obnova potenciálu poľnohosp. výroby - prevencia	0,00	0,00	0,00
Rozvoj poľnohospodárskych podnikov a podnikateľskej činnosti	17,85	13,37	4,48
Základné služby a obnova dedín vo vidieckych oblastiach	25,28	18,96	6,33
Investície do rozvoja lesných oblastí a zlepšenia životaschopnosti lesov	18,44	13,83	4,61
Agroenvironmentálno-klimatické opatrenie	20,50	15,17	5,33
Ekologické poľnohospodárstvo	17,02	12,54	4,48
Platby v rámci NATURA 2000 a smernice o vode	1,04	0,78	0,26
Platby pre oblasti s prírodnými alebo inými osobitnými obmedzeniami	63,56	47,48	16,09
Dobré životné podmienky zvierat	25,78	19,02	6,76
Lesnícko-environmentálne platby	1,11	0,83	0,28
Spolupráca	0,78	0,56	0,22
LEADER	0,14	0,08	0,06
Technická pomoc	8,38	6,28	2,09
PRV SR 2014-2020 za rok 2019 spolu	282,90	211,12	71,89
Projektové opatrenia	153,88	115,29	38,59
Neprojektové opatrenia	129,02	95,83	33,19

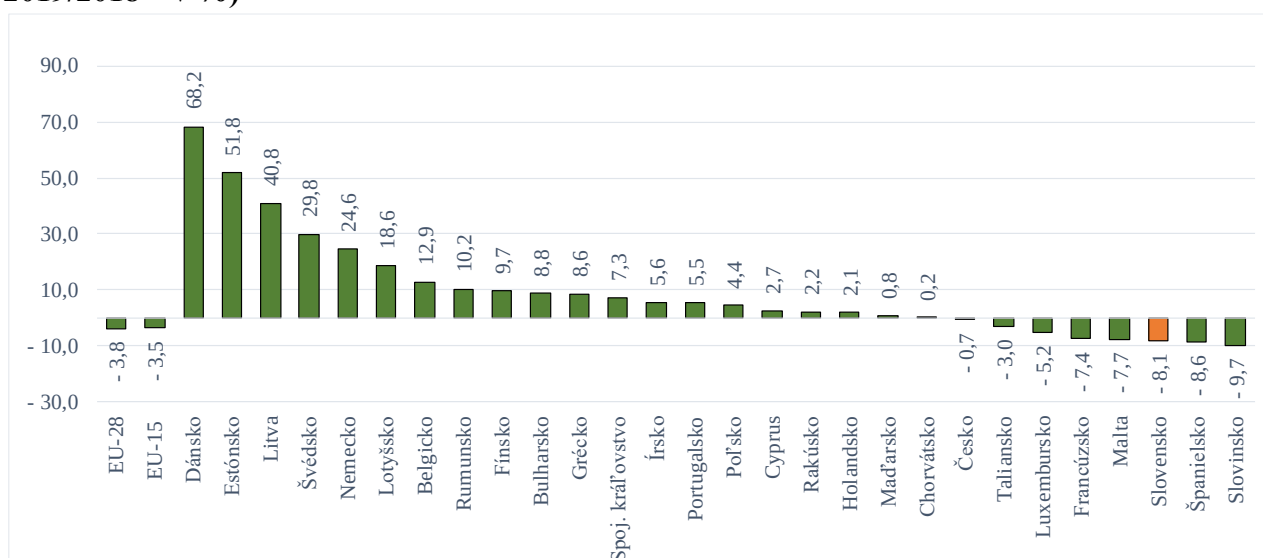
Prameň: Odbor pôdohospodárskej politiky, MPRV SR, rok 2019, údaje o čerpaní EPFRV zasielané EK na základe vyhlásení o výdavkoch PPA

Z celkových výdavkov do poľnohospodárstva v roku 2019 predstavovali výdavky na všeobecné služby 13,8 % , z ktorých najväčší podiel tvorili služby špecializovanej štátnej správy (Plemenárske služby SR, Rozpočtové organizácie: ŠVPS SR, Ústredný kontrolný a skúšobný ústav poľnohospodársky a Plemenárska inšpekcia). Výdavky na štátnu pomoc a národné opatrenia v roku 2019 predstavovali 54,05 mil. € a v porovnaní s rokom 2018 (9,57 mil. €) sa takmer šesťnásobne zvýšili z dôvodu zavedenia a vyplatenia štátnej pomoci vo forme úľav na environmentálnych daniach (Zelená nafta). Čerpanie trhovo orientovaných výdavkov reaguje na meniacu sa situáciu na trhu s poľnohospodárskymi a potravinárskymi výrobkami. V roku 2019 predstavovali TOV na celkových výdavkoch do poľnohospodárstva 1,7 % a boli poskytnuté vo výške 16,66 mil. €.

6. EKONOMIKA KRAJÍN EURÓPSKEJ ÚNIE

Poľnohospodársky príjem¹⁸⁾ v priemere na jedného pracovníka – ročnú pracovnú jednotku (indikátor A) v krajinách EÚ-28 sa v roku 2019 medziročne znížil o 3,8 %. V krajinách EÚ-15 bol pokles mierne nižší (3,5 %). Vzrástol v dvadsiatich členských štátoch, najmä v Dánsku, Estónsku, Litve, Švédsku a Nemecku. Klesol v ôsmich členských štátoch, najviac v Slovinsku, Španielsku, SR, Malte a Francúzsku.

Graf 23 Poľnohospodársky príjem na jedného pracovníka v EÚ (Indikátor A), (zmena 2019/2018 * v %)

Prameň: Eurostat, online data - máj 2020,

* rok 2019 podľa odhadov poskytnutých jednotlivými členskými štátmi

Vypracoval: NPPC- VÚEPP

Rozdiely v príjmoch medzi starými ČŠ (EÚ-15) a novo pristúpenými ČŠ (EÚ-13) sú stále značné a znižujú sa iba postupne. Príjmy v starých členských štátoch sú vo všeobecnosti vyššie (okrem Portugalska) ako v krajinách, ktoré pristúpili k EÚ v roku 2004 alebo neskôr. V roku 2018 najnižšiu úroveň príjmu na jedného pracovníka na plný úväzok malo Lotyšsko, Litva, Poľsko, Rumunsko a Chorvátsko (pod 6 000 €/AWU ročne). Najvyššia úroveň príjmov na plný úväzok bola v Holandsku 68 874 €, čo bolo viac ako 3-násobok priemeru EÚ (20 376 €/AWU). Vysoká úroveň príjmov bola aj vo Francúzsku (42 880 €/AWU) a Dánsku (40 938 €/AWU). Príjmy na plný úväzok v SR dosiahli 12 108 € (59,4 % z priemeru EÚ).

V krajinách EÚ sa po krízových rokoch 2008 - 2009 celkový príjem z poľnohospodárskeho podnikania zotavil. Podnikateľský príjem na pracovníka s plným pracovným úväzkom sa medziročne zvýšil o 14,2 %, zvýšil sa aj nad úroveň predkrízových rokov, čo svedčí o znížení pracovnej sily v rodine alebo zvýšení produktivity rodinnej práce.

¹⁸⁾ Poľnohospodársky príjem zahŕňa príjmy plynúce z poľnohospodárskej činnosti (rovnako ako neoddeliteľné nepoľnohospodárske a vedľajšie činnosti) za dané účtovné obdobie (t.j. kalendárny rok)

Tab. 28 Zmeny v poľnohospodárskom príjme na pracovníka (v %)

Krajina/ zoskupenie	2018/2010	2019/2018	Krajina/ zoskupenie	2018/2010	2019/2018
EÚ-28	20,9	-3,8	Portugalsko	31,1	5,5
EÚ-15	13,4	-3,5	Poľsko	34,4	4,4
Dánsko	-20,6	68,2	Cyprus	25,1	2,7
Estónsko	-18,1	51,8	Rakúsko	2,3	2,2
Litva	6,4	40,8	Holandsko	-5,5	2,1
Švédsko	-11,1	29,8	Maďarsko	72,7	0,8
Nemecko	-17,5	24,6	Chorvátsko	25,6	0,2
Lotyšsko	41,4	18,6	Česko	43,4	-0,7
Belgicko	-26,4	12,9	Taliansko	36,8	-3,0
Rumunsko	39,3	10,2	Luxembursko	19,9	-5,2
Fínsko	-19,8	9,7	Francúzsko	19,2	-7,4
Bulharsko	122,3	8,8	Malta	-19,1	-7,7
Grécko	-6,1	8,6	Slovensko	101,5	-8,1
Spoj. kráľov.	4,0	7,3	Španielsko	31,6	-8,6
Írsko	32,8	5,6	Slovinsko	35,2	-9,7

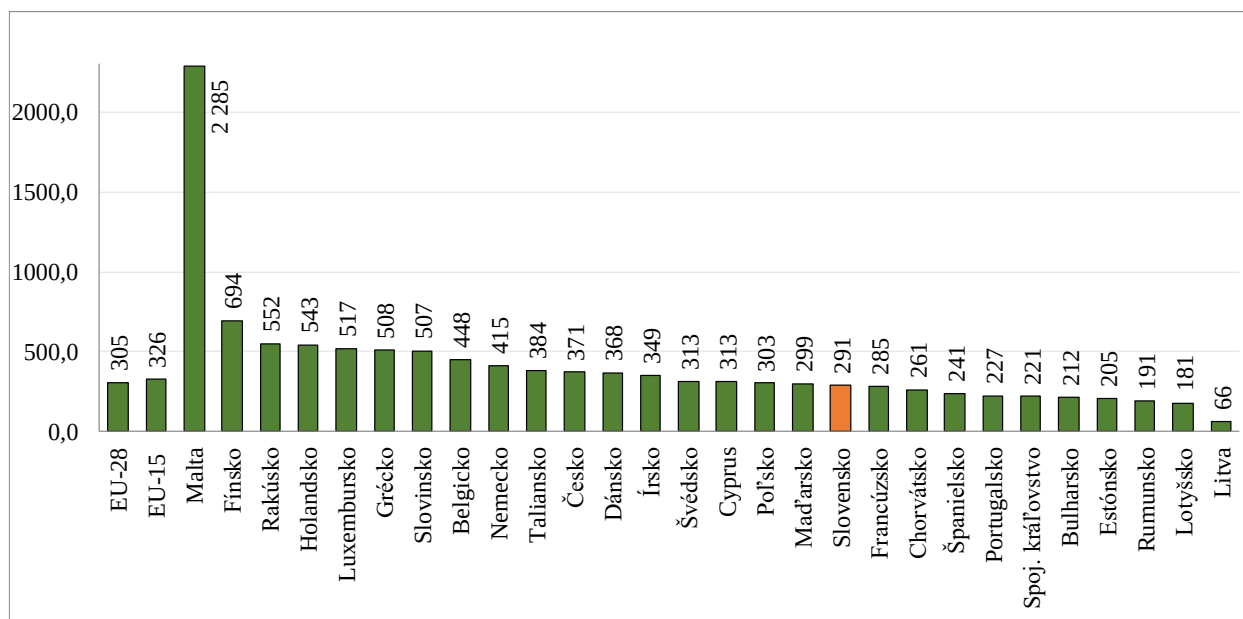
Prameň: Eurostat, jún 2020, podľa odhadov jednotlivých členských štátov

Vypracoval: NPPC-VÚEPP

Hrubá pridaná hodnota v krajinách EÚ-28 v roku 2018 dosiahla 177 mld. €, čo bolo o 3,3 % menej ako v predchádzajúcom roku. Rozhodujúci podiel jej celkového objemu (84,6 %) vytvorili krajiny pôvodnej EÚ-15, najviac Taliansko (18,3 %), Francúzsko (18,0 %), Španielsko (15,8 %) a Nemecko (9,3 %). Podiel SR dosahoval na hrubej pridanej hodnote krajín EÚ-28 0,3 % (514,2 mil. €).

Podpory do poľnohospodárstva krajín EÚ-28 dosiahli v roku 2018 celkom 52,8 mld. €, čo bolo o 3,3 % (1,7 mld. €) viac ako pred rokom. Rozhodujúca časť z celkových podpôr (76,5 %) bola alokovaná do pôvodných členských štátov (40,4 mld. €). Najviac podpôr z celkovej podpory EÚ-28 bolo alokovaných do produkčne rozhodujúcich krajín, a to do Francúzska (15,0 %), Nemecka (13,1 %), Španielska (10,6 %), Talianska (9,2 %), Poľska (8,3 %) a Spojeného kráľovstva (7,0 %). SR bolo poskytnutých 1,0 % z celkových podpôr EÚ-28, čo znamenalo 291,2 € na ha p. v. p a táto úroveň bola o 4,5 % nižšia ako priemer krajín EÚ-28.

Graf 24 Podpora v € na hektár poľnohospodársky využívannej pôdy v roku 2018

Prameň: Eurostat, online data - máj 2020

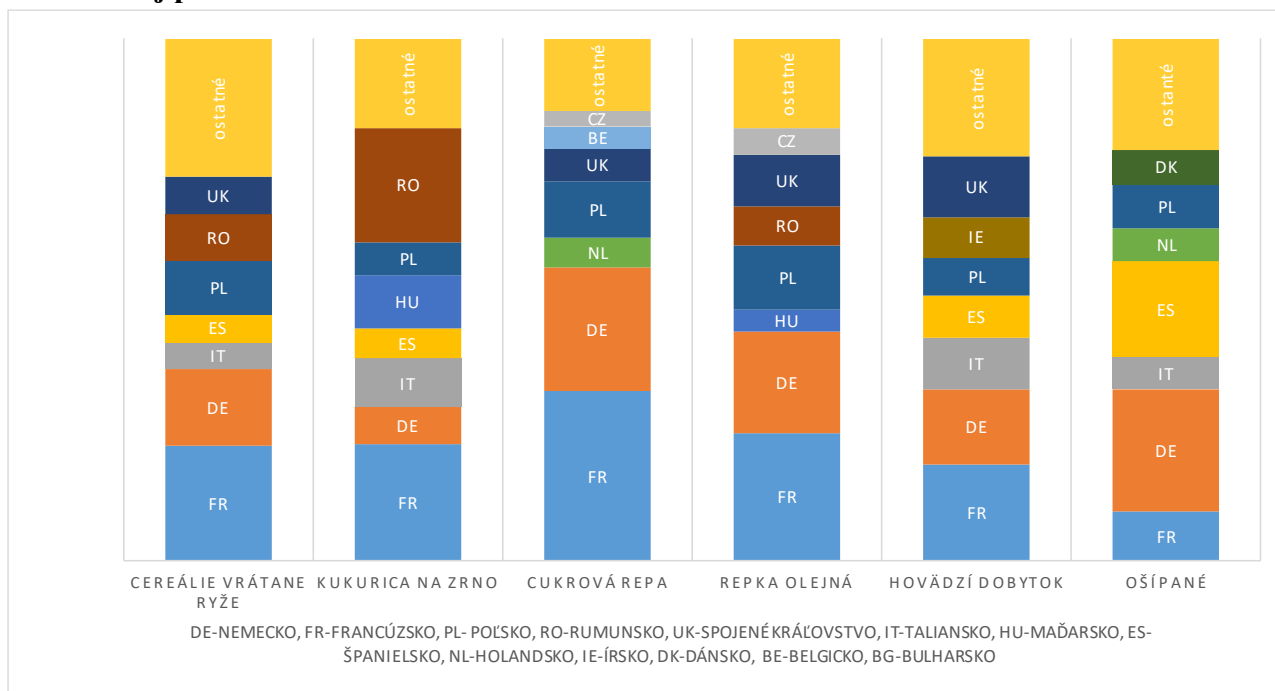
Vypracoval: NPPC- VÚEPP

Využívaná poľnohospodárska pôda v krajinách EÚ-28 dosiahla 173,3 mil. ha, čo bolo 43,9 % z celkovej pôdnej plochy krajín EÚ-28. Výmera poľnohospodársky využívannej pôdy sa medziročne znížila o 0,6 %, t.j. o 1,1 mil. ha najmä v dôsledku zníženia výmery poľnohospodárskej pôdy najmä v Rumunsku (553,3 tis. ha), Spojenom kráľovstve (422,9 tis. ha), Grécku (303,0 tis. ha) a Bulharsku (182,4 tis. ha). Výmera vzrástla najviac v Taliansku (499,3 tis. ha). Rozhodujúci podiel poľnohospodársky využívannej pôdy, a to až 71,5 % z pôdy krajín EÚ-28 obhospodarovali krajiny EÚ-15. Najvyšší podiel na celkovej poľnohospodársky využívannej pôde krajín EÚ-28 dosahuje Francúzsko (16,0 %), Španielsko (13,4 %) a Nemecko (9,6 %). Slovensko sa podieľalo na 1,1 %, podobne ako Holandsko (1,1 %) a Lotyšsko (1,1 %).

Zamestnanosť v poľnohospodárstve má v krajinách EÚ-28 dlhodobu klesajúcu tendenciu. Kým v roku 2012 bolo v poľnohospodárstve krajín EÚ-28 zamestnaných 10,3 mil. osôb, v roku 2018 to bolo už len 9,3 mil. osôb, čomu v priemere v prepočte na 100 ha p.v.p zodpovedá 5,3 pracovnej sily. Na poľnohospodárskej zamestnanosti krajín EÚ-28 sa najviac podieľalo Poľsko (8,1 %), Rumunsko (15,9 %) a Taliansko (12,2 %), čo súviselo s rozsahom poľnohospodárskej výroby a väčším počtom menších individuálnych hospodárstiev v týchto krajinách. SR dosiahla podiel 0,5 %.

Poľnohospodárska produkcia v krajinách EÚ-28 dosiahla v roku 2018 hodnotu 412,8 mld. €, čo bolo o 3,2 mld. €, t.j. o 0,8 % viac ako v predchádzajúcom roku. Krajiny EÚ-15 vyprodukovali 83,2 % z produkcie krajín EÚ-28. Najväčšími producentmi, podieľajúcimi sa na produkcii v EÚ-28 boli štyri produkčne rozhodujúce krajiny, a to Francúzsko (17,8 %), Taliansko (12,6 %), Nemecko (12,5 %), a Španielsko (12,2 %). SR sa na produkcii krajín EÚ-28 podieľala 0,5 % s objemom 2 132 mil. €.

Graf 25 Podiely produkcie hlavných producentov vybraných rastlinných a živočíšnych komodít na celkovej produkcii v rámci štátov EÚ-28

Prameň: Eurostat, online data - máj 2020

Vypracoval: NPPC- VÚEPP

Podrobnejšie údaje o poľnohospodárstve krajín EÚ-28 sú uvedené v tabuľkách 2-4 v Prílohe 9.

Potravinársky priemysel EÚ je významným výrobným odvetvím EÚ, z hľadiska produkčných ekonomických ukazovateľov aj zamestnanosti.

Potravinársky priemysel EÚ tvorilo vyše 286 tisíc subjektov rôznych výrobných odborov. Potravinárstvo EÚ dosiahlo obrát 1 077 mld. €. Na tvorbe pridanej hodnoty sa významne podieľal pekársky odbor, odbor spracovania a konzervovania mäsa a mäsových výrobkov a odbor spracovania a konzervovania ovocia a zeleniny. Až 95 % z celkového počtu potravinárskych podnikov tvoria malé podniky, ktoré zamestnávajú menej ako 50 pracovníkov.

Podľa posledných dostupných údajov databázy Eurostat¹⁹ bol podiel potravinárskeho priemyslu²⁰ EÚ v rámci jednotlivých štátov EÚ-28 na národnej ekonomike v roku 2017 nasledovný²¹:

- hrubá pridaná hodnota: od 0,5 % (Luxembursko) po 5,2 % (Rumunsko). Podiel SR tvoril 1,1 %. Najväčší objem hrubej pridanej hodnoty zaznamenalo Nemecko (46 mld. €), Francúzsko (44 mld. €), Taliansko (28 mld. €) a Španielsko (26 mld. €);
- hrubá produkcia: od 0,5 % (Luxembursko) do 6,5 % (Poľsko). Podiel SR bol 2,0 %. Najväčší objem hrubej produkcie potravinárstva vytvorilo Nemecko (195 mld. €) a Francúzsko (158 mld. €);

¹⁹ Z dôvodu nedostupnosti údajov za viacero krajín EÚ-28 za rok 2018 sú komentované údaje za rok 2017

²⁰ Za výrobu potravín, nápojov a tabakových výrobkov

²¹ Údaj za Spojené kráľovstvo nebol k dispozícii pre ukazovatele hrubá pridaná hodnota, hrubá produkcia a výrobná spotreba

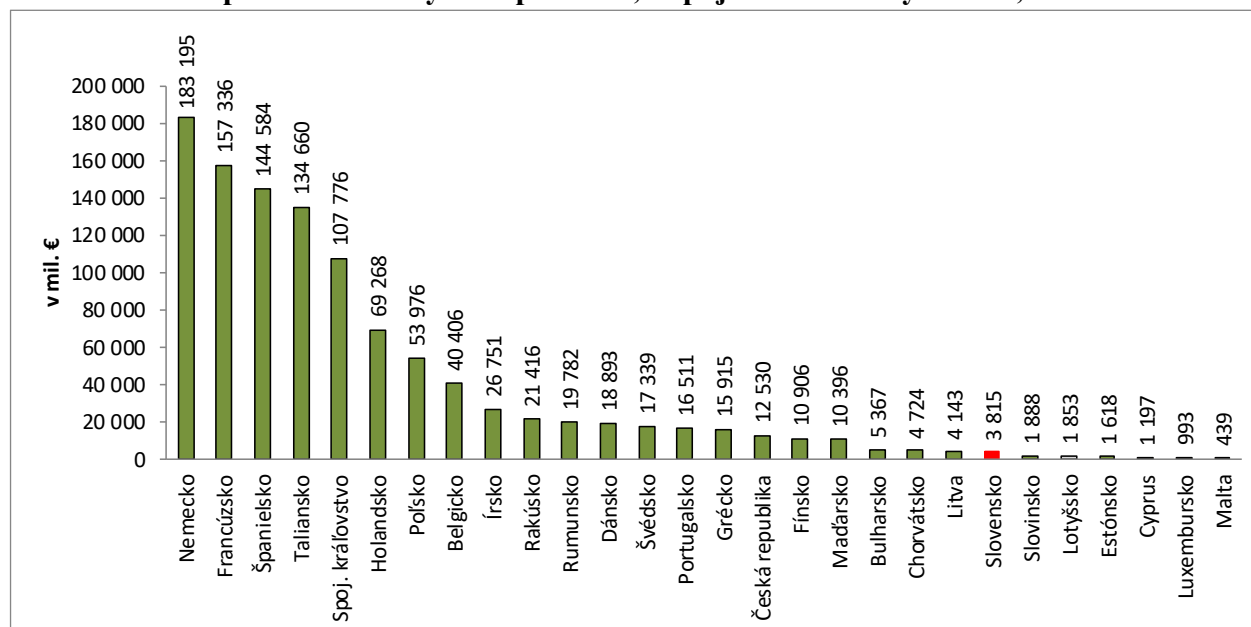
- výrobná spotreba: od 0,5 % (Luxembursko) do 9,3 % (Španielsko). SR dosiahla podiel 2,5 %. Najväčší objem výrobnej spotreby dosiahlo Nemecko (148 mld. €), Francúzsko (114 mld. €), Taliansko (112 mld. €) a Španielsko (94 mld. €);
- zamestnanosť: od 1,1 % (Luxembursko) do 3,5 % (Chorvátsko). Podiel SR v roku 2017 a 2018 zotrval na rovnakej úrovni, a to 1,9 %. Najviac zamestnancov malo Nemecko (934 tis. osôb), Francúzsko (635 tis. osôb), Poľsko (530 tis. osôb), Taliansko (470 tis. osôb), Spojené kráľovstvo (432 tis. osôb), Španielsko (409 tis. osôb) a naopak najmenej Malta (3,8 tis. osôb) a Luxembursko (5,4 tis. osôb);
- tvorba hrubého fixného kapitálu (za viacero krajín údaj nedostupný): od 0,4 % (Luxembursko) do 2,7 % (Portugalsko, Bulharsko). Podiel SR v roku 2016 a 2017 bol stabilizovaný na úrovni okolo 1,4 %, a v roku 2018 dosiahol 1,6 %.

Najväčší objem hrubej potravinárskej produkcie v roku 2017 vyprodukovalo Nemecko (195 mld. €), Francúzsko (158 mld. €), Taliansko (140 mld. €) a Španielsko (121 mld. €). Najmenej hrubej produkcie vytvorila Malta (449 mil. €) a Luxembursko (970 mil. €). SR medziročne zvýšila objem produkcie o 4,9 % z 3,9 mld. € na 4,1 mld. € (rok 2018).

V potravinárskom priemysle EÚ²² bolo zamestnaných približne 5 mil. osôb (dostupný rok 2017). Najviac osôb v pracovalo v Nemecku (934 tis. osôb), Francúzsku (635 tis. osôb), Poľsku (530 tis. osôb), v Taliansku (470 tis. osôb), v Spojenom kráľovstve (432 tis. osôb) a v Španielsku (409 tis. osôb).

Výška investícií v potravinárstve EÚ zodpovedala rozsahu produkcie a tiež zamestnanosti. Krajínami s najvyšším objemom investícií v roku 2017 (údaj za viacero krajín EÚ-28 absentuje) boli Nemecko, Taliansko a Francúzsko.

Graf 26 Hrubá produkcia za výrobu potravín, nápojov a tabak. výrobkov, v mil. €

Prameň Eurostat za rok 2017 (za rok 2018 neboli dostupné údaje za všetky krajiny)

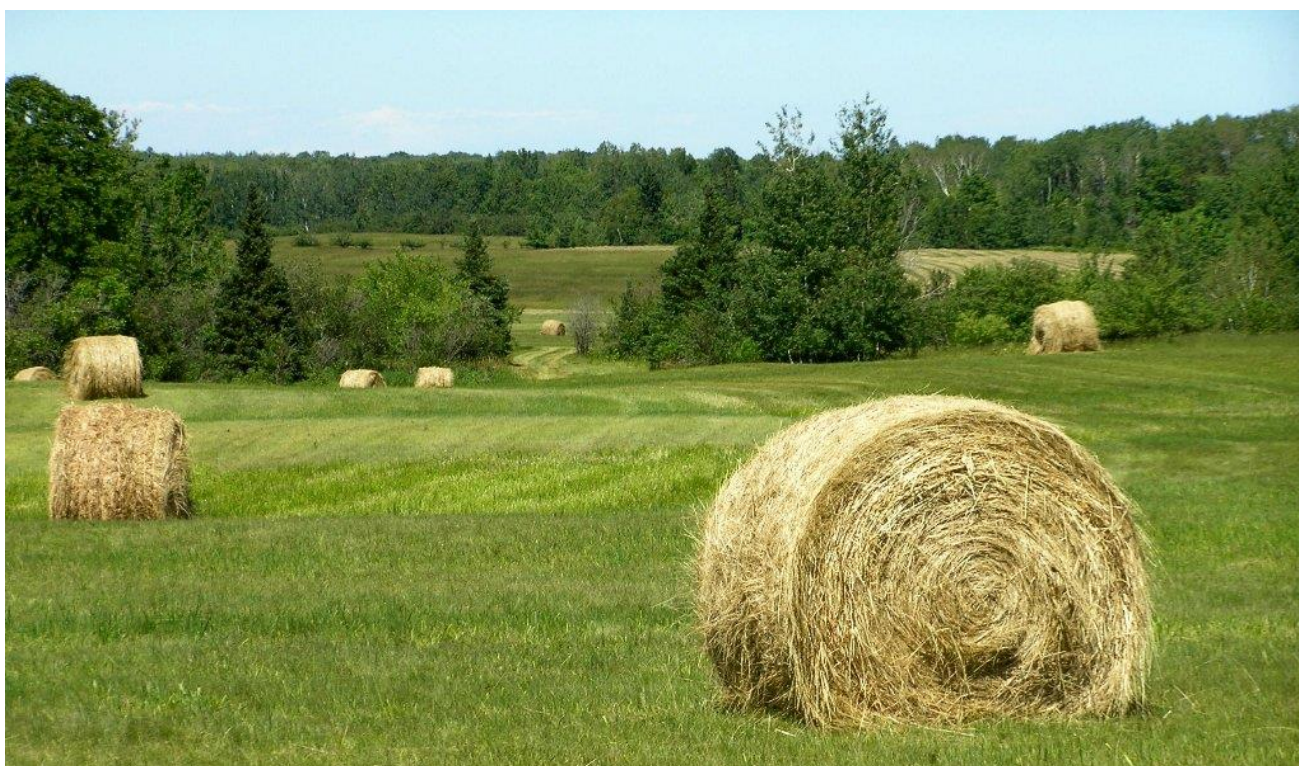
Vypracoval: NPPC-VÚEPP

Vybrané ekonomické ukazovatele potravinárskeho priemyslu v štátoch EÚ-28 sú uvedené v tabuľkách 5-6 v Prílohe 9.

²² Vrátane tabakových výrobkov.

7. ZÁVERY A ODPORÚČANIA

Plnenie odporúčaní zo Správy o poľnohospodárstve a potravinárstve SR za rok 2018 bolo zamerané najmä na financovanie slovenského poľnohospodárstva, potravinárstva a rozvoja vidieka v programovom období 2014-2020, schémy priamych platieb, podporu špecializovaných plodín rastlinnej výroby a podporu živočíšnej výroby, riešenie otázok zamestnanosti najmä v Koncepcii podpory malých, mladých a rodinných farmárov, ako aj ďalšie odporúčania, ktorých realizácia je časovo dlhodobá a presahuje obdobie jedného roka. Z tohto hľadiska boli niektoré odporúčania znovu zaradené do odporúčaní Správy o poľnohospodárstve a potravinárstve SR za rok 2019.

7.1. ZÁVERY

- Podiel pôdohospodárstva a potravinárstva na makroekonomických ukazovateľoch hospodárstva SR bol rozdielny. V pôdohospodárstve sa jeho podiel v bežných cenách znížil pri ukazovateľoch – THFK a priemernej mzde a zvýšil pri HPH, zamestnanosti a medzispotrebe. V potravinárstve sa zvýšil pri THFK a stagnoval pri priemernej mzde.
- Znížila sa produkčná výkonnosť poľnohospodárstva, t.j. celková poľnohospodárska produkcia tak rastlinná ako aj živočíšna. V štruktúre produkcie sa prehĺbil vyšší podiel rastlinnej produkcie pred živočíšnou.
- Znížila sa hrubá poľnohospodárska produkcia v dôsledku poklesu vyprodukovaných množstiev najmä hektárových úrod rozhodujúcich komodít rastlinnej výroby (kukurice na zrnó, cukrovej repy, olejní, kŕmnych okopanín, ovocia) a poklesu stavov živočíšnej výroby (jatočného hovädzieho dobytká, kráv, jatočných ošípaných, oviec).

- Klesli tržby z predaja vlastných výrobkov v dôsledku nižšieho predaja vyprodukovaných množstiev poľnohospodárskych výrobkov, ktoré nevykompenzovali ani mierne zvýšené ceny rastlinných výrobkov.
- Zvýšili sa investície do tvorby hrubého fixného kapitálu v poľnohospodárstve a v potravinárstve.
- Zvýšila sa zamestnanosť v oboch agropotravinárskych odvetviach, ale rýchlejším tempom v poľnohospodárstve ako v potravinárstve. Naďalej pretrvávalo vyššie zastúpenie pracovníkov vyšších vekových skupín. V oboch odvetviach bola mzda, v porovnaní s priemerom ekonomiky SR, nižšia, výraznejšie v poľnohospodárstve.
- Výsledok hospodárenia bol podľa predbežných údajov kladný v oboch odvetviach, ale s rozdielnymi tendenciami medziročného vývoja. Kým v poľnohospodárstve sa medziročne znížil na 83 mil. €, v potravinárstve vzrástol na 219 mil. €.
- Pretrvávali diferencie vo výsledkoch hospodárenia medzi poľnohospodárskymi podnikmi hospodáriacimi v rozdielnych aj v rovnakých prírodných podmienkach.
- Ceny poľnohospodárskych výrobkov rástli pomalším tempom ako ceny vstupov do poľnohospodárstva. Mierne sa zvýšila aj miera inflácie.
- Podnikateľské prostredie ovplyvňovali najmä obchodné riziká, vyplývajúce z volatility cien na trhoch s poľnohospodárskymi komoditami, systém podpôr v rámci SPP EÚ a interné faktory predovšetkým dopady legislatívy, ekonomických a finančných nástrojov (národné podpory, úvery, poistenie, dane a odvody do fondov...) a samotné manažérske rozhodnutia podnikov.
- Rizikovosť poľnohospodárskej výroby v SR je v súčasnosti riešená poistením úrody, zvierat a majetku v komerčných poisťovniach, podporou poistenia u vybraných špeciálnych plodín - vinohradov, ad hoc opatreniami vlády z prostriedkov štátneho rozpočtu - v prípade škôd katastrofického rozsahu nekrytých komerčným poistením.
- Celkové výdavky do poľnohospodárstva a potravinárstva z európskych a národných zdrojov dosiahli objem 980,4 mil. € a medziročne sa zvýšili (11,9 %). Rozhodujúci podiel z ich objemu tvorili prostriedky z rozpočtu EÚ. Najväčší podiel na celkových výdavkoch tvorili priame platby (50,0 %). Na PRV SR 2014 – 2020 pripadalo 28,8 % a na všeobecné služby, TOV, OPRH, štátnu pomoc a národné opatrenia 21,2 %.
- Konkurenčné prostredie na jednotnom trhu EÚ bolo ovplyvnené rozdielnou úrovňou podpôr medzi pôvodnými členskými krajinami EÚ a SR, ktorú umožňujú pravidlá SPP. Celková úroveň priamych platieb v prepočte na ha p.p. v SR ostala naďalej pod priemerom starých členských krajín EÚ- 15 a priemerom EÚ-28.
- V podnikateľskej štruktúre poľnohospodárstva dominovali právnické osoby, najmä obchodné spoločnosti, ktorých počet sa zvýšil, kým počet poľnohospodárskych družstiev mierne klesol. Vzrástol počet registrovaných fyzických osôb (SHR).
- Výmera využitej poľnohospodárskej pôdy sa mierne znížila. Cena poľnohospodárskej pôdy v SR je pod úrovňou cien pôdy štátov pôvodnej EÚ-15, čo môžu využiť zahraniční investori. Pretrvávajú nedoriešené vlastnícke vzťahy k pôde.
- V štruktúre osevu nenastali výrazné zmeny, mierne sa zvýšil podiel obilnín a kukurice na zrno a klesol podiel olejní, objemových krmovín a strukovín na zrno. Zvýšili sa zberové plochy obilnín, zemiakov a ovocných sádov.

- Klesli stavy všetkých hospodárskych zvierat početne najviac ošípaných, oviec a hydiny. U hovädzieho dobytku sa zlepšili niektoré reprodukčné vlastnosti a zvýšila sa mlieková úžitkovosť na dojniciu. Na druhej strane prišlo k poklesu dojníc a priemerného denného prírastku dobytku vo výkrme.
- Naďalej pokračovalo prehĺbovanie záporného salda zahraničného obchodu s agropotravinárskymi výrobkami na úroveň - 1 812,5 mil. €, pri rýchlejšom náraste dovozu ako vývozu. Pokračoval vývoz prvotných poľnohospodárskych surovín (napr. pšenica, bravčové mäso, hovädzí dobytok, atď....).
- Pokračoval zvyšujúci sa import potravinárskych výrobkov zo zahraničia obchodnými reťazcami, čím sa vytvárali predpoklady pre narastajúcu závislosť SR od dovezených komodít mierneho pásma, pre ktoré má SR vhodné podmienky na ich výrobu.
- Podiel výdavkov obyvateľstva na potraviny nápoje a tabak na celkových spotrebných výdavkoch sa mierne zvýšil na 25,85 %, čo je v porovnaní s priemerom štátov EÚ-28 vysoký podiel aj vzhľadom na príjmovú situáciu obyvateľstva.
- Medziročne výrazne vzrástla spotreba mäsa v hodnote na kosti na osobu a rok. Trend spotreby hovädzieho mäsa ostal na úrovni predchádzajúceho roka a jeho spotreba je dlhodobo nízka a pod hodnotou odporúčaných dávok potravín. Zvýšila sa aj spotreba mlieka a mliečnych výrobkov, bravčového mäsa, zemiakov a ovocia. Klesla spotreba obilnín v hodnote múky, zeleniny a tukov.
- Pretrváva nerovnosť vzťahov medzi poľnohospodárskou prvovýrobou, potravinárskym priemyslom a obchodnými reťazcami.
- Závlahové systémy nespĺňajú dostatočne technický a technologický štandard. Klesla výmera zavlažiteľných výmer oproti roku 2014, t.j. v období počas obdobia uplatňovania Koncepcie revitalizácie hydromelioračných sústav v SR. Výmera prenajatých závlah sa zvýšila, najmä na Ponitří a Bodrogu a Hornáde. Rozsah závlah ostal na úrovni predchádzajúceho roka v regiónoch Záhoria, Horného Považia a znížil sa na Podunajsku. Závlahy využívajú najmä pestovatelia intenzívnych plodín, ktorí v trhových cenách plodín zahŕňajú aj náklady na závlahovú vodu a prenájom závlahových zariadení.
- Elektrina vyrobená z vybraných obnoviteľných zdrojov klesla, ale výroba tepelnej energie z mestského odpadu a z bioplynu vzrástla. Z celkovej oševnej plochy boli energetické plodiny vysiate na 0,6 %, z toho najväčšiu výmeru tvorila kukurica a jej miešanky na zeleno a siláž. Cieľ stanovený v Národnom akčnom pláne pre energiu z OZE na úrovni 14 % z hrubej konečnej spotreby energie do roku 2020 nebol doposiaľ dosiahnutý. Výstavba bioplynových staníc stagnovala.
- Poľnohospodársky sektor sa podieľa na celkovom objeme emisií skleníkových plynov vyprodukovaných v SR približne 7,3 %. Z vyprodukovaného objemu emisií tvorí polovicu oxid dusný emitovaný do ovzdušia hlavne z obhospodarovanej poľnohospodárskej pôdy a v menšom rozsahu ako dôsledok chovu hospodárskych zvierat (odbúravanie živočíšnych exkrementov) v SR.

7. 2. ODPORÚČANIA

V ďalšom období pri navrhovaní opatrení, resp. hľadaní nástrojov pre zabezpečenie výkonnosti poľnohospodárstva a potravinárstva, jeho konkurencieschopnosti na jednotnom trhu EÚ, bude potrebné realizovať odporúčania presahujúce rámec jedného roka:

- vypracovať dlhodobú koncepciu poľnohospodárstva a potravinárstva so zreteľom na strategické dokumenty EÚ (Strategický plán SPP 2021-2027, Green Deal (Zelená dohoda) Stratégia z farmy na stôl, Stratégia biodiverzity, Nástroj obnovy a odolnosti 2021-2024 - Next Generation EU, Stratégia zvyšovania potravinovej sebestačnosti a ďalšie) a vytvoriť z nich komplexný systém podpory,
- MPRV SR zváži zavedenie podporných nástrojov s cieľom podpory budovania vertikálnych štruktúr tak, aby doma dopestované suroviny boli aj doma spracované na potraviny a generovala sa tak zvýšená pridaná hodnota,
- presadzovať rovnaké podmienky a nástroje SPP pre všetky členské krajiny EÚ, najmä riešenie zrovnoprávnenia úrovne poskytovania priamych platieb v rámci EÚ,
- prijať legislatívu SR v oblasti poľnohospodárstva, potravinárstva a zosúladiť ju s legislatívou EÚ s cieľom zjednotiť podmienky spoločného trhu EÚ,
- prepracovať doterajšiu právnu úpravu vlastníckych a užívacích vzťahov k pôde v súlade s Ústavou SR s cieľom vyvážiť postavenie vlastníkov pôdy voči jej užívateľom,
- naďalej podporovať pozemkové úpravy ako základný systémový nástroj na racionálne usporiadanie vlastníckych a užívateľských vzťahov k poľnohospodárskej pôde a na revitalizáciu poľnohospodárskej krajiny,
- zvýšiť podiel zastúpenia slovenských výrobkov na domácom trhu prostredníctvom programov podpory MPRV SR pre malé, stredné a veľké potravinárske podniky pôsobiace na území SR,
- stabilizovať, resp. rozšíriť poľnohospodársku výrobu, a tým podporu zamestnanosti rozširovaním lokálneho, resp. regionálneho odbytu výrobkov, miestnych a regionálnych trhov s pozitívnym dopadom na zvýšený predaj domácej produkcie a kvalitu vidieckeho života,
- pokračovať v realizovaní mechanizmov na podporu živočíšnej výroby, pre stabilizáciu stavov hospodárskych zvierat a zvýšenie úžitkovosti živočíšnej výroby,
- naďalej vytvárať systémové opatrenia a úverové rámce pre poskytovanie dlhodobých úverov z komerčných bánk na nákup poľnohospodárskej pôdy,
- vytvoriť systémové opatrenia a úverové rámce pre poskytovanie úverov z bánk na technologickú obnovu a inovácie v potravinárskom priemysle,
- riešiť systémovo rizikovosť poľnohospodárskej výroby, najmä dosahy nepoistiteľných rizík, ktoré nie sú predmetom poistenia všetkých plodín komerčných poistovní,
- podporiť finančné nástroje (bonifikácia úrokov, záruky úverov, odpustenie časti istiny) za vopred stanovených podmienok pri úveroch z komerčných bánk alebo poistného v poisťovniach.
- zaviesť systém mikropôžičiek pre malých, mladých, rodinných a začínajúcich poľnohospodárov.
- rozširovať pestovanie ovocia, zeleniny, zemiakov a ich spracovanie za účelom zvýšenia zamestnanosti, spotreby a zníženia dovozu,
- naďalej rozširovať pestovanie zeleniny s využitím netradičných zdrojov energie (napr. využitie geotermálnej energie),

- pokračovať v podporovaní spotreby slovenských poľnohospodárskych produktov a potravín v rámci Národného programu podpory poľnohospodárskych produktov a potravín Značka kvality SK a Politika kvality EÚ pod záštitou MPRV SR,
- podporiť vytváranie odbytových združení pre poľnohospodárov a potravinárov,
- vytvoriť mechanizmus podpory na úrovni slovenských spracovateľov pri spracovávaní poľnohospodárskej výroby od slovenských prvovýrobcov,
- nastaviť v rámci pravidiel EÚ korektné vzťahy v jednotlivých článkoch potravinovej vertikály, hlavne posilniť trhovú vyjednávaciu silu prvovýrobcov a výrobcov potravín v potravinovej vertikále,
- podporiť presadzovanie tradičných regionálnych špecialít, ich prezentáciu na medzinárodných podujatiach,
- prehodnotiť možnosti zníženia DPH na vybrané potraviny,
- podporiť investície do závlahového systému a revitalizovať hydromelioračné sústavy,
- podporovať ekologické poľnohospodárstvo,
- pokračovať vo vytváraní podmienok (vývoj a zavádzanie nových technológií, finančné zabezpečenie) pre rozšírenie výroby obnoviteľných zdrojov energie ,
- uplatňovať zásady správnej poľnohospodárskej praxe zabezpečujúce minimalizáciu emisií skleníkových plynov a amoniaku,
- podporiť investície do potravinárstva za účelom prednostného spracovania domácich poľnohospodárskych surovín na potraviny,
- zosúladiť potravinové právo SR s právom EÚ vrátane odstránenia gold-platingu, a tým odstrániť byrokráciu a zjednodušiť podnikateľské prostredie podliehajúce týmto reguláciám,
- zvýšiť podiel slovenských potravín na pultoch predajní,
- zjednodušiť podmienky predaja z dvora tak, aby nebola dotknutá bezpečnosť potravín,
- vytvárať systémové opatrenia pre zníženie zaťaženia potravinárskeho priemyslu rozšírenou zodpovednosťou výrobcov v intenciách zákona o odpadoch,
- navrhnúť vypracovanie a notifikáciu schémy štátnej pomoci pre potravinársky priemysel na zelenú naftu, modernizáciu technologického vybavenia, ekologické spracovanie odpadu z potravín, likvidáciu biologického odpadu, prechod na udržateľné obalové materiály so zachovaním ich pozitívnych ochranných vlastností a zavádzanie obnoviteľných zdrojov energie,
- zvážiť a prehodnotiť návrh prípravy legislatívy o poskytovaní štátnej pomoci do potravinárskeho priemyslu, ktorá bude základom pre každoročné vyčlenenie dostatočných finančných zdrojov v štátnom rozpočte SR,
- zvážiť doplnenie potravinárskeho priemyslu do Strategického plánu SR k Spoločnej poľnohospodárskej politike EÚ na obdobie 2021 – 2027 a Intervenčnej stratégie tak, aby všetky potravinárske podniky (mikro, malé, stredné a veľké) boli oprávnenými žiadateľmi o finančné zdroje z OP PRV 2021-2027,
- dôsledne analyzovať a skúmať, vzhľadom na význam potravinárskeho priemyslu, vplyv akýchkoľvek pripravovaných opatrení ovplyvňujúcich podnikateľské prostredie potravinárskeho priemyslu v SR z pohľadu jeho konkurencieschopnosti a udržateľnosti,

- akékoľvek právne predpisy, ktoré vedú k ďalšiemu navyšovaniu nákladov v potravinárskom sektore a tým k zvyšovaniu cien potravín konzultovať so samosprávou v oblasti potravinárstva a sociálnymi partnermi,
- v rámci Rady pre potravinárstvo, ktorá slúži ako poradný orgán pre potravinárstvo sa prehodnotí príprava funkčného poradenského systému pre potravinárstvo a poľnohospodárstvo v spolupráci s vedeckými a výskumnými inštitúciami MPRV SR a profesijnou samosprávou,
- v rámci svojich kompetencií bude MPRV SR podporovať udržanie kvalifikovaných zamestnancov v potravinárskom sektore,
- motivovať nákup slovenských potravín v organizáciách štátnej správy a verejnej správy,
- v rámci bezpečnosti potravín zamedziť predaj nekvalitných potravín (kontrolami zo strany ŠVPS SR) a voči falošným potravinám sa brániť neustálym propagovaním domácich výrobkov s označením ZNAČKA KVALITY (od r. 2004) a v rámci EÚ propagovaním registrovaných slovenských potravinových výrobkov s označením CHZO*, CHOP* a ZTŠ*“,
- vytvárať priaznivé podmienky pre rozvoj poľnohospodárskeho a potravinárskeho výskumu a jeho prepojenie s výrobnou praxou,
- MPRV SR prehodnotí vypracovanie samostatnej správy o potravinárstve SR pri spracovaní a schvaľovaní novej osnovy Správy o poľnohospodárstve a potravinárstve v Slovenskej republike.

MPRV SR s cieľom zvýšenia potravinovej bezpečnosti SR permanentne nabáda potravinárskych prvovýrobcov, aby budovali vertikálne štruktúry tak, aby doma dopestované suroviny boli aj doma spracované na potraviny a generovala sa tak zvýšená pridaná hodnota. V snahe zvýšiť zastúpenie slovenských výrobkov na pultoch maloobchodných prevádzok, MPRV SR spustilo program podpory malých regionálnych výrobcov potravín. Naďalej je nevyhnutné vykonať ešte mnoho aktivít, predovšetkým v oblasti osvetu tak, aby slovenskí výrobcovia regionálnych potravín vedeli tovar nielen kvalitne vyrobiť, ale aj zabaliť, označiť a včas dodať na pulty maloobchodných prevádzok.

ZOZNAM PRÍLOH

- Príloha 1 SVETOVÉ POĽNOHOSPODÁRSTVO A POĽNOHOSPODÁRSTVO KRAJÍN EÚ
- Príloha 2 SITUÁCIA V POĽNOHOSPODÁRSTVE A POTRAVINÁRSTVE SR
- Príloha 3 VÝDAVKY NA POĽNOHOSPODÁRSTVO A ROZVOJ VIDIEKA
- Príloha 4 VEDA, VÝSKUM, VZDELÁVANIE A PORADENSTVO
- Príloha 5 PRÁCA V EÚ A NOVELIZÁCIA EURÓPSKEJ LEGISLATÍVY
- Príloha 6 DVOJSTRANNÁ A MNOHOSTRANNÁ SPOLUPRÁCA SO ZAHRANIČÍM
- Príloha 7 ZOZNAM PRÁVNÝCH PREDPISOV TÝKAJÚCICH SA POĽNOHOSPODÁRSTVA
A POTRAVINÁRSTVA
- Príloha 8 ZOZNAM POUŽITÝCH SKRATIEK
- Príloha 9 TABUĽKY